एर्ए०॥ ऐनमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखं। सप्तभिर्वेष्टितं महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं॥१ सुरूपप
कुमारसंभवप्रयाणरणदूतजलधिवनगिरयः॥ रविचंद्रोदयपरिणयरिक्तमकलंकलक्ष्मरतिविरहाः॥२ अमीभिरष्टादशभिर्गुणैरुपलक्षितत्वात्। अस्यापिमहाकाव्यत्वंमहाकाव्यमेभिर्गुणैरुच्यते। अत्राशीर्वादनमस्कारौकिमर्थंनकृतौ। केनकारणेनवस्तुनिर्देशः कृत
॥ इदृदिवेक्षापूर्वकारिणांमहाकवीनांकावारंभेयद्यदीष्टदेवतासंस्तवनमस्तुदयतिदानं। तद्येवोक्तमस्तुवस्तूनांनामग्रहणंसंकी
र्तनंचमंगलकल्याणनिदानंस्तवनीति। तदिदमुक्त्वाकृत्वाश्रीकालिदासकविःप्राह॥ अस्त्युत्तरस्यांदिशिदेवतात्मा। हिमालयोनाम
नगाधिराजः॥ पूर्वापरौतोयनिधीवगाह्यस्थितःपृथिव्याइवमान दंडः॥१ व्याख्या॥ अस्त्युत्तरस्यां। अस्तिशब्दोहिसत्त्वेवर्त्तते। यत्सत्त्वंत
दवर्कार्यंसिद्धिहेतवेइतिन्यायात्। नास्तिदारक्षालेति। क्रियया॥ उच्चार्यमाणाअपिअशब्दक्रियया॥ इत्यादिसमाधानंस्व
तबुद्धिनैपुण्यात्क्रियते॥ उत्तरस्यांकौबेर्यांदिशिहिमालय रेनामनगाधिराजोऽस्तिनामशब्दोअत्रयतीतोद्योतकोनपुं
नपुंसकाधीः॥ नगानांमध्येऽधिराजानगाधिराजः॥ राजादःसखि स्यैष्यदेवतास्वरूपीआत्मायस्यसाबब्धेरुक्तेःपृथिव्यामानदं
मनादीषोनचिंतनीयः॥ कवयोहिबंधवश्चादेवंदिग्यंसंबंधंकु मनादीषोनचिंतनीयः॥ कवयोहिबंधवश्चादेवंदिग्यंसंबंधंकु
र्वाणाइत्यपेतोऽपवर्त्तोयात्। यद्वा। पौरस्त्यस्यायदब्धेःपवनइवपतत्पावकस्येवधूमः। विश्वस्येवादिसर्गः। प्रणवइवपरंपावनोवेदराशेः
संध्यानृत्योत्सवोरिवमदनरिपोर्नंदिनादोनिनादः॥ सुरस्यामेसुखंवोवितरतुवनितानंदनस्यंदनस्य॥२ अत्रकविःप्रथमंतत्रशब्देनसत्त्व
वस्तुशब्देनोपलक्षयते। कविनाकेचनशब्दोतपदेनसहयोजितः॥ परंव्याख्यातावसरेप्रथमंतत्पदंव्याख्यायते। पवनइवधूमइवआ
दिसर्गइव। प्रणवइव। नादीतिनादइवेतिनदोषः॥ पृथिव्याइवइतियोक्तोपिमानदंडइवेतिव्याख्येयं। हिमस्यालयोहिमालयः॥ म
त्वयोहिमालयस्तस्यकिंवर्ण्यतेनैवहिस्फुटमालक्ष्मीतस्यालयोहिमालयः॥ अयंगुणोऽर्थः॥ यदुत्तरस्यांतदुदग्गम्यंगोप्यमित्यर्थः॥

किंकृत्वाविगाह्यविलोक्यकोकर्मतायत्रोतोयनिधीवोयनिधिश्चरतोयनिधीतौसमुद्गावित्यर्थः॥ पूर्वापरौपूर्वश्चापरश्चपूर्वापरौ
॥२ यंसर्वेत्रिलोकाःपरिकल्प्यवत्सामेरौस्थितेदोग्धरिदोहदक्षे। तास्वोषधीश्चाभिमतप्रसूतिंफलंत्रिलोकाधिपतेःप्रदुग्धे॥३
व्याख्या॥ सर्वेत्रिलोकाःसर्वेपर्वतायंहिमाचलंवत्सेपरिकल्प्यधरित्रीं दोग्धिवीरत्नानिऽऽऽऽ॥ नकेवलंरत्नानिमहौषधीश्चऽऽऽ
ऽऽ॥ अत्रकर्तृताधिकर्मकोधातुःकदाऽऽऽहिरत्नमेरौदोग्धरिस्थितेसतिनयतोऽस्मादोहदक्षः॥ पदवाक्यादोहदक्षस्तस्मिन्नाऽऽऽऽव
॥ योयत्रविषयेदक्षःसतत्रविनियुज्यते। पतितेकार्यसंदेहेज्ञातारोज्ञापयंतिक्षमाः॥१ यदिमकुर्दोग्धातर्हिकथंत्रिलोकानांकर्तृत्वंदो
हदक्षत्वेनोक्तंस्यात्। यद्येवंतर्हिऽऽऽरितिपरस्मैपदंन। स्यात्फलवत्कर्तृयत्नेनपदं। अतःसर्वौषधीनांस्वर्णादिरत्नयह
णान्मेरोरेवफलंनतुत्रैलोक्यानांअथौषधीमात्रग्रहणफलंचेत् रूपाणांपृथिव्याःअतिवक्ष्यमाणत्वात्सत्त्वरूपंहिमाचलस्यकार्द्ध
त्रैलोक्याधिपतेःप्रसूयदिशेतिपूर्वंपृथुनाआदिराजेनेयंपृथ्वीऽ ग्ध्यात्। संपूर्णंनमेरोर्जातं॥ पृथ्वीत्यत्रापिसंपूर्णात्रैलोक्यंपूर्यं
मेपिदुग्धेतिःइतितेनत्वयदिशेतपदर्शितंपश्चात्तेपृथु क्रमेणमेरुणासम्यगूढंगृह्णतोऽस्मिन्दोग्धरिस्थितेसतिपश्च
सर्वत्रिलोकाःयथाक्रमेणऽऽऽऽःपरंवत्सशब्देनउत्तरवासल्या योग्योहिमवानेवपर्वतसूसर्वरत्नंप्रस्रवतिगौरिवपृथ्वीनतुहि
माचलवत्सोचितेअन्येदेवाःकथंऽऽऽनीति॥ ऊनाश्रयेऽऽलंदशब्दवत्सापीतंतद्यथय॥ क्षुण्णाद्यातंततद्यापद्मेनैवाभूतंक्षुविक्ष
वेत्॥१ तास्वंतिदेदीप्यमानानि॥२ अनंतरत्नप्रभवस्यतस्मिंननोलाग्यविलोपिजातं। एकोहिदोषोगुणसन्निपातेनिमज्ज
तींदोःकिरणेष्विवांकः॥३ व्याख्या॥ यस्माद्धिमाचलस्यहिमंतुषारस्तोलाग्यविलोपिरामणीयगुणापहारिनजातंनसंपन्नं। किंपृ
स्तंयस्यअनंतरत्नप्रभवस्यअनंतानिचतानिचरत्नानितेषांप्रभवउत्पत्तिस्थानं। अनंतरत्नप्रभवस्तस्य। हियस्माद्कारणात्
एकोदोषोगुणसन्निपातेगुणसमूहेनिमज्जति। बुडतिकइवअंकइव। कलंकइव। यथाअंकःकलंकःइंदोश्चऽऽमसःकिरणे

शुनिमज्जनि॥ २ यक्षाः क्षरो वित्तममंमनानां संपादयित्रीस्त्रिखरेर्बिभर्त्रीबलादकच्छेदविलक्षरागा॥म कालसंध्यामिवधातुमन्त
॥४ व्याख्या॥ चाऽन्यत्रेयोहिमाचलः धातुमन्तः धातवोविद्यंतेयस्मिन्सधातुमान् धातुमन्तौस्त्रीवा धातुमन्तौतौबिभर्त्रिधारयति।
कैः ऋचास्त्रिखरैः शृंगैः किंविशिष्टैधातुमन्तः अक्षरोवित्तममंमनानांदेवांगनानांयेवित्तमाविलासास्तेषुख्यानिममनानितेषांसं
पादयित्रीं। ३ त्वेऋतिः अकालसंध्यामिवकिंविशिष्टा अकालसंध्यावलाहकच्छेदविलक्षरागा। बलाहकामेघास्तेषांच्छेदाःखंडा
स्तैर्विलक्षोविलक्षणोरागोलोहितंयस्याःसातां॥५ आमेखलंसंचरतांघनानांछायामधःसानुगतांनिषेव्यउच्चैःकृतादृष्टि
निरास्यंते। शृंगाणियस्यातपवंतिसिद्धाः॥५ व्याख्या॥ सिद्ध २ देववित्रोषाःयस्यहिमाचलस्यशृंगाणिशिखराणिआश्रयंतिसज्ज।
तिः किंशृंगाणिआतपवंतिः आतपोघर्मोविद्यतेयेषु तानिआतपवंतिकिंशाः सिद्धाः उद्धृजिताः उद्धूंगाधापिताः केः।
दृष्टिभिः वर्षाणांकेषांघनानांमेघानांकिंशांघनानां संचरतांमार्गच्युतानांकथंआमेखलाःमेखलाआमेखलाः म
र्यादयावतांआमेखलाकिंऊचाछायांनिषेव्यकिंविशि। शंछायांअधःसानुगतांअधःअधोस्तागेसानवस्तेषुगताःअधः
सानुगतातांअधःसानुगतांछायां॥५ यंदंडुधारश्रुतिधौतरक्ताः यस्मिन्नदृष्टायिहतद्विपानांवदंतिमार्गंनखरैर्धनुष्कैःशुष्कफलै
ःकेसरिणोकिरातः॥६ व्याख्या॥ यस्मिन्हिमाचलेकिरातःसिद्धाःमार्गंविदंतिजानंतिकेषांकेसरिणांसिंहानांकैः ऋक्षशुष्का।
फलैःमोक्षिकिकिंष्टैः शुष्कफलैःकेसरिणोकिरातानखानांरेखाएवतैस्तेषांशुष्कानित्वक्षणेपतितानिवातैः नखरैर्धनुष्कैः किंष्ट
नांकेसरिणांहतद्विपानांहताःव्यापादिताःद्विपादस्तिनोयैस्तेहतद्विपाःतेषांहतद्विपानांकिंऋक्षायदंदशूकरश्रुतिधौतरक्तांदशूकरस्यहिमस्यश्रुत्याश्रवणेनधौतेतद्धालितेरुधिरेयत्रतद्दशूकरश्रुतिधौतरक्तां॥६ न्यस्ताक्षराधातुरसेनयत्र। तद्भूविचित्रंऊर्जरविद्रुमेण॥७ व्याख्या॥ यत्रयस्मिन्हिमाच

लेधातूयत्रोपयोगंकार्यंव्रजंतिगच्छंतिःकयाअनंगलेखक्रिययास्मरलेखकार्येणकामोविद्याधरसुंदरीणांकिंशाःधातूयत्रोपयो
क्षराःन्यस्यानिलिखितानिअक्षराणियासुताःन्यस्ताक्षराःकेनधातुरसेनाधातुःगैरिकंतस्योरसोधातुरसःतेनधातुरसेनापुनःकिं
भूतेनभूर्यत्रवःऊर्जरविद्रुमेणाःऊर्जराणांनराणांप्रियदशदशासु॥शास्त्रविदोवदंतिपंचम्यांसप्तम्यांदशम्यांदशायांकपोलेषुरक्ताःम
धुविंदवोनिर्गच्छंतिं॥७ मांसूरनंकीचकरंध्रभागान्दरीमुखोच्छ्वासमरीरणंत्रक्षास्यतामिच्छतिकिंनराणांस्थानप्रदायित्वमिवोपगंतुं॥८
व्याख्या॥ योहिमाचलःस्थानप्रदायित्वंस्थानप्रदायिनोभावःस्थानप्रदायित्वंउपगंतुंदातुंइवइच्छतिवांछतिकेषांकिन्नराणांकिंभूतानांकि
न्नराणांउक्षास्यतांपातुकामानांयःकिंऊर्वन्सूरयत्नकान्कीचकरंध्रभागान्कीचकानांसछिद्रवंशानांरंध्राणिविवराणितेषांभागाः
प्रदेशाःकीचकरंध्रभागास्तान्केनसमीरणेनवायुनाकिंभूतेनदरीमुखोच्छ्वासेनदर्याःकंदरायामुखंदरीमुखंदरीमुखा
ड्भावनयस्यसतेन॥९ कपोलकंडूःकिरतिविनेतुंविघ दिनांसरलद्रुमाणांयत्रश्रुतक्षीरतयासमीराःसानूनिगंधै
ःसुरभीःकरोति॥९ व्याख्या॥ यत्रयस्मिन्हिमाचलेसमीरःग धैःसानूनिद्विपराणिसुरभीःकरोति।असुरभाणिसुरभाणिकरो
तिइतिसुरभीकरोतिकेषांसरलद्रुमाणांदेवदारुवृक्षाणांकिं ष्टानांदेवदारूणांविघट्टितानांघर्षितानांकेःकरिभिर्गजैःकिंकर्तुंवि
नेतुंस्फेटयितुंकाःकपोलकंडूःगंडरवर्डूःकिंभूतागंधःप्रसृतःउत्पन्नःकयाश्रुतक्षीरतया।श्रुतंक्षीरंयेषांतेश्रुतक्षीराःतत्स्वभावाःश्रु
तक्षीरतातयां॥१० वनेचराणांवनितासखानांदरीगृहेसंगनिषिक्तरत्नासा।त्तवंतियत्रौषधयोरजन्यांमृत्तैलपूराःसुरतप्रदीपाः॥१० व्याख्या॥
यत्रयस्मिन्हिमाचलेऽमधयःऋतैलपूरानतैलेनपूर्यंतेऽतिलपूराःसुरतप्रदीपाःसुरतेसंभोगेप्रदीपाःसुरतप्रदीपाःनवेनिजायंते
कस्यांरजन्यांरात्रौकेषांवनेचराणांसिद्धानांकिंभूतानांवनेचराणांवनितासखानांवनितास्त्रियएवसखायोमित्राणियेषांतेतेषांकिंभूताः३
षधयःदरीगृहेदर्यैवगृहंदरीगृहंदरीगृहस्योसंगेमध्यभागेनिषिक्तारत्नयाशाःकांतियेषांतेदरीगा॥१० उद्वेजयत्यंगुलिपार्श्वलग्नान्

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

।मार्येशिलीचूतदिमेषियत्रानडुद्दःश्रोणिपयोधरार्त्ता।सिंदंतिमंदोगतिमप्यमुख्याः॥१५॥व्याख्या॥यत्रयस्मिन्हिमाचलेऽप्यमुख्याःकिंन
र्द्धःमंदोगतिंसालसोगतिंनलिंदंति।नत्यजंतिं।ङमार्येपद्धिकिंष्टेमार्येशिलीचूतदिमपिशिलीशिलीचूतेशिलीचूतेहिमंयत्रतत्तस्मिं
न्शिलीचूतदिमेहिमेकिंङुद्दैःसंतिउद्दजयतिकान्।अंगुलिपार्ष्णिनागान्अंगुलयश्चपार्ष्णियोनागाश्चतान्किंष्टाःअप्यमुख्याः।
ङुद्दःश्रोणिपयोधरार्त्ताःश्रोणीचपयोधरौचश्रोणिपयोधरौप्राप्यंगादेकवज्ञवाःङाःखेनोस्यतीतिङुद्दःङुद्दंचतत्श्रोणिपयोधरश्चतेन
ऋताःपीडिताःङुद्दः॥१६ दिवाकरादृक्षतियोगुहासुलोनंदिवात्रीतमिनांधकारं।ङुद्दैर्यिचूतंशरणंप्रपन्नंममचमुद्दैःशिरसांसतीवारं
व्याख्या॥योहिमाचलोंधकारंरक्षतिपालयतिकस्माद्दिवाकरात्सूर्यात्।कथंदिवादिनेनकिंष्टंअंधकारं।ङुद्दैर्यिचूतंशरणंप्रप
न्नंलीनंकासुगुहासुकंदरासुङुद्दैःकृतेदिवात्रीतमिवाद्यद्य दित्सीतस्यशरणमुचितंपरंतमस्त्रालेकोगुणइत्याह। चूतेनिश्चि
तंशरणंप्रपन्नेशाखेङुद्दैर्यिशत्रावपिङुद्दैःशिरसांप्रचंम नोममत्वंसतीवंतवतिसाध्वीवृंततवतिमज्जनदवस्थातेमहा
तशरणगतेषुकदमज्ञावंनचिंतयंतीत्यर्थः॥१७॥लोध्रल विक्षेपविसर्पिशाखैरितस्ततश्चंद्रमरीचिगौरैः।यस्यद्युसंगं
गिरिराजराज्ञःऊर्ध्वंतिवालव्यजनैश्चमर्यः॥१८॥व्याख्या॥चम यौवनेनवायस्यहिमाचलस्यगिरिराजराज्ञःअर्घयुसंगंसार्धंकंङ
र्द्धंतिराज्ञेहिमाचलायवीजनंविक्षंकैःकृत्वावालव्यजनैश्चम रैःकिंष्टैर्वालव्यजनैःलोध्रल विक्षेपविसर्पिशाखैःलोध्रस्यउज्ज्वा
र्यविक्षेपेनबालतेनविसर्पिणीचसरणशीलाश्रोत्तायेषांतेतानिलोध्रल विक्षेपविसर्पिशाखालक्षितैः।कस्मात्तदंतस्ततश्चालनात्पुनः
किंयष्टैःवालव्यजनैःचंद्रमरीचिगौरैःचंद्रस्यमरीचयश्चंद्रमरीचयःकिरणास्तद्वौरालिंसुशालियानितैश्चंद्रमरीचिगौरैःकथंभूतं
तस्ततश्चपोतयापार्श्वतः॥१९॥यत्रोशुकाकेयविलंक्षितानांयदृच्छयाकिंशुकभोगनानांदरादृढश्रीविलंबिबिंबाःस्थिरस्करिण्योजलदा
स्रवंति॥१९॥व्याख्या॥यत्रयस्मिन्हिमाचलेजलदाःमेघास्थिरस्करिण्योयवन्योस्रवंतिआच्छादनपटाःसुःकामंकिंशुकभोगनानां।

३

किन्नरस्त्रीणांकिंष्टानांकिंशुकभोगनानांअंशुकानांकेयविलंक्षितानांअंशुकानांवस्त्राणांआकेयेणाकोटनेनविलंक्षिताया सासामंशु
केनकयायदृच्छयास्वेच्छयाकिंष्टंजजलदाःविलंबिबिंबाविलंबानिजेवायमानानिबिंबानिशरारालियेषांतेविलंबिबिंबाःकंदरागृहद्वा
रिदर्येवगृहंदरीगृहंतस्यद्वारंदरीगृहद्वारंतस्मिन्दरीगृहद्वारि॥१७॥नागीरघीनिर्झरीकरणेवोढाशुंकंरुपितंदेवदारुंयद्वासु
रद्विष्टमृगैःकिरातैरासेव्यतेतिन्नश्रिखंफिबर्हैः॥१९व्याख्या॥ यस्यहिमाचलस्यवायुर्यद्वायुःकिरातसिद्धैरासेव्यते।किंष्टैःकिरातै
रद्विष्टमृगैःअद्विष्टाविलोकमानामृगादरिपायैस्तैरद्विष्टमृगैः।वातस्त्रिविधोवर्ण्यते।शीतोमंदसुरभिश्चाकीदृशोवायुः।वोढवहना
शीलःकेषांनागीरघीनिर्झरीकरणेनागीरघीगंगातस्यानिर्झरीकरणेनागीरघीनिर्झरीकरणेनअतःकारणात्प्रीतःकिंष्टेवासुःशुंभवीरःकंपितादेव दारुःकंपितोकंपयापितोदेवदारवोदृश्याःयेनसःअतएवसुरभिः
खंफिबर्हैर्मयूरैर्बर्हाणिपिच्छानियेनसंअतएवमंदः॥१५ सप्ता
नियस्याग्रसरोरुहालिःप्रबोधयत्यूर्ध्वमुखैर्मयूखैः॥१६व्याख्या
॥विवस्वान्सूर्यःयस्यहिमाचलस्यपद्मानिकमलानिविक रत्नायतिप्रबोधयतिकैःमयूखैःकिरणैःकिंष्टैर्मयूखैःऊर्ध्वानिशु
रवानियेषांतानिऊर्ध्वमुखानितैःऊर्ध्वमुखैः।विवस्वान्किंकर्ता॥ णःअधःअधोलोकेपरिवर्त्तमानः।कीदृशानिपद्मानिअग्रसरोरुहा
लिःअग्रसरसःआवर्तवेषुरुहंतिथाऽर्ध्वंवर्तंतियानिलाविपुनःकिंष्टानिपद्मानिसप्तर्षिदत्तवचितावरोधानिसप्तर्षयश्चतेऋषयश्चसप्ता
र्षयःतेषांदत्तासैरवचितानिचुटितानितेरोऽरोधाएवगृहाणियानितानिसप्तर्षिपत्नीनांकलिकात्रोटनेमहान्दोषःस्यादितिदत्ता
वरान्यरुणःप्रातर्मध्यंत्रिलोकस्करःनवीनानासरोजानांविकाशोनैवसंभवति॥१७तर्हिदेवार्च्यनामासंगोस्तिष्टानिअद्यतानिस्युरि ×आयते× ४
त्याह॥ऊलाधारेऊलंदशवक्त्रयीतंतघापयः।सेगाद्यातंतघापद्मेनैवापूतेऽकचिद्भवेत्॥१८॥१९ तेषांवनेसंचरद्भृषीणांमध्येम
गौःप्रश्रवलैश्चगोभैःपुनातिलोकत्रितयंदधिक्षोस्त्रितोप्यंधर्मइवाद्विरूपः॥१९यस्यगंगायोनित्यंवेत्रवत्यस्यापारंधरित्रीधरण
रूपंचप्रजापतिःकल्पितयज्ञभागंत्रिलोकाधिपत्यंस्वयमश्नुतेस्म॥१९व्याख्या॥यत्रायतिर्द्धोयस्यहिमाचलस्यत्रिलोकाधिपत्यंप

बेस्युपमानोपमेयसिद्ध्येद्वितीयइवशब्दोपादानंतत्रपौन[illegible]क्त्यंवितं॥ [illegible]कर्मणोरोपमेक्रियासिद्ध्यर्थंतृतीयइवशब्दउपादानं
तत्रदृष्टिक्रियामहदेव्यांडलेखोयमोपमाक्रियया॥ विशेषणः कलोत्तरोपमानं॥ २८ व्याख्या॥ पार्वतीत्यादिकेन नाम्ना॥ बा-
धुभिर्यैर्बंधुजनोऽनुहावउमेतिमात्रातपसेनिषिद्धापश्चादुमाख्यांसुमुखीजगाम॥ २७ व्याख्या॥ बंधुजनः स्वजनवर्गैः तां
पार्वतीप्रति॥ आनिजगमेनतद्रूपेणनाम्नाअनिधानेनेत्यनुहावउमेतिमात्रेणाकारमात्रमप्यनाशिष्टइतिकिंहेपा
र्वतिकिंतांपार्वतीं॥ बंधुस्त्रियंबंधूनांस्त्रियाबंधुस्त्रियातांबंधुस्त्रियं॥ मासुमुखीमात्रामेनयातपसेतपश्चरणायगच्छंतीउमाइतिनि
षिद्धामतीपश्चादनंतरंउमाख्यांजगामअगमत्॥ २७ महीरुहः पुत्रवतोपिदृष्टिस्तस्मिन्नपत्येनजगामदृष्टिं॥ अनंतपुष्पस्यमधोर्हिचूते
हिरेफमालासविशेषसंगा॥ २८ व्याख्या॥ महीरुहोस्मिन्बलस्य पुत्रवतोपिपुत्रात्रिद्येतेयस्यसपुत्रवान्तस्यपुत्रवतोपिपुत्रयु
रूप्यापिदृष्टिर्नेत्रंतस्मिन्पार्वतीलक्षणेअपत्येसंतानेदृष्टिर्न। जगामहियस्माकारणात्मधोर्वसंतस्यहिरेफमालाचूतेसहक
२७ विशेषसंगाअतिमात्रासवतिकिंहेउमधोः॥ अनंत पुष्पस्याअनंतानिपुष्पाणिऊरुसालादियत्रतत्तस्माद्अनंत
पुष्पस्य॥ २८ व्याख्या॥ महत्याऋषयेवदीप्तत्रिमार्गयेवत्रिदिव स्यमार्गाः॥ संस्कारवत्येवगिरामनीषीतयामपूतश्चविशंकितश्च
॥ २९ व्याख्या॥ महिमावलंतयापार्वत्याऋचापूतश्चपवित्रश्चान्य तूविशंकितश्चअलंकृतोबभूवाप्रकयाकृत्वादपत्याय घादी
वाऽस्तामहत्याऽस्तयाकांत्यामहत्यौषधेमहत्यातयाऽस्तामहत्याऋषयाऋचापूतश्चविशंकितश्चसवतिपुनःप्रकयाकृत्वात्रिदिवस्य
स्वर्गस्यमार्गइवयाघात्रिदिवस्यमार्गंत्रिमार्गयागंगयाऋचापूतश्चविशंकितश्चसवतिपुनरप्युत्तरप्रकयाकृत्वामनीषीइव।
विद्वानिवयाघमनीषीविद्वान्संस्कारवत्यासंस्कारोविद्यतेयस्याःसासंस्कारवती।तयासंस्कारवत्यागिरावाण्याऋचापूतश्चविशु
द्धश्चसवति॥ २९ मंदाकिनीप्रेक्षनवेदिकासि॥ प्रांकंडकैः ऋत्रिमपुत्रकैश्चरिमेधुदुर्मध्यगतासखीनांऋकारप्रश्लिष्टोवा
ल्यं॥ ३० व्याख्या॥ सापार्वती॥ शुक्लवरिरंरेमेधिक्रीडकिंष्टासापार्वतीमध्यगता॥ मध्येघाहा॥ कांपासखीनांसुखीनांकैःरेमे
कंडकैःपेवकैःनकेवलंकंडकैःऋत्रिमपुत्रकैश्चावसद्भ्यादिनिष्पादितैःपुनःकासिमंदाकिनीगंगातस्याःप्रेक्षनतटंतत्रयावेदिका

स्वदिकासासिउत्प्रेक्षतेबाल्यवयःक्रीडारसंनिर्विशंतीवनुंजानेवानिर्विशावपनोगच्छादित्यर्घः॥ ३१ तांहंसमालाशरदीवगंगामहौ
षधीनक्तमिवात्मभासः॥ स्थिरोपदेशाभुपदेशकालोयेदिरेशाकनडन्मविद्याः॥ ३१ व्याख्या॥ तांपार्वतीशाकनडन्मविद्याः॥ पूर्वंसवास्य
सनविद्याःयेदिरेऽपकिंष्टांतांस्थिरोपदेशः॥ स्थिरोनिश्चलउपदेशोयस्याःसा॥ तांअविस्मरणशीलामित्यर्घः॥ ऋउपदेशकालोविद्यास्याम
समयेकस्यांकांकृवाहंसमालाइवयाघाहंसमालाःहंसश्रेण्यःशरदिशरत्कालेगंगांप्राप्नुवंतिउपनःकाइवाआत्मनामइवयघ
आत्मनामःस्वकीयकांतयःमहौषधीनक्तंरात्रौप्राप्नुवंतिउभयमाहयेनसूचयन्नाहसाशरत्कालेकि॥ ३२ अनंतरंसंभृतसंभृतयेष्टेरनासा
धारंस्वकरणमदस्याकामस्यपुष्पव्यतिरिक्तमस्त्रंबाल्यात्परंसाहवयःप्रदेपे॥ ३२ व्याख्या॥ अथानंतरंसापार्वतीवयःपदेपेयौवनलक्षणं
प्रापकिंष्टंवयःपरमन्यत्कस्मात्बाल्यादनंतरंवातपुनःकिंष्टं वयःअसत्तंतेअक्षत्रिमंमदनंआनरणंकस्याःअंगयष्टेःशरीरस्य
सायाःपुनरपिकिंष्टंवयःमदस्यईकारस्यकरणंउन्मादकं किंष्टंकरणंअनासवाख्यंनआसवोमद्यमाख्यानामयस्यतत्रं
नामवाख्यंपुनःकिंष्टंवयःअस्त्रंशस्त्रंकस्यकामस्यकंदर्पस्य किंष्टंअस्त्रंपुष्पव्यतिरिक्तंपुष्पव्योव्यतिरिक्तमन्यवयत्त
॥ ३३ उन्मीलितेऽलिकलयेवचित्रंसूर्यांशुभिर्भिन्नमिवारविंदं। विंदंबभूवतस्याःचतुरस्रशोभि।वपुर्विलक्षंनवयौवनेन॥ ३३
व्याख्या॥ तस्याःपार्वत्याःवपुःशरीरंचतुरस्रशोभिचतुरस्रंसमंता तनःशोभतेइतिबभूवाअस्तवतिकिंष्टंवपुःविलक्षंविस्मयीऋतंकेन
नवयौवनेनाकिंइवचित्रंइवयथाचित्रंउन्मीलितयाकृविकल्पयाऽलिकलयाकृविकल्पयाऽलंकृतयाकेन
वाययाअरविंदंकमलंसूर्यांशुभिःरविकिरणैर्भिन्नंविकसितंसत्चतुरस्रशोभितवति॥ ३३ अस्तुचतेपुष्पनखपदानीतिनिक्षेपणेऽगमिं
वोर्झिरंतोऽङ्गेऽङ्गेतवरूपेणदृष्ट्वाःस्थलारविंदश्रियमत्यवस्थाः॥ ३४ व्याख्या॥ समंसमंयंरूपवर्णनादवयरूपवर्णायतुंप्रक्रमतेततो
देवानांरूपंपादांतमारभ्यवर्णयति।युवतीनांवर्णनंतत्रचतस्तिपदायः॥ तच्चरणौतस्याःपार्वत्याःचरणौतच्चरणौअत्यवस्थाअवस्थावर्ज्यिनौ
नवविकासोद्गतांस्थलारविंदश्रियंस्थलकमलशोभां॥ अङ्गेऽङ्गेप्रोद्यन्यामगतः[illegible]कस्याःदृष्ट्वाः॥ ऊत्प्रेक्षतेकिऊर्वीतच्चरणोरागमारक्त
सावंवहिरंतर्विवाकस्मात्त्रिकेयंगतंचरणतलंकांचिःअस्तुचतोयावयंदृष्टनखवंतइतिःअस्तुचतोयुष्मन्नखाःनयोःउत्त

कृतवानित्युपेक्ष्य॥ ४१ धरनिर्ग्रीस्मितोशोकदलश्रुतिः। पाणिद्वयंघारुनखंतदीयंनवोदितेऽप्रतिमस्यशोभाः॥ ४२ व्याख्या॥ तस्याःपार्वत्याःइदंनदीयंघारुनखंसुचिरंकररुहंपाणिद्वयंदत्तयुगलेशदोषेसंभाव्यमेनवोदितेऽप्रतिमस्यन्नवोदृतनाऽदितावदयंप्राघ्रेऽप्रतिमायन्नूतनानवोदितेऽप्रतिमस्तस्यानणोशोभाःआकरास्यशोकोश्रियंविकलीचकारव्यधिकरोत्। किंभूतंपाणिद्वयंनिर्ग्रीस्मितोशोकदलश्रुतिःनिर्गतास्मितानिराकृताशोकदलानांकिंकेद्विपद्मवानांश्रुतिःश्रवणंयेनतन्निर्गस्मितं॥ ४२ कंवस्यतस्यास्तनबंधुरस्यासुक्ताकलापस्यघनिष्कलस्य। अन्योन्यशोभाजननाद्वभूवसाधारणोभूषणभूष्यभावः॥ ४३ व्याख्या॥ तस्याःपार्वत्याःस्तनबंधुरस्यस्तनास्यांबंधुरोमनोहरःस्तनबंधुरस्तस्यस्तनबंधुरस्यकंवस्यानिगरणावर्तुलस्यमुक्ताकलापस्यमौक्तिकहारस्यतयोर्भूषणभूष्यभावःभूषणमात्तरणंभूष्यम्। आत्तरणस्थानंतयोर्नवःपरस्परशोभाग्यभावोदयःसभूषणभूष्यभावःसाधारणःसदृशोबभूवाकस्मात्अन्योन्यशोभाजननात्परस्परशोभाग्योत्पादनात्॥ ४३ बंधुगतापद्मगुणान्नमुंचोपाश्रितावंधुमसीमचिंत्रा। उमामुखंतुप्रतिपद्यलोलाद्विताप्रमातापद्मगुणान्ननुंक्तेनत्रानेतिपद्माश्रिताकमानिनिंद्रियनम्यमुक्तलिष्टनचात्मपुनस्तमामुखंगौरवक्रूपा॥ संश्रयोद्यातिमवापलक्ष्मीं॥ ४४ व्याख्या॥ लक्ष्मीर्बंधुराजंगतापद्मगुणान्नमुंचोपाश्रितावंधुमसीमचिंत्रा उमामुखंतुप्रतिपद्यलोलाद्विताप्रमातापद्मगुणान्ननुंक्तेनत्रानेतिपद्माश्रिताकमानिनिंद्रियनम्यमुक्तलिष्टनचात्मपुनस्तमामुखंगौरवक्रूपा तिपद्मासंश्रयोद्वयोःसंश्रयःस्थानंयस्याःसानोक्तिस्वेदआ॥

वाद्यलेनातेनास्याआस्पंबंधुपद्मउत्पत्तिस्थलंधीःकिंशलस्त्रीःलोलाचंचला॥ ४५ मुग्धंश्रवालोपिदितंयदिस्यात्मुक्ताफलंवास्फुटविद्रुमस्थंनतेदृक्क्यादिदमस्यतस्यास्तावेष्ठपर्यस्तरुचःस्मितस्य॥ ४६ व्याख्या॥ यदिवेतन्मुग्धंश्रवस्तनंश्रवालोपिदितंश्रवालेनैवावैःपिदितंआच्छादितंस्यात्तदावेनोवाश्रवासुक्ताफलंमौक्तिकंस्फुटविद्रुमस्थंस्फुटंप्रकटंविद्रुमेश्रवालेतत्रतिष्ठतियत्तत्स्फुटविद्रुमस्थंनतोऽनंतरंतस्याःपार्वत्याःस्मितस्यहासस्यदृक्क्यादृश्यतांअत्रकारःप्रभुर्यात्किंभूतस्यस्मितस्यातोष्ठपर्यस्तरुचःतोष्ठेणओदितवसनिष्टनपर्यस्तश्रद्धतारुक्कांतिर्यत्रतत्तस्यतोष्ठपर्यस्तरुचः॥ ४६ श्रवरेणतस्यामृतस्रुतेव। उज्जालितायामसितेभ्रुवोर्वाचि। अप्यन्यपुष्टाप्रतिकूलशब्दा। श्रोतुर्विनेत्रीविनतास्यमानां॥ ४७ तस्यापार्वत्याअन्यपुष्टाअपि

कोकिलाऽपिप्रतिकूलाशब्दाविपरीतशब्दासतीकस्यासत्योवक्ष्यितायोग्यासमापाद्यांसत्यांकेनस्वरेणाऽऽख्येदृतेकेनइवा॥ अमृतस्रुताइवाअमृतस्रुवंवर्णयंत्रतंतेनाऽमृतस्रुताकिंभूतायांतस्यांअस्निग्धातिवाचिअस्निग्धानातिरुग्यमानमधुरावाग्वाणीयस्यसाऽस्निग्धातिवाचिकोकिलाकेवाविनेतरिवायद्यविनेत्रीविस्वरवाणीवाद्यमानासतीश्रोतुर्जनस्यश्रुतिप्रतिकूलशब्दासतीति॥ ४७ व्याख्यानालोत्पलनिविशेषमधीरविक्षिप्तमायतंस्यात्तयागृहीतंतुमृगांगनायास्तेनागृहीतंतुमृगांगनाभिः॥ ४८ व्याख्या॥ इतिवितर्केतयाआयतंस्याविशालंलोचनयापार्वत्याअधीरविक्षिप्तंविलोचनंमृगांगनास्तेहरिणीस्तेगृहीतंवासमीक्षंतेअथवातुइतिवितर्केमृगांगनाभिःऊरंगीभिःतस्याःपार्वत्याःसकाशात्गृहीतंकिंभूतमधीरविक्षिप्तंविलोचनंश्रवातनालोत्पलनिविशेषंश्रुतोविशेषोयस्यतत्त्वातप॥ ४८ तस्याःश्रलोकांऽजननिर्मितेवकांतिस्तुबोरुयुतलेरुयोर्यातांवाक्ष्यलीलाचतुरामनंगःस्वयोःदीर्घलेखयोर्भ्रुवोर्यकांतिःदीप्तिःअनंगःकंदर्पःतांकारुमोघःत्यक्तउतेक्षतेकांतिःकाइवाश्रलोकांऽजनासाश्रलोकांऽजनयाकिंभूतोलीलाचतुरोलीलयाचतुरालीलाचचापसौंदर्यमदंस्वधनुःप्रधानतांहनिर्मितेवश्रलोकांऽजनेनश्रलोकांकऽजलेननिर्मितारचितायउराताः॥ ४९ लक्ष्मीतिरश्चोयदिवेतसिस्याद्वासयंपर्वतराजपुत्र्याःतंकेशपाशंवसमीक्ष्यकृष्णंह्रीलज्जियंवेश्रिधिलंचमर्यः॥ ४९ व्याख्या॥ तिरश्चोतिर्यग्जातीनांवेतसिर्विशेषोयदिवेद्वंत्रजातास्यात्तवेतातदाचमर्योवनदेवतावनदेवतायाःपार्वत्याःतंकेशपाशंवेणिंदृष्ट्वसमीक्ष्यअवलोक्यश्रंसयंनिश्चितंवालधियंचकंववालक्ष्यांश्रिधिलंमंदंकुर्युः॥ ५० सद्वीपमाद्रव्यसमुच्चयेनायद्यद्देशेविनिवेशितेनासानिर्मितावित्रस्रष्टाश्रयत्नादेकस्थसौंदर्यदिदृक्षयेव॥ ५० व्याख्या॥ विश्वस्रष्टाब्रह्मणासापार्वतीश्रयत्नात्प्रकर्षेणनिर्मितानिःप्यादितोकेनासर्वोपमाद्रव्यसमुच्चयेनासर्वोपमाद्रव्याणिचद्रव्यादीनितेषांसमुच्चयःसमूहःसर्वोपमाद्रव्यसमुच्चयस्तेनकिंभूतेनसर्वोपमाद्रव्यसमुच्चयेनयद्यद्देशंयद्यत्स्थानंविनिवेशितेनस्थापितेनाश्रत्रेऽऽकयाश्रवएकस्थसौंदर्यादिदृक्षयाश्रवाएकस्मिन्स्थानेनिष्टतीतिएकस्थाएकस्थंचतत्सौंदर्यंचयत्तस्यादिदृक्षाऽऽदृष्टिमिच्छादिदृ

क्षा एकस्य सौदर्यदिदृक्षातया ॥ पर इतिगौरीवर्णनं ॥ तां नारदः कामवरः कदाचिद्वत्सां पितुः प्रेम्णि समादिदेश ॥ कुवधूर्न
वर्त्मेत्यनाख्यशरीरार्द्धहरां हरस्य ॥ ५२ व्याख्या ॥ कामवरः स्वेच्छाचारी नारदोमुनिः कदाचिद्वत्सां पार्वतीं प्रति कस्मिन्नवसरे किमिति मत्वेत्याकर्ण्य हरस्येश्व
रस्यैकवधूत्वविधेः समादिदेशादिष्टवान् किंकृत्वा पितुर्हिमाचलस्य प्रेम्णि वात्सल्ये स्वकीयं विलोक्य ॥ किंभूतां हरस्य शरीरार्द्धहरां हर
स्य शरीरार्द्धं हरतीति शरीरार्द्धहरा तां केनत्वेत्याह ॥ पर उमः प्रगल्भे पितर्यस्तोत्याख्ये निरूढान्यवरानिलाषः ॥ ऋते
ऽन्यो मीहितमित्र भूता महीत्तितेऽङ्गेऽस्परागिदृश्य ॥ ५३ व्याख्या ॥ गुरुर्हिमाचलः अम्बाः पार्वत्याः प्रगल्भे पितरि पितर्यस्मि
न्नतः कारणात् निरूढान्यवरानिलाषः निरूढः परिकृतोऽन्यवरस्याऽनिलाषोयस्याः सतस्यै अतिहृद्यं ऋतेनोवैश्वानरात्कृ
तेविनामंत्रपूतंमंत्रैः पूतपवित्रैर्हव्यंहोतव्यद्रव्यं अपरा ॥ लितेऽङ्गेऽनहिअर्हतिनहियोग्यानिमन्यते ॥ ५३ अथाविः
तारंनहिदेवदेवामद्रिंसुतांप्राहयितुंशशाक ॥ अस्यर्घनी संगत्तमेनसाकमार्याअस्यमिष्टप्रलंबतेघि ॥ अथ व्याख्या ॥
अद्रिर्हिमाचलः अयाविताराऽर्घयितारंदेवदेवमी ॥ स्वरंसुतांपुनर्याहयितुंअंगीकारयितुं नहिशशाक ॥
नसमर्घोऽनवद्यात्मकृत्तमः केनास्यर्घनास्तंगतये ॥ नाअस्यर्घनायाःस्तंगोऽस्यर्घनास्तंगःनस्यतयेतेनहेतुनेवद्य
तेपिअर्घकार्येमाध्यस्थंमध्यतानावंअवलंबतेआश्रयते ॥ पश्यदेवंवृषंकंननेशारीरंसादरंरोमांचयंसुतांसङ्गीतद
र्थत्वेवविमुक्तसंगः पतिंयमूढामपरियहोचत ॥ ५४ व्याख्या ॥ सापार्वतीपूर्वंकंननेशाकंनङ्कमनिंदद्धरोमांचयंङ्गायतिकृ
त्वशरीरंदेहंस्वयमात्मनाउत्यसङ्कल्पत्याङ्गंकथंयदिवयस्मिन्नकालेपशूनांपतिंमहेशात्तदाप्रस्तुत्येवसतीशरीरहोमा
दावेवविमुक्तसंगः परिकृतसुवतीयोगःअनअपरियहोऽचत ॥ अकल्पत्रोवस्व ॥ ५५ सङ्कल्पिवात्माङ्गं
गप्रवाहोक्षितदेवदारुः प्रस्थंहिमाद्रेर्मृगनाभिगंधिकिंचित्कणत्किंनरमध्युवास ॥ ५६ व्याख्या ॥ सङ्कल्पिवात्माऽकल्पिगजि
चर्मवाग्वस्त्रंयस्यसयङ्कल्पिवात्माऽईश्वरोहिमाद्रेःहिमाचलस्यप्रस्थमध्यस्थंमिलागंमध्यंवात्माश्रयत ॥ किंभूतः ऽकिंतात्मावा
ङ्कृतचित्तः किमर्थंतपस्येतपोहेतवेकिंभूतस्यमृगनाभिगंधिमृगनाभेर्गंधोविद्यतेयत्रतन्मृगमदगंधवति किंभूतस्यकिंचित्क

णंकिंनरंकिंविदलन्मात्रेक्षणेतोगायंतःकिंनरायत्रततं ॥ ५८ गणानमेरुप्रसवोवतस्थात् सूर्यत्वचःस्पर्शवतीर्बभानाः ॥ मनःशिलो
विद्युरितानिषेडुः शैलेयनद्धेषुशिलातलेषु ॥ ५९ व्याख्या ॥ गणाःनंदिवंदिप्रमुखाःनिषेडुःनिविष्टाःकेषुशिलातलेषुकिंभूतेषुशिला
तलेषु शैलेयनद्धेषुशिलाजितमुक्तेषुकिंभूताःगणाःनमेरुप्रसवाःनमेरवोद्रुविशेषाःतेषांप्रसवाःपुष्पैःविहितोऽवतंसोयै
रुक्तैर्यैस्तेनमेरुप्रसवावतंसाःपुनःकिंभूताःगणाःसूर्यत्वचःवभानाःकिंभूताःसूर्यत्वचःस्पर्शवतीःसुकोमलाःस्पर्शसुखदाःपुनःकिंभूताःगणाःमनः
शिलाविद्युरिताःमनःशिलयाकर्बुरीकृताःकृतंमनाइत्यघ्यं ॥ ५७ उमारसंघातशिलाखुराग्रैःप्रमुद्भिन्नदर्पकलःकऊष्मान्
दृष्टःकथंचिद्गवयैर्विविग्नैरस्रोढमिद्धनिरुन्ननादः ॥ ५८ व्याख्या ॥ ककुभानेहरिरुत्तस्थउन्ननादनत्रोर्ध्वंगर्जंकिंकुर्वन्
प्रमुच्चिषन्विदारयन्काःउमारसंघातशिलाःउमारोहिमंत स्यशिलायायोरसंघातःप्रमूदस्तस्यशिलाःताःकैःखुराग्रैः
किंभूतःककुभानदर्पकलादर्पणमदेनकलोमनोज्ञोदृप्यं कलःपुनःकिंभूतःककुभानकथंचिन्महताकष्टेनदृष्टोबलो
कितः कैर्गवयैर्मृगविशेषैःकिंभूतैःगवयैःविविग्नैःत्रस्तै ःपुनःकिंभूतःककुभानअस्रोढमिद्धनिःनस्रोढमिद्
प्रमुच्चिषन्राष्ट्रियेनयणअघवानस्रोढःमिद्धनिर्यस्यसः ॥ ५९ तत्रायमाधायसमिद्धमिद्धंस्वमेवमूर्त्यंतरमप्रमूर्त्तिः
स्वयंविधातातपसःफलानांकेनापिकामेनतपश्चचार ॥ ६० व्याख्या ॥ अप्रमूर्त्तिर्महेश्वरःकथंहिविरूपाक्षवननेऽक्ष
तानाधयऊष्मानंपश्चाकाचदृप्तोमशूर्यरिवाःप्रदिदरस्याप्रमूर्त्तयः ॥ इतिहेतोरप्रमूर्त्तितपश्चचाराअकरोत्केनापिकामे
नअसिलाषनकिंकृत्वा ॥ तत्रतस्मिन्प्रदेशेमिद्धंमिद्धंएधःप्रकटीकृतमग्निमाधायसंकल्प्यकिंभूतंअग्निंस्वमात्मैवमूर्त्यं
तरमेवाएकस्यामूर्त्तेरन्यामूर्त्तिमूर्त्यंतरंकिंभूतोऽप्रमूर्त्तिःविधातावाकर्त्ताकेषांफलानांकस्यतपसःकथंस्वयमाकर्त्तवा ॥ ६१ अ
नर्घमर्घ्येणतमर्दिनाघःस्वमेकसामर्नितमर्चयित्वा ॥ आराधनायासमसर्वसमेतासमर्पयंतीतनूजा ॥ इति व्याख्या
अद्रिनाथोहिमाचलःतनूजांपुत्रीमुमादिदेशाआदिष्टवान् कस्मैईश्वरस्याराधनायसेवायैकिंकृत्वातांस्वरमर्चयित्वाभू
ज्यियाकेनअर्घ्येणअर्घानार्हेणकिंभूतंअनर्घ्यंनिःपापंपुनःकिंभूतंस्वयंकस्मादेवानांअधिनमूर्द्धितःकिंभूतंतनूजांसर्वा

डाक्टर भाऊ दाजी इन्स्टीट्यूट रिसर्च मेमोरियल
MEMORIAL

तिनेश्वरयंतियधायेनप्रकारेणपुरावृद्धाअविसन्तः अधाक्ष्यन्तःकानावाऽयोतीषोवाचेऽस्यूर्यस्यदनक्षत्रतारकाणीवायधाऽयो
तीषिहिमक्लिष्टवस्त्रावानिरिमनऽपारेणक्लिष्टश्लानीऽनतःप्रतावःतेजोयेषांतेतानिरिमक्लिष्टवस्त्रावानिऽआत्मायाद्युतिन
धारयंतितधातवस्तुखानीतिभावः॥१९ प्रवामाददिषामेतादऽऊतीरणुनायुधंहवत्रस्यहवःऊतिरोऽऊतिंवितश्रिवलह्यते॥
२० व्याणोदेवाःहवत्रस्यहवत्रान्द्रोदैत्यस्यहवःविनाशकर्तुःऽइत्रस्यपवतवऊतिरोवज्रंऽऊतिंवितश्रिऽऊतिंवितासमाश्रियो
लाभधारलक्षणायस्यतऽऊतिंवितश्रिऽइवलह्यतेहवयतेऽकस्मात्अद्रिषांदीप्तीनांपत्राणात्।उपत्राणात्किंऽऊतिरो
ऽऊतीरणुनायुधंनोऽऊतीरणिनेनप्रकटीकृतानिसुरायुधानीऽइत्रस्मिन्नेनतदऽऊतीरणुनायुधं॥२०किंवाऽमरिऽवरिः
पाणोपाशःप्रवेतमः॥मंत्रेणहतवीर्यस्यफलिनोदैत्यमा। श्रितः॥२१हेदेवाःचयुनःप्रवेतमोवरुणस्यपाणोहस्तेऽयं
पाशःफलिनःसर्पस्यदैत्यंदोस्थाःकिंऽश्रितःकिंऽइस फलिनःहतवीर्यस्यहतेनिराकृतेवीर्यंविषबलंयस्यसा।
हतवीर्यस्तस्यहतवीर्यस्यकेनमंत्रेणकिंऽइःपाः। राःअरिऽवरिःअरिसिर्विरिःऽिःऽःकेनवार्यतेयःस
अरिऽवरिः॥२१ऊंबेरस्यमनःशल्यंशमनीवपरात। वोऽपविद्गदोबाऽऊत्तमंशखऽइवदुमः॥२२व्याणोदे
वाःऊंबेरस्यधनदस्यबाऽऊर्जोमन्नःशल्यंमनस्यश्चेतस्य :शल्यंपरासवंशमनीवकथयतावाकिंऽइोबाऽऊःअपविद्ध
गदःअपविद्धात्कागदायेनस्याअपविद्धगदःकऽइवदुमऽइवाहरुऽइवायधादुमोहरोत्तमशाखाःसन्परासवंशमति।
२२।यमोविविलिखन्नुग्रमिदंनास्तमितविषाऊरुतेस्मिन्नमोघपिनिर्वाणलातलाघवं॥२३ व्याणोदेवाःयमोविकीना
शोपिअस्मिन्नमोघमफलेपिशास्त्रेपिनिर्वाणलातलघवंनिर्वाणस्यविधातस्यऽलातस्योल्मुकस्यलाघवोलघुनाशावो
मस्यसतेनिर्वाणलातलाघवंऊरुतेकरोतिकिंऊर्वन्नुग्रमिदंघविलिखन्नकेनकनकदंडेनाकिंऽइनदंडेनाअस्त
मितविषाअस्तंगताशाविद्रुविर्यस्यसतेनास्तमितविषा॥२३ अमाचकथमादित्याःघतापक्लितिशीतलाःमित्रन्यस्ताऽ
वगताःप्रकामालोकनीयतांः॥२४ व्याणोवाऽन्यवदोदेवाःअमीआदित्याःघादर्शोमरीच्याकाःसूर्यःप्रकामालोकनीयतांघा

कामंतप्तंघर्यदालोकनीयंवाऽऊणंतस्यनावःप्रमायोकनीयवांतांःदघंगताःदरंपतेकिंऽइःआदित्याःघतापक्लितिशीतलाःप्रकर्षेणनाय
स्तस्पर्यक्लितिःक्लयस्तयाशीतलाःघतापक्लिनिशीतलाःतत्येऽऊतेविवन्यस्ताऽइवलिखिताऽइव॥२४यर्योऊत्वाम्रुतांःवेगस्तंगोऽ
ऽउमीयतेऽअंतसामोघसंरोधः॥प्रतीपगमनादिव॥२५व्याणोदेवाःमरुतांपवनावांवेगस्तंगोगतिविधेसोऽउमीयतेअवगम्यतेकस्मा
त्पर्यक्लत्वादंतर्बलत्वात्कऽइवाऽअंतसांपात्रीयानाऽइधसंरोधऽइवायधाअंतसामोघसंरोधःप्रतीपगमनात्पाश्चात्यबल
नावावेगस्तंगोऽउमीयतेऽ२५ आवर्जितंक्लयमौलिविलंबिन्याक्षिकोटयः॥रुद्राणामपिमूर्धनिःऊतांहंकारशंसिनः॥२६व्याणो॥
अपिअन्यत्तोदेवाःएकादशरुद्राणांमूर्धनोमस्तकाःऊतांहंकारशंसिनःऊतोनिश्रऊतोयोःऽकारोगर्वःऊतंशंसतीत्येवं
शीलायेतेऊतांहंकारशंसिनोवर्तंतेकिंशमूर्धनिःआवर्जितं तऊटामौलिविलंबिन्याक्षिकोटयः॥आवर्जितांबधाऊटाएवा
मस्तकोटयोःयविलागायेषुतेआवर्जितयः॥२६ लक्षप्रतिः
ष्टाःपशवोयूयंकिंबलवन्तरैः॥ वोऽसांगाः॥ऊतव्याश्चत्रयःपरे॥२७तोदेवाःपशवःपूर्वंयू
येलक्षप्रतिष्ठालक्षाणांप्रतिष्ठामस्त्रंयेस्तेलक्षप्रतिष्ठाः॥ आमनाऽइतोदानींबलवन्तरैंबलिष्ठाश्चत्रिःकिंऊतव्यावर्त्ती
गोविहितपरासवावर्त्तीकऽइवाऽत्यागऽइवायधाऽत्यागी अथवादैःऊतव्यावर्तयोविधीयंतेयतःऽत्यागर्षिवादयोरप
वादोविधिर्बलवान्॥२७तऽऊतवआःकिंतःआर्षयंऽइमागताः॥मयिसृष्टिरितिताःकारुआखनिताः॥२८व्याणोदेवाऽत्या
ःऊतव्यायूतंकथयताऽइतिरेतोवार्षयंऽइवार्षनाक्रियतांकिमर्थंमागताःआयाताःस्थेत्यभावःकोरणंतदाज्ञानंवाणिनांस्था
ष्टिःमयिविषयेवर्त्ततेरःकापालनसुआसुत्वसुविषायःवस्विनाः॥२८ततोमंदानिलोधूतकमलाकरशोभिनाःयुक्तेनत्रसदृशे
णाऽइरस्यामांऽइत्रस्यानंतोनंदनंतरोऽस्यवोनंतरोऽस्यवःऽऽ.युक्तऽइवस्यतिनेत्रसदृशेणाऽइरस्यामांसनोदःकिंऽ
नेनेत्रसदृशेणमंदानिलोधूतकमलाकरशोभिनामंदोमंदगामीयोऽनिलोवायुस्तेनोधूतःकंपितःकमलानांपद्मानांमाकरःसमूह
स्तद्वोस्तेऽइत्येवंशीलंयत्तन्मंदानिलोपणेन॥२९सद्विनेत्रऽइत्यृक्षुःसदृस्तनयमाधिकावावस्यतिरुवावेदःधोऽलिऽऊलऽआसन

×ज्ञानांना×

×रथवस्तु×

॥३० व्या० स वायस्पतिर्दरस्पतिर्ऊर्जाम्पतिर्वनस्पतिरुपश्रुतिरुदंवायो किंश्च सद्दरेः इदस्यद्विनेत्रो द्वेनेत्रेयत्रतत्द्विनेत्रो चक्षुर्वि
नो किंश्चक्षुः ज्ञाताधिकं दरा उपमितं चक्षुः ज्ञानंतस्माद्धिकं यत्त्वदरा चक्षुः ज्ञाताधिकं पुनः किंश्च मथोजलिरंजली मधुक्त
॥३० एवेयदाद्वनगवा ज्ञाम्पृथ्वना परेयदाप्रत्येकं विनियुक्ता कोघनश्चास्यमिश्रो ॥३१ व्या० देवगवनूद्वनस्पतयेवन
सप्तुनाप्रकारेण आद्वनूर्वो योस्माकंपदंस्थानंपरे ज्ञातुरिति आमश्रेत्रपत्रवीरुतो देवतो स्वामिनकोघनश्चास्यतिकिं
श्रेस्त्रं। प्रत्येकंएकमेकंप्रतिप्रत्येकं विनियुक्तात्मा विनियुक्तो नियुक्तिस्तात्मायेनसविनियुक्तात्मा ॥३२ यादवस्पदा
पतिस्तारकस्यामहासुरः उपश्रुतायतोकानां धूमकेतुरिवोत्थितः ॥३३ व्या० तारकस्यसुरस्तारकनामामहासुरोमहादैत्यः
उत्थितउत्पन्नः किमर्थंउपश्रुतायतोकानांधूमकेतुरिवोत्थितः धूमकेतुरिवायथाधूमकेतुर्लोकानांउपा
त्पातायजायतेकिंभूतस्तारकोदत्तवरादीप्तस्तेजोवरस्तेनोदै स्तेजोकरत्वेनस्वयंतावत्तेमन्यतेतोति
रविरातपंदीर्घिकाकमलोन्मेषंयोयत्रात्रेणसाध्यते ॥३४ व्या० रविःसूर्यआस्यतारकस्यपुरेनगरेतावंतमेव
२नपंघर्मंतनोतिकरोतियावन्मात्रेणव्यावन्मात्रेणनर दीर्घिकाकमलोन्मेषंदीर्घिकायांतस्मात्यानिकमलानितेषां
योयत्रेमोघिकारासादीर्घिकाया साध्यतेनिष्पाद्यतेतिं ॥३५ म वासिःसर्वदायेऽवेकलासिनिधिवनोनादत्तेकेवलंलिखोदर
चूडामणीकृतो ॥३६ व्या० येऽवेकारागंकंतारकंमवासिःसर्वदानिधनंतंपरंकेवलंमेंकोदरचूडामणीकृतो
अचूडामणिंचूडामणिंकृत्वादरचूडामणीकृतोदरस्यचूडामणीकृतोदरचूडा तालस्तंबेरमोनादत्तेनगृह्णातिईश्वरस्यमहत्तया
वातआधवादरनीतिदरश्चोरःयोऽन्योपिआसिमानीस्ववतिमत्तोरणइवहस्तेवत्तालंकारणंविनगृह्णातिअधवानिर्मोल्यवा ॥३७
व्याहरिंगनिरुद्यानेऊसुमस्तेयसाधुसावनवातिवायुस्तत्यर्थोतालहृतानिन्याधिकं ॥३८ व्या० वायुःपवनःतत्पार्श्वेतस्यतारक
स्यपार्श्वमसीपेतत्पार्श्वेतालहृतानिन्याधिकंतालहृतोव्यजनस्तस्ययोनिलोमस्तेनाधिकंतेतालहृतानिन्याधिकंनवातिनवर्तते
किंशेवायुःव्याहरंगतिर्व्याहृतानिहृतागतिर्यस्यसकस्मिन्नुद्यानेआरामेनवनेकस्मात्ऊसुमस्तेयसाधुसावात्ऊसुमान्मोस्तेयो

स्तेयंतस्यसाधुसोस्तेयंतस्मात्ऊसुमस्तेयः ॥३९ पर्यायायसेवामुत्सृष्टपुष्पसंतारतत्परा उद्यानपालसामान्यामनुवर्तमुपासते ॥३९
व्या० ऋतवोवसंताद्याःषडपितेतारकमुपासतेसेवंतेकथंउद्यानपालसामान्येयथानवतिंतथा उद्याने क्रीडनवनेतस्यपालः उ
द्यानपालस्तस्ययःसमानस्तावःसदृक्षतातंतुउद्यानपालसामान्यं किंभूताऋतवःपुष्पसंतारतत्पराःऊसुमसमृद्धपरायणाः किंकृत्वा
उत्सृज्यपरिहृत्यकांपर्यायसेवांपर्यायःकर्मतस्यायसेवापर्यायसेवांतांपर्यायसेवां ॥३९ तस्योपायनयोग्यानिरत्नानिसरितांप
तिःकथमप्यंतसामन्तारात्निःप्यतेयतीकृतेः ॥३० व्या० सरितांनदीनांपतिःस्वामीसमुद्रःतस्यतारकस्योपायनयोग्यानिढोकनिको
चितानिरत्नानिविमृश्यधीनिःअंतसोपानीयानामंतर्मध्येकथमपिमहताकष्टेनाविष्यतेनिष्पाद्यतेयावत्यतीकृतेविलंबतेतावत्
जंगाःपर्युपासते ॥३१ व्या० चान्यत्वास्तुकिंशुखाःस्तुजंगानां
स्फुलन्मणिस्त्रियश्चैतेवास्तुकिंशुखानिस्त्रियःस्थिरयदीयतांमेत्यस्तुजं ह्लन्मणिस्त्रियःखाःह्लन्तेतोदेदीप्यमानामणयस्त्रियोखांसु
गाः ॥ तमेनंतारकंनिस्त्रियोत्रोपर्युपासतेसेवंतेकिंभूताःस्तुजंगाः श्रदीयतांस्थिरोनिश्चलोयोदयोतस्मैत्वंस्थिरयदीया
स्थिरोयत्नायमुपयोगंतेह्लन्किंस्फुरत्वापत्यआगत्यकांस्थिर यतांदेयोपिकल्पद्रुमविचूडणेः ॥३२ व्या० इंद्रोपिस्वर्गनाथो
तांनां ॥३५ यतस्फुरतांउपरिह्रीपत्यद्रेहतहारितेः अतस्फुलं तानियानिवानितेःहृतहारितेः कल्पद्रुमविचूडणेः कल्पद्रुम
पिपत्युर्निरंतरंहृतहारितेःइतःवराःतेस्तोहारिताआनायि रणंमंदरादीनांविचूडणात्त्वरणानिकल्पयते अतस्फुलयतिअचिलघतिपवंस्त्रीलोयःमस्फुतांउपरिह्रीपत्नी ॥३९ इंद्रोमुराध्यमानोपि
क्लिश्नातित्रुवनत्रयंचाम्येत्यत्पकारेणनोपकारेणऊर्जनः ॥४० व्या० इंद्रगवनइंद्रेअसुनाघकारेणराध्यमानोपिक्लेशनातित्रुवनत्रयं
त्रिलोकंक्लिश्नातिपीडयतिऊर्जनःप्रत्यपकारेणविरूपकरणेनचाम्यतिक्लिश्नातिनोपकारेण ॥४१ तेनामरवधूदत्तसदयाचूतपल्लवा
नेपल्लवाअचिरोद्वेदयितानांक्रियंतेनंदनद्रुमाः ॥४२ व्या० तेनतारकेणनंदनद्रुमाःस्वर्गवनवनतरवोद्वेदयितानांद्वेदाश्चयास्ताश्च
द्वेदयितास्तेषांद्वेदयितानांअसिद्धाकारःक्रियंतेकिंभूतानंदनद्रुमाः ॥ अमरवधूदत्तसदयाचूतपल्लवाः अमरवधूरेवसेसदयाः
सकरुणंयथास्तथाईषत्चूतानांचिन्नापल्लवायेषांतेऽमरवधूदत्तसदयाचूतपल्लवास्तैः ॥४३ वोढुंतेसहिसंसुप्तः आमधारणनिलिः वामरिःसुरबंदी

×संवते×५
×नि×५

नो बाप्यशीकरवर्षिणि ॥ ध२ व्या० हि निश्चितं सनारकः संभुमः स्वपक्षः सन् सुरबंदीनां बंदीकृतदेवस्त्रीणां चामरैर्वलिव्यजनैर्वीज्येत किंभूतः चामरैः स्वासप्रधारणनिर्लोः स्वाभाव्यात् धौर्यलोभमानोनिलो वायुर्ये षां तैः स्वाभाविकचामरैः बाप्यशीकरवर्षिणि ॥ बाष्पाणां मञ्चूणां शीकरा जलकणास्तान्वर्षतीत्येवंशीलायेन तेन वर्ष्मिणा ॥ ध२ त्र त्याद्यमेरुशृंगाणि कनकनिर्दरितानि खुरैः ॥ आक्रीडपर्वतास्तेन कल्पिताः स्वेषु वेश्मसु ॥ ध२ व्या० देवब्रह्मन् तेन तारकेण मेरुशृंगाणि उत्पाट्य स्वेषु आत्मीयेषु वेश्मसु गृहेषु आक्रीडपर्वताः ईषत् केलिशैलाः कल्पिताः रचिताः किंभूतानि शृंगाणि दरितानि सूर्यतुरगाणां खुरैः कनकानि निर्दोसितानि ॥ ध३ मदाकिन्याः पयः शेषा दिग्वारणमदाविलं देवानां रुदसस्यानां तद्याप्योधर्मसंघातं ॥ ध४ व्या० देवब्रह्मन् तेन तारकेण अकनातद्याप्यः तस्य तारकस्य वाप्यः देवानां रुदसस्यानां स्वर्गकमलधान्यानां धर्ममंदिरवत्तिमदाकिन्याः स्वर्गिंगायाः शेषं देवानां रुदसस्य वर्जितं यत् यानीयं दिग्वारणमदा धिसिनीनुच्यते खिलीक्रियते विमानानां तदापानस्थात्पधिः ॥ ध५ नस्मेदः नानुच्यते नोपलक्ष्यते कस्मिन्नस्तीति विमानानां पतस्य तारकस्य आपानः पतनं तस्माद्यद्भयं तदापानभयं तस्मात्त तेवेदोसुरवान्मासीमिषतो मुहिनत्ति ॥ ध६ व्या० देवब्रह्मन् समाया वेदोसुरवाद्वेस्वानरवदनात् आच्छिनत्ति हरति किंभूतं वेदं यज्ञसिः यामयूकैः मंत्रतंत्रकैः कथं धूरेषुयत्रेषु किंभूतेषु अधूरेषु विततेषु विस्तारितेषु ॥ ध७ उद्यैरुद्यैः अवास्तेनास्यरत्नमहारिणा देवब्रह्मन् विरकालोर्जितं यशः ॥ ध७ व्या० देवब्रह्मन् तत्यन्ततेन तारकेण इंद्रस्य ऐरावतस्य उद्यैरुद्यैः अवानामहयरत्नमहारिणा हृतः उत्क्रम्यते देवेन वंशृंखलाभिश्चिरकालोर्जितं बऊदिनसंचितं यशः ॥ ध८ तस्मिन्नुत्क्रायान्तसद्यो रूरेषतिदृतक्रियाः वार्यं वेत्योषधीनां वा विकारे पानिपाते ॥ ध८ व्या० देवब्रह्मन् तेन तारकेण इंद्रस्य तस्मिन्नुत्क्रायान् तारके इषतिदृतक्रियाः विफलारंभाः मेयज्ञिरोज्ञाताः कानीवा वार्यं वेत्योषधीनां वा यद्वा चार्यं वेति बलयुक्तामौषधीनिमनियतौ सद्वे विकारे प्रतिदृतक्रियाः तिविफलारंभाः मेयज्ञिरोज्ञाताः ॥ ध९ ज्ञया ज्ञायत्रयात्मकाः प्रतिघातोन्विताः ह्रिमाः हरिचक्रेणास्य तारकस्य कंधे

निष्कइवार्पितः ॥ ध९ व्या० देवब्रह्मन् तेन तारकेण यत्र यस्मिन् हरिचक्रे अस्माकं ज्ञयाशा आसीत् तेन हरिचक्रेणास्य तारकस्य कंधेनिष्कइव स्वर्णशिरण इवार्पितः स्थितः किंभूतेन हरिचक्रेण प्रतिघातोन्विता ह्रिमाः प्रतिघातेनोन्विता अर्पिडवालायस्मात्यते तेन ॥ ध९ तदायास्तोयदेभद्य उडुक्करावर्त्तकादिषु अस्मस्मिति तदाघाता त्रिर्क्रितिरावणागजाः ॥ ५० व्या० देवब्रह्मन् तेन तारकस्य इमे तदीयागजाः हस्तिनः उडुक्करावर्त्तकादिषु तोयदेषु मेघेषु तदाघाताः तस्मस्मिति अस्मान्मंक्रंदंतिकिंभूताः गजाः त्रिर्क्रितिरावणाः त्रिर्क्रितः पेरावणइंद्रगजो यैस्ते त्रिर्क्रितिरावणाः ॥ ५० तदिह्नामोविनोसक्षुः सेनान्यंतस्यकृतये कर्मबंधच्छिदंधर्म्मं स्वस्पेवृषुडुक्कव ॥ ५१ व्या० देविनोतारकस्यरणतये उपचायातस्येनान्यस्क्षुमिह्नामोऽतिलक्षामः कृशइवमुडुक्कवश्वा यद्वामुडुक्कवो शुनयोसवस्यसंसारस्यशांतये कर्मबंधच्छिदंडः कर्मबंधच्छेदकं धर्मंवृणीमहे इति ॥ ५१ गोद्वारसुरसैन्यनां यंपुरस्कृत्य गोत्रसित्र त्यागोत्रसित्र पत्यानेष्यति त्रातुस्तो बंदीमिवृजयश्रियं ॥ ५२ व्या० हेविनोगोत्रसित्रिदृढः यंमेनान्यंपुरस्कृत्य अग्रेकृत्वा शत्रुस्तोदेवेस्तो बंदीमिव बंदीकृतामिव जयश्रियंज यत्रक्ष्मीश्चत्यानेष्यते व्याघ्रोद्यद्यनरानयिष्यति किंभूतं सुरसैन्यानां देवकटकानां गोद्वारंरक्षयितारं ॥ ५२ वक्ष्यमाणं ॥ परतेवस्मिन्नयमज्ञागिरमात्मनः गर्जितानेतरंदृष्टिर्षो स्तार्ष्येडिगायया ॥ ५३ व्या० आत्मनश्चर्ज्ञा तस्मिन्नवचसि हरस्यतिवाक्ये उपरतेनिवृत्तेसति गिरवाणीमसज्ञाविस्तारयामास यावाणीशोत्तार्ष्यनऋचा गर्जितानेतरांदृष्टिवर्षणेडिगायऽजयत् ॥ ५३ ॥ संपद्यतेवः कर्मोयं कश्चित्कालः घतीक्ष्यतां नत्रस्मसिद्धेयाप्यामिमर्यव्यापारमात्मना ॥ ५४ व्या० हेदेवाः वोयुष्माकं अयंकामः अभिलाषः संपद्यतेलिप्यते परेकश्चित्कालः प्रतीक्ष्यतां विलंब्यतां नतुनिश्चितेअस्य कार्यस्यसिद्धेसिद्धिर्घ ममव्यापारस्तुष्टकर्मः आत्मनास्वयं यास्यामि ॥ ५४ इतःसदेत्यः प्राघ्रंश्रीनीतपवार्हतिक्ष्यं विषवृक्षोपिसंवर्द्धस्वयंछेत्तुमसांप्रतं ॥ ५५ व्या० तोदेवाः मदेत्यः तारकः इतोमत्कारात् प्राघ्रंश्रीर्लक्षराज्यश्रीकः अतएवातः कारणादेवकृत्यंमहारिनीतिनवाहति विषवृक्षोपिगरतरर्षिसंवर्द्धः दृढिप्राप्यः स्वयमात्मनाछेत्तुकश्चिदंअसांप्रतमयुक्तं ॥ ५५ ततेतेनेदमेवादो मयानास्मेप्रतिश्रुतं वरेणापि

तं लोकानलं दग्धुं हितत्रयं ॥ पद्व्याणां सोदेवाः तमतारकेणाधाकष्टं इदं वद्वत्तं वद्वो वान्यदस्मै तारकाय मया सुतेनागन्तव्यं हितं स्त्रियं
तस्य तारकस्य तपस्तत्तपोलोकान् दग्धुं अयं मम मधः किं शं तत्तपः अत्र मितमुनिवारितो केन वरेण ॥ पद संयुगे सायुगीनं नायुध्यत्तश्मरे
तकः ॥ अथा इत्तेनिषिक्तस्य नीललोहितरेतसः ॥ ४७ व्याणां सोदेवाः संयुगे मयामे यांयुगीनो संयुगे सामुं युध्यन्तु इक्ष्वंवितो तं तारकं कः ॥
श्यं इतकस्य मैधः स्यात् कुधंकृतेविना कस्मा देशात् कस्य नीललोहितरेतसः ॥ ईश्वरवीर्यस्य किं इश्यं नीललोहितरेतसः ॥ निषिक्तस्य
पार्वतीचूर्णिलिङ्गेत्रेनिङ्गिसस्य ॥ ४७ सोदेवः परंज्योतिः स्वमायारेवतिष्ठतोयरिच्छिन्नश्चत्वारिंशन्मयानवविलुप्ता ॥ ४८ व्याणां दिस्कुटंनिष्कि
तंकिंशोदेवः नमयाचान्यतानविलुप्ताश्चरिच्छिन्नश्चत्वारिंशन्मयानवविलुप्ता ॥ ४८ व्याणां दिस्कुटंनिष्कि
तेयंयं मयमस्तिमितंमनः ॥ शंशोर्यतध्वमाकृष्टुमयंस्कंतेनलोहनंतं ॥ ४९ व्याणां लोदेवाः तेनोः यूयंशंशोः ईश्वरस्य मनः चित्तंउमारूपे
णपार्वतीरूपेणाकृष्टुमाकर्षितुंयतध्वं यत्नंकुरुध्वं किंइष्टमनः सं यमस्तिमितं मेयमनेंद्रियदमनस्तिमितंनिश्चलंयत्तच्चयमस्ति।
मितंमनः कंब्रह्मलोदवतायघालोहंअयस्कांतेनवंबुकृपाणा योनलोहंआकृष्यते ॥ ५० तस्मैपवक्रमेनोढुंउत्सयोवीर्यमाहितं
। सावांशोस्तदीयावामूर्तिर्जलमयीमम ॥ ५१ व्याणांउत्त द्योर्द्वयोरुद्रब्रह्मणयोः आहितन्यस्तंवीर्यंयोकुंउत्सेपवस्त्रियौ।
रुमेसमर्घोबधवांशोर्मेरुस्थस्यपार्वतीवाःदवातदीयातः स्थेश्वरस्येयंतदीयाजलमयीमूर्तिर्ममब्रह्मणोवीर्यं ॥ ५१ तस्मात्मा
स्मिंतकंवस्यानलनापत्यमुत्पेत्यवः मोक्ष्यतेसुरबंदीनांवेणीर्द्वीर्यं। विस्तृतिसिः ॥ ५२ व्याणां लोदेवाः तस्मात्स्मिंतकंवस्यानील
कंवस्यआत्मापुत्रोवोयुष्माकंमेनापत्यंउत्पेत्यआप्यासुरबंदीनांबंदीकृतत्रिदशानुवर्तीनांवेणीः वीर्यंविस्तृतिसिः बलंसंपत्तिसिः मोक्ष्या
तोमोक्ष्यापयिष्यति ॥ ५२ इतिव्याहत्यविबुधाश्चिच्छेदोनिस्तिरोदधे ॥ मनस्याहितकर्त्तव्यास्तेपिधनिर्दिवंययुः ॥ ५३ व्याणांविश्वेनिर्द्दिश्या ह
तिवंशेविबुधान् देवान् वाहत्यादोव्यातिरोदधेअदृश्योबभूवतिःपिदेवाः दिवंस्वर्गंधतिस्मयुः गच्छंतिस्मा किंधास्ते आहितकर्त्तव्याः न्यस्त
विधेयाः कुमनसिमनोविषये ॥ ५४ तत्रनिश्चित्यकंदर्पोमृगमत्याकरात्मनः ॥ मयाकार्यमितिध्यात्वाराद्विगुणरंहसा ॥ ५५ व्याणांधाकरात्मनः ॥ १४
ईडःतत्रतस्मिन्कार्येकंदर्पंस्मरंनिश्चित्यनिश्चयंकृत्वाअगमज्जगामाकेनमनसाचित्तेनाकिंइष्टमनसाचराद्विगुणरंहसाचरोरुक्ष्येनद्विगु

णोद्विगुणंकृतोरंहोवेगोयस्यसतेनचराद्विगुणंकिमर्घंकार्यसंसिद्धेःकार्यंसंसिद्धिस्तस्यै ॥ ५६ अथसुन्दोपसुतयो
विवंचूलताचारुशृंगारतिवलयपदीकेवायमासज्यकंदे ॥ सदृवरमधरहस्तन्यस्तचूताङ्कुरास्त्रः ॥ शातमखमुपतस्थेधाङ्गलिःपुष्प
धन्वा ॥ ५७ व्याणां अथानंतरंपुष्पधन्वाकंदर्पः ॥ शातमखमिंद्रमुपतस्थेउपदुद्रौकेकिंइष्टःपुष्पधन्वा शंक्रालिः वक्रंधरचितोऽक्र
लीबंधः पुनः किंइष्टःपुष्पधन्वा ॥ सदृवरमधरहस्तन्यस्तचूताङ्कुरास्त्रः ॥ सदृवरोमित्रंयोमधुर्वसंतः तस्यहस्तेन्यस्तचूताङ्कुरा।
स्त्रंयेनससदृशः किंकृत्वाचापंधनुःकंठेआसज्यानिवेश्यकिंइष्टचापः सुललितयोमिचूलताचारुशृंगाःसुललितामनोहरायोमि
तःस्त्रियावासायाचूलतातच्चारुधनुषोशृंगमग्रंयस्यतस्मिन् ॥ किंइष्टकंठेरतिवलयपदीकेरतेरनंगस्यार्यायावलयपदीनि
कंकणमुच्यतेपूर्वंअंकमिंकृत्यत्रारोरतिवलयपदीकस्तस्मिं न ॥ ५७ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्ये श्रीहेमचंद्राचार्यविहितायां
यसर्गस्यटीकासमाप्ता ॥ तस्मिन्नघोनस्त्रिदशान्त्रि ॥ हायासदृस्तमस्तोयुगपत्पपातापयोजनापेक्षितयार्थ्या
स्तृणंवायच्छलेनोरुमाश्रितेषु ॥ २ व्याणांमघोनः इंद्रस्य। अस्तोनत्राणासदृस्तस्मिन्काले मयुगपत्समकालं
पपातःपतत्किंकृत्वात्रिदशान्देवान्विहायत्यक्त्वायतः स्तृणंस्वामिनोगोरवमदृष्ट्वेत्यर्थः ॥ श्रितेषुसेवकेषुवार्यो।
वाऊल्पेनवस्तुनेचंचत्वंस्यात्कयाप्रयोजनाऽपेक्षतयाच। योजनेकार्यंतस्ययापेक्षाअस्तिलाषातस्यस्तावःप्रयोजना
पेक्षितयाउक्तंच। अस्मानपिबुवास्तेत्यकृत्यकृपकारिणः ॥ अकृतज्ञकृतिरेषावानुपरानुपकारिणः ॥ २ यावासवेनासन।
संनिकृष्टमित्रेनिशादेतिनिसृष्टसूमिः तद्वुःप्रमादंव्रतिनेद्यमद्वुर्वकुमिधः ॥ ३ व्याणां सकामुःवासवेनइंद्रेण
इतिनिसृष्टसूमिः दत्तस्थानः इतीतिकिं इतोअस्मात्स्थानात्व्रजामनसंनिकृष्टंप्रतिमद्यानमस्कृत्यमिधः एनमिंद्रंप्रतिएवंवक्तुं
व्याकृमतारेसे ॥ २ आज्ञापयस्तातविरोधभीलोकेष्वयंतेकरणीयमस्ति। अतयहंस्मरणंवहत्रामित्रामिसंवर्द्धितमाज्ञा
यातेव्याः देवुमांउरुषाणांज्ञातविरोधाःवगतपरमार्थायत्तेतवकरणीयंकर्त्तव्यंलोकेषुलोकमध्यंधिविद्यते। ततःज्ञा
प्यागदेशंदेहितेतवाज्ञयाआदेशंनसंस्मरणंवहत्रेसंसम्यग्स्मरणंसंस्मरणंतस्मात्यवहत्रव्याप्तिकार्यंतत्संस्मरणंउ

येषुरुष्णात्मसमंनियोक्ष्येव्याहिश्यतेसूधरतामवेक्ष्य।रुक्ष्मेनदेहोद्भवतायशोभ॥१५व्या।हेस्मरहेकंदर्पनेतवसारंबलंअवैमिज्ञाना
मि।अतःकारणात्वांस्वयंनिश्चितंगुरुर्गिरुकरकार्येआत्मसमंनियोक्ष्येव्यानियोक्ष्यिष्यामि।रुक्ष्मेनविष्णुनादेहोद्भवनायशरी
रंसंधारणायशेषोनागाधिपोव्याहिश्यते।विशेषणंत्वाप्यते।किंरुचासूधरोधराधरणानामवेक्ष्यविलोक्य॥१५आशंसनावच
णंतिर्लोहपाकोकार्यचयनंचविपन्नरुक्ष्यानिबोधयज्ञोशास्त्रकोविदानांसुखैहिमाभीप्सितमर्घमंत्र॥१७व्या।हेस्मरनोस्माकंकार्यार्घचया्त
वतांप्रतिपन्नरुक्ष्यंवांगीरुतशायंचयाकिंरुवीतावदकोषांकेईश्वरेबालागतिंशरंसरलंआशंसतोकथयितुंअधुनाहदानींमज्ञ
शास्त्रुज्ञोदेवानामीप्सितमर्घंवांछितकार्यंअत्राघेनिबोधजानीहिकिंघनोन्यज्ञोशास्त्रुज्ञोउच्चैर्दिशेउच्चैरुच्चैस्तरांदिशेवैरिणोदैत्या
येषांतेउच्चैर्दिशेत॥१७व्या।हेस्मरहेकंदर्पयंप्रतिवंतवस्यजयायसेनान्य मुरांतिदेवाःसर्वत्रदेवेषुनिपातसाध्योब्रह्मागरुब्रह्मनियोक्ष्यि
तात्मा॥१७व्या।हिनिश्चितंअमीदेवाःसर्वस्यईश्वरस्यवीर्यंप रंसर्वत्रसेनान्यंसुरसूपतिंब्रुवंतिःसिलबंतिकिमर्घंजयाय
दैत्यनारकविजयार्घंवान्यंसरस्यूदेवेषुनिपातसाध्यंस्व दायंपरंइषुबीणंतस्यनिपातःपतनंतेनसाध्योयःसर्वदेवे।
षुकिंष्टःसाब्रह्मागुरुब्रह्मणोगाङ्गवंतिब्रह्मागरुःअतस्तियो स्यमेघनःकिंष्टःसनियोक्ष्यिताव्याब्रह्मणिनियोक्ष्यितोनियुक्तः
आत्मायेनसब्रह्मगुरुः॥१७तस्मैहिमाद्रेःशयनंतनूजांजितात्म॥ नेरोचयिष्येयतस्वयोषिन्मृदुतल्पीयंनिषेकरुक्ष्मिःसैवरुक्ष्मेत्यासैत्व
दोषदिष्ट॥१६व्या।हेस्मरहेकंदर्पातस्मैईश्वरायहिमाद्रेःहिमाचलस्यतनूजांदुर्गांरोचयिष्येअसिलाषयिष्येयतस्वायत्नरुरुःकिष्ट
यंजिताल्मनेजितोवशीरुतोआत्मायेनसजितात्मातस्मैजितात्मनेकिंष्टतनूजांशयनंतल्पक्रियतयापरायणोयोविष्णुविषयेतल्पीय
निषेकरुक्ष्मिःतस्यईश्वरस्यवीर्यंतल्पीयंतिस्यनिषेकोन्यासःतस्यरुक्ष्मिर्यासातल्पीवासापनीतपरुक्ष्मात्मामल्पीस्यात्।इत्यात्मतुवाब्रह्म
लोपदिष्टकथितं॥१६ग्रुरोर्निमोगाङ्गानगेंद्रकन्यास्थाणुंतपस्यंतमधित्यकायांअत्रास्तइत्यरसंसुखेस्य।श्रुतंमयामत्सखिधिःसवि
र्यः॥२०व्या।नगेंद्रकन्यापार्वतीस्थाणुंईश्वरंअत्रास्तआराधयतोकस्माद्गुरोःपितुर्हिमाचलस्यनियोगात्आदेशात्स्था
णुंकिंरुर्वंतंअधित्यकायांसुपरितनरुक्ष्मिकायांतपस्यंतंतपःरुर्वंतंअत्रारसंदेवामनानोसुखेस्योमयेतिश्रुतंमाक्रुष्टिनेःयतः

यस्मात्हेतोःसअरसरोवर्य्योमन्त्रलिधिःप्रदीयश्चर॥१७तत्तस्मात्सिद्धेरुरुदेवकार्यंअर्घीयमुद्धृतिरलस्यपवाअर्घेरुतेघत्ययसंगलश्चो।बीजो
ऊरःशगुदयादिवृद्धुनः॥१६व्या।हेस्मरतत्तस्माकारणात्सिद्धेःसिद्धगुरुदेवकार्यंरुरुःरुरुत्वविधेहिअयमर्घएवनिश्चितोअर्घांतर
लस्यःकार्यांतरंवाप्यएवारुरुत्वाबीजोऊरःशगुदयात्यूवेत्यत्रादेशःपानीयंअर्घेरुतेवाबवतिकिमर्घेघत्ययसंगलश्चो
उत्तमकारणसंयोगश्चासौ॥१६अस्मिन्सुराणांविजयासुपायेतवैवकामास्त्रगतिःरुतीचाअप्यत्रसिद्धंयत्रासेरिपुसाधनत्व।मनन्य
साधारणमेवकर्म॥१७व्या।हेकामचेरुतीत्रबाणःअस्मिन्सुराणांदेवानांविजयासुपायेयराक्रमेतवैवःस्त्रगतिर्बाणःस्मरोवर्त्तते।हि
यस्मात्कारणादप्यन्यत्रयुग्मपुरुषाणांयत्रसेयशोदेतवैधर्म्मेहंधर्म्मेहवर्द्धितंकर्म्मरुत्वा।अनन्यसाधारणमेवानान्येःउरुषैःसाध
र्यतेऽवश्यतेयत्नवद्भिनन्यसाधारणंअन्येनकर्द्धुनशक्यते॥ १९।सुराःसमस्तघीयितारःवर्त्तेकार्यत्रयाणांसृष्टिस्थितिसंहारकारकंकर्म्मनाअरुवतामत्रणोद्रेसू
नेतेकर्म्मनचातिदिस्रःमद्भोवतामिसूदर्णायवीर्यं॥१७व्या देवकामाएतेसुरादेवाःसमस्तघीयितारोवर्त्तंतेअप्यन्यत्रयाः
णांत्रिवर्माणांविष्टपानांभुवनानांकार्यंतेवैतेचयेनधनु सांतिसिसंसंहारकारकंकर्म्मनाअरुवतामत्रणोद्रेसू
रुणायवीर्यंसिंअत्तिलिखनीयपराक्रमोसि॥१७मरुश्चतेमा नुघसाहवर्यादस्रावरुरुक्षोविमदायपवाअमीरणेरयिष्ठा
नवेतिव्यादिश्यतेकेनरुनात्रानस्य॥१७व्या।वान्यत्रेमन्मघ कामंमोमरुद्भवंतःसाहवर्यान्मरुचस्चात्तेतवअनुरुक्षो
विअकधितोपिमदायपवाअस्रवापवादेमसीरणावायोरुनात्रानस्यअयेःघेरजिताघेरकोत्तवइतिकेनव्यादिश्यतेविशेषक
श्यते॥१८तंघेतिशेषमिवसर्वराजादायमुद्भिमदनःस्तवस्वेदिघारणस्कालनकर्द्धनोनादस्तेनयस्यर्तीतदंगमिंद्रः॥२२
व्या।मेदनःकदर्प्यःसर्वःअभिनःईडस्यआरुंतंघेनिंतंघातेनएकारेणइतिवचनमस्तुमूद्भिमस्तकेनादायगृहीत्वास्तस्वे
चचालातस्तेरुतेआरुंकामिवाशेषाभिवाईडस्तदंगंनस्यकंदर्प्यस्यअंगंतदंगंरुस्तेनएवस्यस्यरामुद्भावीकृत्वानदस्तेन
दिघारणस्कालनकर्द्धनोनादिघारणानामेरावनसुरीकामदीनांयरुत्तस्यस्कालनंतेनकर्द्धनःकंवोरोयःसतेनदि
घा॥२२समाधवेनाक्तिमतेनसख्यारत्यावसारंकमनुधावतः॥अंगंयथाघिनिकार्यमिद्धिःस्यात्प्रभेदमवतंजगाम॥२३।

व्या॥ सकामः स्थाणुरमंमदेश्वरआश्रमवनेऽगमत्सोऽहम्। किंहस्थाणुरमोदैमथंतद्दिमवतउवदेमवतःकिंहःसमाधवेनवसंतेनसख्यामित्रेणअनुव्रयातःदक्षियातःअनुगतःकिंहेनमाधवेनाअत्तिमतेनाःसाङ्गेनाकुंयघासवतिःसाशंकंयघासवतिःवात्यत्वरत्वायथोऽनुव्रयातःपुनःकिंहःसंगंगव्यघार्घितकर्म्मसिद्धिःअंगव्ययेनशरीरसंस्कारेणघार्घिनाकर्म्मसिद्धिर्यतिस॥ २८ तस्मिंश्चनेसंयमिनांमुनीनांतपःसमाधेःप्रतिकूलवर्त्ती॥ संकल्पयोनेरतिमानसूतामात्मानमाधायमकर्ड्डहंसो॥ २७ व्या॥ तस्मिंश्चनेईश्वराश्रमकानने॥ मधुर्वसंतःऊहंसेःउद्दीपनायाकिंहेमधुःप्रतिकूलवर्त्तीविघ्नरूपःकम्पतपःसमाधिःतपःसमाधानस्यकेषांमुनीनांऋषीणांकिंहनांमुनीनांसंयमिनांतपोदियाणांकिंहवासंकल्पयोनेःकंदर्पस्यानिमानचेतसूहंकाररूपंद्वंआत्मानंचंआधायोत्पाद्य॥ २७ ऊवेरधुधवंदक्षुखेनाव्यलीकनिःश्वासमिवंसर्ज्ज॥ २५ व्या॥ दक्षिरःसौम्यंसूर्यंऊवेरधुंधनदयंदेइंणविनांदिशंउत्तरांतिक्रम्यागंधवंदंकिंसिवाव्यलीकनिःश्वासमिवंघोरंकं। क्षरःसौम्यंप्रवेहकोपेसर्त्तरिऊवेरधुंऊचितशरीरनायिकांधवंदंक्षुखेनाव्यलीकनिःश्वासंभवतिंकंसतिउद्यःऊसुमान्यशोकःस्कंधात्यूत्वेवंसपल्लवानिपादेनाप्रेक्षतसुंदरीणांसंपर्कमाशिंजितनूपुरेण॥ २६ व्या॥ अशोकःअशोकंदुःसुमान्यशोकःस्कंधात्यूत्वेवंसपल्लवानिपादेनाप्रेक्षतसुंदरीणांसंपर्कमाशिंजितनूपुरेण॥ २६ व्या॥ अशोकःअशोकंदुःसुमान्यशोकःसद्यस्कालेऊसुमानिअस्तसुखोवाकिंपुनर्निऊसुमानिसपल्लवानिसदपल्लवैर्वर्त्तन्तेइतिसपल्लवानिकंवस्कंधात्यकोमलस्कात्प्रस्तुत्वेवादोवेत्तपरंतुयोअशोकःसुंदरीणांस्त्रीणांपादेनचरणेनसदासंपर्कंस्पर्शंनाप्रेक्षतानवतिष्ठेकिंहेनपादेनआशिंजितनूपुरेणाआईषत्शिंजितंसशब्दितंनूपुरंयस्मिंस्तेन॥ २८ सद्यःप्रवालोऽनुमदारुणत्वेनातेसमासिंनवचूतबालेनिवेशयामासमधुर्द्विरेफानामाक्षराणीवमनोभवस्य॥ २७ व्या॥ मधुर्वसंतःनवचूतबालोनवसद्दकारसायकंद्विरेफानक्षमरान्निवेशयामासाकंचूतेनवचूतबालेऽद्यःप्रवालोऽप्रद्यस्कालंप्रवालोऽनुमःपल्लवानिस्तवएवाधरूपत्रालियस्यासोसद्यःप्रवस्तस्मिं

नोऽनःकंचूतेनवणःसमाधंसमाधिंपरिपूर्षतोनीतिंप्रापितवंसतिःऋतुंतोमनोनवस्यकंदर्पस्यनामाक्षराणीवबाणोहिकिलस्वामिनोनामलिप्यते॥ २७ वर्षाशरत्कौसतिकर्षिकारंऽनोतिनिर्यंधमितिस्मचित्तंयोसामग्र्यविधौगुणानांपराङ्मुखीविश्वसृजंप्रवृत्तिः॥ २८ व्या॥ कर्षिकारंकर्षिकारऊरुसंनिर्यंधतयापरिमलदानेनचेतश्चित्तंऽनोतिस्मापीडयतिस्मा॥ कस्मिंनसतिवर्षाशरत्कौसतिकर्षंप्रतितत्प्रवृत्तायामनोहरत्वेसतियाविश्वसृजोब्रह्मणःप्रवृत्तिःयत्कर्षंसृष्टिव्यापारःयेणसत्त्वेगुणानांसौंदर्यादीनांसामग्र्यविधौसंपूर्णतानिःपादनकार्येपराङ्मुखीविपरीतासवति॥ २८ बालेऽवक्राणिविकाशीनावाबलुःपल्लाशान्यतिलोहितानिसद्योवसंतेनसमागतानांनवरक्तानांवनस्थलीनां॥ २९ व्या॥ यत्पल्लाशानिपलाशतरुपुष्पाणिबलुःमुंमुचिरेःकिंहानिपलाशानिअविकाशीनाबादविकस्वरत्वात्बालेऽवक्राणिनवंऽऊटिजानिअनःकिंस्थलीनांनवरक्तानांवाकरजविक्रांनांवाकंहरांनांवनस्थलिरंकांऽनसक्तिचित्रंमुखेमधुश्रीस्तिलकंनिनरूपारागेणश्रीःवसंतलक्ष्मीःचूतप्रवालोष्ठमूलंवकारःऽलंवक्रेकिंरुचाबानिवेरूपःसंन्यरूपःकस्मिंमुखेवदनेकिंहेतिलकंऽलंप्रियेरंकांऽनसक्तिचित्रंतयाचित्रंमनोरुंयत्तत्तलमर्पयघाकाचिंकामिनीमुखेंऽनसक्तिचित्रंतिलकंपकारूपंतांबूलादिरागेणोष्ठमूलंऽरुणते॥ ३० मृगाःप्रियालद्रुममंजरीणांरजःकणैर्विछितदृष्टिपाता॥ मदोद्धताःप्रत्यनिलंविचेरुर्वनस्थलीमर्मरपत्रमोक्षाः॥ ३० व्या॥ मृगाःहरिणाःवनस्थलीविचेरुःऽमंतिस्माकघाःप्रत्यनिलोऽनिलमनिलंप्रतिप्रत्यनिलोवायुरुद्वीत्यर्थः॥ किंहाःमृगाःहरिणाःप्रियालद्रुममंजरीणांराजादनतरुवल्लरीणांरजःकणैःपरागैर्विछितदृष्टिपाताविछितोविघ्नप्राप्तोदृष्टिपातोनेषांतेविछितदृष्टिपानाःपुनःकिंहाःमृगाःमदोद्धनाःमदेनोन्मत्तासवेनोद्धताःमदोद्धताः॥ किंहावनस्थलीःमर्मरपत्रमोक्षाःमर्मरंशुष्कतोनांपत्राणांमोक्षोयासुतामर्मरपत्रमोक्षा॥ ३१ चूतांऊरास्वादकषायकंठःऽत्कोकिलोयन्मधुरंचुकूजमनस्विनीमानविघातदक्षंतं

देवजातेवचनेस्मरस्य॥ ३२ व्या॥ पुरोकिलोयंहरोवामंमदस्यधाम्नवविद्यु कृङ्गा॥ ३३ इत्यंकारः किंभूतःसंक्षोभ॥ हृतोऽरातेरुत्कटस्यापि कंदर्पस्यमनस्विनोमानविघातदक्षः मनस्विनीमानविघातेदक्षः मनस्विनीप्रक्रांतसुतन्त्रे॥ ३२ हिमवानद्रिराजाधराणांमाधुरीस्तूतसुखस्यवक्तानोखेदोऽमः किंभूतस्यमनोज्ञेषुपदेषुपत्रविशेषकेषु॥ ३३ व्याख्येदोऽमः अस्वेदोज्ञवः किंभूतस्यागनानां किंभूतस्त्रीणांपत्रविशेषकेषुपत्रलतातिलकेषुपदेस्थानेचकिंभूतानांकिंभूतपागनांविद्रादाधराणांनिर्मलाधरोष्ठीनांकस्माद्विभव्यपायाच्चीतपगमात्पुनःकिंभूतानांआपांडुरीस्तूतसुखस्यवक्तानां॥ आईषत्पांडुरीस्तूतास्तूलस्यवेशासासुखस्यवदनस्यश्वासःकांतियासांताः॥ आपांडुरीयाताभ्यांपांडुरा॥ ३४ तपस्विनःस्थाणुवनौयाणांकथंचिदूनंमनोभवस्तुवुः॥ ३५ व्या॥ तपस्विनःकथंभूतस्यतपस्विनः॥ स्थाणुवनेकस्मात्स्थाणुवनेईश्वरकाननेवे। कालकीतामाकालिकी॥ मक्षयद्वृत्तिंमक्षनोवसंतस्यप्रवृत्तनसा॥ प्रयत्नसंस्मृतिनविक्रियाणां॥ यत्नेनसंस्मृतिताविक्रियाणां॥ रतिद्वितीयेमदनेपपन्नेकाष्ठागतस्नेहरसाहविर्हृद्यनिस्तावक्रिययाविवव्रुः॥ ३५ व्या॥ हृद्यानिहरिणत्वमरेंद्रचक्रवाकादीनांमिथुनानिक्रियया इंद्रियविकारेणस्तावंचित्तानिप्रायंविवव्रुः॥ ३६ कर्षयामासुः॥ कस्मिन्सतिमदनेकंदर्पेतंदेवंदेवेषपत्रेआहेम्नतिकिंभूतेमदनेरतिद्वितीयेरतिरेवद्वितीयायस्यतस्मिन्नरतिद्वितीयेकिंभूतस्तावेकाष्ठागतस्नेहरसाहविर्हृद्यकाष्ठागतःपरांकोटिंप्राप्तोयोस्नेहरसस्तेनाहविर्हृद्यएकत्वंगतोयःसतेतैः॥ ३५ मधुकरिकाऽऊसुमेकपात्रेपपौप्रियास्वामनुवर्त्तमानास्वेनरेणसेस्यश्रीनिमीलितादृशौमृगीमकंमृदयतरुक्षसारः॥ ३६ व्या॥ ऊसुममेवेकपात्रंतस्मिन्मधुकरिकाभ्रमरःमधुकरंदंपपौपिबविस्मादधुकरिकाकिंऊचिणः॥ स्वामात्मीयांप्रियांसुहृद्यंऽनुवर्त्तमानःअनुसंचरमाणःरुक्षसारःरुक्षमृगोमृगीहरिणीस्वेणेन

विक्षणेनाकंमृदयतरुक्षसारःकिंभूतमृगीसंस्पर्शनिमीलाक्षीसंस्पर्शेनमृगसंघनेननिमीलितेऽक्षीयस्याःसातां॥ ३६ ददौसरःपंकजरेणुगंधिगजायगंडूषजलंकरेणुः॥ ३७ व्या॥ करेणुहस्तिनीगजायस्वस्तृप्तिपायगंडूषजलंकपोलपानीयंददौ॥ किंभूतंगंडूषजलंसरःपंकजरेणुगंधिरंगनामाचक्रवाकोविप्रेणमृणालंतदुनाजायांप्रियांसस्रावयामास॥ आवर्द्धयामास॥ किंभूतेनविप्रेणाद्रिपक्षकेनाद्रिखादितेन॥ ३७ गीतांतरश्रमवारिलेखाः॥ किंविभ्रमभ्रूक्षेपलेखंपुष्पासवाघूर्णितनेत्रश्रीरिति॥ प्रियामुखंवक्त्रंस्मादनंचुचुंबाऽऽजिघ्रायाः किंभूतंप्रियामुखं॥ किंविभ्रमभ्रूक्षेपलेखं॥ किंविदलत्पात्रसमुल्लासिताभ्रूभ्रमश्चापत्रच्छायंयत्तत्किंविशेषणंपुनःकिंभूतंप्रियामुखं॥ पुष्पासवेनऊसुमसद्मनाईषत्घूर्णितेघूर्णाप्रक्षेपेयेनेत्रेलोचनेतासांश्रोत्तंतेयंनीलोत्पलंयत्ततः कैलासगौतारणितेशु॥ ३८ पर्यंकिपुष्परसबकसनीस्थःसुप्तं मृगारवात्तुरंगबंधनानि॥ ३९ व्या॥ तरवःपिचुस्थापिलतावा धूस्योवछ्रीस्त्रीस्योविनम्रशाखाश्चरंगबंधनानिविनम्राविनम्रशाखाश्चरंगतांकिंभूतास्योलतावधूस्थः॥ पर्यंकिपुष्परसबकसनीस्थः॥ पर्यंकिःसेवूर्णितोआत्माःपुष्पाणांरसबकःपवनुच्चोपवस्तनमोयास्तोनास्थः॥ पुनःकिंभूतस्थःलतास्थूरत्ववोमनोहराःस्थः॥ स्थूरत्ववालानत्वेवोच्चास्तेमनोहरायास्तास्थः॥ ३९ स्मुताक्षरोगातिरपिरुणेक्षिनहरःपशेष्यानपरोबचूवः आत्मेश्वरणनहिजातुविघ्नाः॥ यमाधितेदत्तवोत्तवेति॥ ४० व्या॥ अप्यन्यहरःईश्वरःअस्मिन्रुणेक्षणस्यावेवसध्यानपरोध्यानतत्परोबचवःतवतकिंभोहरःस्मुताक्षरोगातिराक्रांतिदेवागनानांगीतिःहिर्यस्मान्नविघ्नाःपत्यूदा॥ आत्मेश्वराणांकिंतेंद्रियाणांजातुकदाचिदस्मादाधितेदत्तवोध्यानविघ्नंमस्तमस्मैनितवेति॥ ४० लतापदद्यारिगतोघनटीवानपकोक्षर्यिनहेमवेत्रःमुखार्पितेकांगुलिसंज्ञयैवमाज्ञापलायेतिगणान्व्यनैषीत॥ ४१ व्या॥ अथानंतरंनंदीमुख्यगणःइत्यमुनाप्रकारेणआत्मा

DR. BHAU DAJI

किंऊर्द्धतः पतुसीविष्यतः।चुनासईश्वरोयोगात्समाधेरंतर्गतंमध्यवर्त्तिआत्मसंज्ञंस्वनामयंरंबीजंहृन्यो तिरूपंदृष्ट्वा।
लोकत्रयारामनिहत्त्वः॥पद्मवनेतोसुजंगाधिपतेः फणाग्रे॥रुधकंचविहतचूमिलागंशनैः कृतप्राणविसुक्तिरीत्या॥यंकंबधंनिः
चिंचिसेदः॥पद्मव्याप्ततः ईश्वरोध्यानमोचनानंतरंमईशाईश्वरः निविडंदृढंपर्यंकबंधंपर्यंकासनबंधंविसेदतत्याज
किंश्पर्यंकोबंधोऽसोऽसोविनागेकंधविहृतचूमिलागंकंधविम्रहताकृष्टेनहृतोसूपदेशोयेनसतेकेफणाग्रेफणा
रोपेःकस्यसुजंगाधिपतेः॥शेषस्यकिंशः ईशाःशनैःकृतप्राणविसुक्तिः॥शनैर्मंदंरुतावितिताप्राणविसुक्तिःस्वासमोक्षो
येनसशनैःकृतप्राणःपश्चात्तमेशासंसद्मिपत्यनंदीमुष्पूषयाश्रीलसुतासुपेतोऽवेशायामास्मासन्तुरिनाःसूक्ष्मरूपमात्रात्तु
मितऽवेशः॥ईश्वरायाशशेषाकंधयामास्माःयत्सुपुष्पयाबाधतो
तःकिंलोलसुतासूक्ष्मरूपमात्रात्तुमितऽवेशासूक्ष्मरूपा
श्रीयस्यासातोसूक्ष्मरूपःकस्यसन्तुस्वामिनः॥ईश्व
त्ययस्यासेन्यकीर्तिंश्चबकपादमूलेसुपुष्पोच्चयः
विजयासंपुष्पोच्चयःऊरुसमसमूदः॥शलिपातसूबंधणम
दूर्वंयघासवर्तितघाश्चबकपादमूलेदरवरणेःउपरिव्यकीर्यंतानिविडरूपेःकस्यश्रिशिरात्ययस्यबस्मतस्याकिं।
ष्टसुपुष्पोच्चयःपद्मवनंगलिन्नःपद्मवत्रस्वहस्तचूनः॥आत्मकरेणदित्यर्थः॥संगेनकिंशालयद्वेनलिन्नोसेदघाघायः॥
सःपद्मवनंगलिन्नः॥१७मालिनीलालकमध्यशोभिविभ्रमयंतीनकर्णिकारंधकारकर्णस्थुतपद्मवेनासूक्ष्मरूपणम
ईषत्सधजायाः॥ईश्वराऽपिऽन्यऽमापार्वतीःईषत्सधन्यायईश्वरायसूक्ष्मस्वकेनरूपणमेनमस्कारंचकारस्मकरोत्पा
र्वतीकिंऊर्वतीःनवकर्णिकारंनूतनंकर्णिकारसन्दऊरुमंविभ्रमयंतीपातयंतीकिंष्टनवकर्णिकारंनीलालकमध्यशो
भिनीलालकश्लाअलकालालकेशाःतेषांमध्येशोभतइत्येवंशीलंयत्तत्किंष्टनसूक्ष्मंकर्णस्थुतपद्मवेनाकर्णस्थुतो

नष्टःपद्मवःकर्णपूरोयस्यतत्कर्णच्युतपद्मयंतेनकर्णच्युतपद्मवेनाऽऽरुअगन्यत्ताऽऽपतिमासुदातिःसान्तव्यमेक्षणि
हितासवेनानेश्वरस्याऽऽत्मनयःकदाचित्सुप्तेतिकिंविपरीतमर्थेऽऽरुव्याःमायातीसवेनेश्वरेणेतिसंमेनासिहिता
चीरुऽइतिकिंअसन्यत्ताऽऽनाःन्यास्त्रियंसऽजंतेःनन्यत्राकृतमनन्यत्राऽऽपतिसतीरंआसुदिलत्तच्छियस्माकारो
णात्ईश्वरस्याऽऽकृतयोःऽऽरुव्यक्तानिकदाचिऽऽरुसंचिन्ऽऽलेःविपरीतंविलीकमंविकार्यंलोकेऽऽगतिनसुक्तिनयोषयंतिः
ऽऽरुकामस्यकाणवसरंघतीक्ष्णःयतंगवद्यऽऽसुरंविविरुऽऽः॥उमासमऽऽरुहरबऽऽलऽऽः॥शरासनऽऽज्यासुऽऽरामऽऽरः॥ऽऽधवा
॥उपुनःकामःकंदर्प्पःसऽऽवीरःशरासनऽऽज्यःकार्मुकऽऽडीवाआसमऽऽरः॥किंऽऽःकामःहरबऽऽलऽऽः॥हरमदेश्वरबऽऽलऽऽः
वेध्यंयेनसहरंकऽऽन्ययाचवतिउमासमऽऽन्ययाचवतिकिंऽऽ
न्नुमिऽऽः॥वऽऽिसुखंविश्वानरवदनंविविरुऽऽःप्रवेष्टुमिच्छुः
पतिंवांवन्हिं॥ऽऽअथोपनिन्येगिरिशायगौरीःतपश्चि
नाशुऽऽरबीऽऽमालां॥ऽऽव्याःअथानंतरंगौरीपार्वतीकरे
किंनाशुऽऽरबीऽऽमालांःगामरोऽऽरुहबीऽऽमलेतिऽऽपनिन्येहो
या॥ऽऽमतःसूर्यस्यमयूषैःकिरणैःविशोषितोआर्द्रत्वंत्याऽऽिनाः॥ऽऽधतिगृहीत्वाऽऽपणयिप्रियायात्रिलोचनस्यासुपवऽऽमेवा
समोदनेनामवशुष्यधत्वाधशुष्यंमोघंसमधत्तबाणंः॥ऽऽव्याःत्रिलोचनोईश्वरोमालांप्रतिगृहीत्वाऽऽगतंऽऽपवऽऽमोऽऽपमऽऽ
रःकस्मात्प्रणयिप्रियायात्प्रणयिनिस्नेहयुक्तंयत्प्रियंचवस्तुतत्तस्मात्प्रणयेनःशुष्पधत्वाकामोधनुषिबाणेःसमोहनो
नामोघंसफलंबाणंसमधत्तोद्यतं॥ऽऽहरस्तुकिंचित्परिवृत्तधैर्यःचेऽऽदयारेसऽऽवोऽऽबुराशिः॥उमासुखेबिंबफला
धरोष्ठेव्यापारयामासविलोचनानि॥ऽऽव्याःशुनःहरोनऽऽःउमासुखेपार्वतीवदनेविलोचनानिनेत्रालिंव्यापारयामा
सःपविरूपाःकिंष्टःहरःकिंचित्परिवृत्तधैर्यःकिंचिदल्पमात्रंपरिवृत्तंगलितंधैर्यंधीरगुणोयस्यसःऽऽरुवाःमधुराशिरिवयस्य

अंबुरोचिः समुद्रः वंशोदयाद्रेः किंचित्परिदृश्यवर्त्मसरति गच्छति गजितगंजीर्यः स्यात् किंदृश्यमानसुरवेः बिंबफलाधरोष्ठबिंबफला
वदधरोष्ठोयस्मिन्नतत्तस्मिन्॥६७ विदग्धतरैश्चसुतापितावमोगैः स्फुटच्छालकदंबकल्पैः॥ साध्वीकृतावाकुतरेणतः
स्थोमुखेनपर्यस्तविलोचनेन॥६८ व्या॥ शैलसुतापिपार्वत्यपिमुखेनवदनेनतस्थौस्थिता॥ किंदृष्टमुखेन साध्वीकृता
वृक्षंचापितेनापुनः किंदृष्टमुखेनावाकुतरेणस्यतरुधिरेणापुनः किंदृष्टमुखेनपर्यस्तविलोचनेन॥ अधःपतितनेत्रेणशैला
सुताकिंऊर्ध्वतां॥ अंगैः शरीरावयवैः॥ कृत्वा नावंविनासिकायंविदग्धवती॥ वक्रयंती किंदृष्टैः अंगैः स्फुटच्छालकदंबकल्पै
र्विकसन्नवकदंबकुसुमतुल्यैः॥६९ अधःस्थितयुग्मनेत्रः पुनर्वीक्ष्यात्मवक्त्रंगृहीत्वादत्तस्वेतोविकृतेर्दिदृक्षा
कृष्टिर्यासुप्तेषुसमर्कदृष्टिः॥६९ व्या॥ अधोनंतरमयुग्मनेत्रोमहेश्वरः दिशांकऊत्ताजपतेषुदृष्टिसमर्कीव्यापार
यामासमकिंकृत्वा॥ वशित्वाक्षितेंद्रियत्वात् बलवच्चल निवार्यायुग्मनेत्रः किंकर्तुमिच्छुः स्वचेतोविकृतेः॥ निजमानसविकारस्यकृतंकारणंदिदृक्षुरीक्षुमिंद्रियक्षोभविषयविकारेपुनःपुनरविनिगृह्य
लोकयितुकामः॥६९ सदक्षिणापांगनिविष्टमुष्टिनत देशमाऊंचितसव्यपादंददर्शचिक्रीडयतत्कार्मुकंचापंचदर्शु
मस्यद्यतमात्मयोनिं॥७० व्या॥ यदृच्छयामहेशआत्मयो निंकंदर्पंददर्शअथयत्पत्किंदृष्टंकंदर्पंदर्शुमस्यद्यतंपु
नःकिंदृष्टंकंदर्पंदक्षिणापांगनिविष्टमुष्टिंदक्षिणापांगंदक्षिणनेत्रपर्यंतनिविष्टान्यस्तामुष्टिर्येनसंतं पुनःकिंदृष्टंआत्मयो
निंनतोन्नतोमध्यस्तोन्नतोश्रोणीभ्यांयेनसंतोपुनःकिंदृष्टंआत्मयोनिं॥ अधऊंचितसव्यपादंवक्रीकृतवामचरणंपुनःकिं
दृष्टंआत्मयोनिंवक्रीकृतवामचरणंवक्रीकृतेऊरुलिंतोबाहुकांतेवायत्राराणनेयेनसंत॥७० तपःपरामर्शविद्वहम
न्योःस्तूसंगडःवेद्यमुखस्यतस्यस्फुरद्रुदच्छिःसदसादृतायादृष्ट्वाकृशाङ्गःकिलनिःपापात॥७१ व्या॥ किलेतिस
त्येकृशाङ्गतरमिःसस्यस्मरस्यस्मरतीयादृष्ट्वैवंत्रातसदसानिःपापत्वनिर्ज्ञगामकिंदृष्ट्वातस्यमहेश्वरस्यानपःपरा २२
मर्शविद्वद्मन्योः॥ तपःपरामर्शसमाधिविघ्नेनविद्वेषेणदृष्टिंप्राप्तोमनुःकोपोयस्यतस्यापुनःकिंदृष्ट्व

तस्यास्तूसंगडःवेद्यमुखस्यास्तूसंगेनडःवेद्यंडनिरीक्ष्यमुखंवदनंयस्यसतस्यकीदृशंकृशाङ्गः॥ स्फुरन्मुकुलिंगवा
न्॥ पुनःकिंदृष्टंकृशाङ्गःउदश्रिर्मुग्धंकालं॥७२ कोधंवत्तोसंहरसुंदरेतिःयावच्छिरःखेमरुतांधरेतिःतावत्स्मरच्छिन्नवनेत्र
जन्मानस्मावज्रंमदनेचकारः॥७२ व्या॥ मरुतांदेवानांगिरोवंदतिस्मेआकाशेयावच्चरेतिः॥ प्रमर्प्यतिःइतीतिकिंदृष्ट्व
सोहस्यामिनंकोधंसंहरः॥ तावत्स्मरच्छिन्नवनेत्रजन्मारुद्रस्यवनतृतीयसंनवोवह्निः॥ ददहनमदनंकंदर्पंनस्मावज्रंचकार
अकरोत्॥७२ तावन्निषमस्यवेनदृष्ट्वोमोहेनसंस्तंभयंतीयाणांअज्ञातसद्भावनासुरूपीस्तोपकारेश्वरविद्वेषवा॥७३ आर्य
अज्ञातसद्भावनाःनिंदितपतिसस्मावशेषपरमार्थरतिःकामुनार्यासुरूपंयावत्तमोहेनाज्ञानेनस्तोपकारान्हनवेषव
अनवत्किंदृष्टंमोहेनातीव्रनिर्भरंगडस्यवेनातीव्रोनिर्षंगडःवेद्यसंगःतस्मात्स्यवःउत्यद्विर्यस्यसतेनाधुनमोहे
नकिंऊर्ध्वतांइंद्रियाणांश्रोत्रनेत्रादीनांदृत्तिमाकर्णनाव लोकनादिकांसंस्तंभयतांजडीऊर्ध्वतां॥७३ तमाशुविघ्नं
तपसःतपस्वीवनस्पतिंवल्लइवावलंब्यास्त्रीसन्निक र्षंपरिहर्तुकामः॥ सोतदधिरूढपतिःसचूतः॥७४ व्या॥
संतप्यतेतपोनान्यस्तूतपतिःकइःसूतांजातिनांपतिः चूतंपतिः॥ सचूतःसचूतैःगणैःइतिसचूतगणःसन्नेत
दधिरूढोवल्लव्यास्तूतपतिःकिंकर्तुकामःस्त्रीसन्निकर्षंप रिहर्तुकामस्यकुकामःकिंकृत्वातेतपसोविघ्नंअंतरायंमा
प्नुयाद्यंअवलंब्यांतंवल्लीकइवलंबइवायद्यावल्लीवनस्पतिंफलवंतंदृष्ट्वंअवलंब्यांयदृष्टेनवतिं॥७४ अथशैलात्मजापि
पितुरुचिरंशिलाबंधंव्यधंसमर्थलालितंवपुरात्मनश्चासखीःसमकंमितिवाधिकंज्ञातवल्लीःसूत्वाङ्गमंतवनाजिसुखंक
धंचित्॥७५ व्या॥ शैलात्मजापिपार्वत्यपिसूत्वाव्यंयविज्ञासती॥ कथंचित्महसाकष्टेनतवनाजिसुखंनिकेतनसंसुखंजगामयं
योकिंकृत्वावच्चिरंशैलतटंकंदलीनितंबंसिमंतकानियस्यसतस्योच्चिरंशैलःपितुःहिमवत्स्यस्तिलालमनोरथंव्यधंनिरर्थकंस
मर्थयित्वाचात्मदात्मनःस्वस्यलालितंमनोहरंवपुःशरीरंव्यर्थंसमर्थंमत्वाकिंवाशैलात्मजा॥ अधिकंमत्वंशीलाताउत्पन्नाल
ज्ञात्रपायस्याःसा॥ इतिअधिकज्ञातलज्ञाइतिकिं॥ सखीः सश्रीयोःजयाविजययोःसमकंइत्यकंसधासवतितद्वाय

धिगायतः स्वजनसंनिधेयः परासवो नवनिमोविडः सदृश्वधूः॥५ अथ सप्तमुकुलिताक्षीरुद्रसंरसवतीत्या ऽहितरमतुकंप्यामृद्धि
राद्यायदोस्त्रीसुरगजश्ववित्तत्यजिनीदंतलग्नो। प्रतिपद्यगतिरासीद्वेगदीर्घीकृतोगः॥६ व्या० अथानंतरं सा अद्रिहिमाचलः
ऽहितरसुतोदोस्त्री। आदायगृहीत्वा। प्रतिपद्यगतिः पदंरचतिमार्गंरचतियागतिः साप्रतिपद्यगतिः आगतवत्स्वकिंश्चऽहित
रासुकुलिताक्षी। अनुविवेनेत्रो। कयाकृच्छ्रसंरसवतीत्यामृदेश्वरारंसतेत्यनुः किंश्चऽहितरअसुकंप्यादयायोग्यो। कश्वसुरगज
इवऐरावणइवायधाऐरावणः प्रतिपद्यगतिः नवतिः किंकुर्वन्नदंतलमापद्मिनीकमलिनीविचछारयतो किंभूतः सुरगजः वेगदी
र्घीकृतोगः वेगेनदीर्घीकृतंअंगंयेनसः॥७ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्येकालिदासकृतौकामदहननामातृतीयसर्ग

स्यदीकासमाप्तः॥३॥ अथमोहपरायणासतीमूर्छामाह॥ विवशाका। नवधूर्विबोधिता। विधिनाघटितापदयिष्यता। नववैधव्यमसह
वेदनं॥१ व्याख्या। अथानंतरंमोहपरायणासतीमूर्छामाह ललिताप्रतीकानवधूरतिर्विधिनादैवेनागत्यविबोधिताचि
तन्यंप्रापिताकिंभूताकानवधूर्विवशापराधत्ताविधिनाकिं ऊर्वता। असह्यवेदनंनमोदुःखंकावेदनापीडायस्यतत्
नववैधव्यंनवंचतद्वैधव्यंचनववैधव्यंगतस्तर्कयेत्। तिपादयिष्यतादद्वता॥१ अवधानपरेचकारस्मात्पलयोतो
न्मिषितेविलोचने। नविवेदतयोरदृश्नयोः॥ धियमूत्पतनिमग्नदर्शनं॥२ व्या० सारतिर्विलोचनेनेत्रेऽवधानपरेसावधाने
चकारअकरोत्ताकिंभूतेविलोचने। पलयोतोन्मिषितेमूर्ध्वंव्यपसर्पितेतयोः नेत्रयोः धियंवदृश्नंनविवेदनाऽजानीत्
किंभूतयोः तयोः अदृश्नयोस्तिर्यक्स्थितयोः किंभूतियोः अत्यंतनिमग्नदर्शनं। अत्यर्थंगतदर्शनं॥२ अथिजीवितनाथजीवमा
। त्मनिधायोचितयासुरस्तया। दृष्टउरुधाऽऽकृतिक्षितौ। दरकोपनलनस्मकेबलं॥३ व्या० तयारत्याउरोऽग्रेक्षितौदृष्टिवा।
देरकेवलंदरकोपानलस्तस्मरुदश्रोधाग्निर्नसितंदृष्टोकिंभूतरसस्मरुषाऽऽकृतिर्नराकारंकिंभूतयातयाअथिऽतिकोमला
मत्रलोदेजीवितनाथदेधाण स्वामिन्जीवमिइतिअनिधायोच्यउचितया॥३ अथसापुनरेवविक्लवा। वसुधालिंगधूसर
स्तनी। विललापविकीर्णमूर्द्धजासमडःस्वामिवऊर्वतीस्त्रजी॥४ व्या० अथानंतरंमारतिर्विक्लवाशोकाऽऽक्रान्तासतीपुनःपरंवि

लापकिंभूतावसुधालिंगनधूसरस्तनी। वसुधाचभूमिःतस्याःआलिंगनेनधूसरौस्तनौयस्याःसावसुधा। किंभूतासाविकीर्णा
मूर्द्धजा। विकीर्णाविक्षिप्ताविलुलितामूर्द्धजाकेशायस्यासासाविकीर्णा। उच्चैरुच्चैःस्वलीसमडःरवोसमानडःरवोऽऊर्ध्वीइवाधन्य
पमानमूर्द्धविलासिनोकरुणंयत्रवकांतिमन्मथाःतद्विगुणंमोहंशोदशा। नविदीर्येकतिनाखलुस्त्रियः॥५ व्या० हेस्मरतवय
क्करणंशरीरंविलासिनोमोहिनोउपमानंअचत्। कयाकांतिमन्मथादीप्तिचेनातत्इदंशरीरं ईदृशींदशांसमावशोऽऽकृति
गतंआगंयदिनविदीर्येखलुनिश्चितंस्त्रियः कतिनाकठोराः॥५ कृतमोचदधीनजीवितोविनिकीर्यहृणसिन्नमोहदः।नलि
नीहतसेतुबंधनोऽलसंघातइवासिविद्धतः॥६ व्या० हेनाथचदधीनजीवितोचदायत्तघाणोमांविनिकीर्यविहायाक्षणसिन्न
सोहदःसन्नाक्षणमात्रत्यक्तवेमःमनाःइतिधीमान्कविः। तोस्मिंकपलायमानोस्मिंकइवजलसंघातइवतोयसमूह
इवायधाजलसंघातः कृतसेतुबंधनः मनूपीकितपालि। घदेशस्मनानलिनीपद्मिनीविनिकीर्यत्यक्त्वा। विद्धतोत्तव।
तिः॥६ कृतवानस्मिविधियेनमोप्रतिकूलंचनतेमयाऽऽ। नांकिमकारणमेवदर्शनाविलपत्यैरतयेनदीयते॥७ व्या
णहेनाथचमयिमेममविधियेविरूपंनकृतवानाचान्य। तेतवमयाथतिकूलेविपरीतंनकृतंनविदितोपवनिश्चि
तंकिमकारणंअकार्यंविलपत्यैविलापानूऽऽर्त्यैरतयेदर्श नेनदीयते॥७ स्मरंमिस्मरमेखलागुणो। कृतगोत्रस्खलितेषु
बंधनः स्मुतकेसरदूषितेऽणान्यवतेमोत्पलताऽनानिवा॥८ व्या० हेस्मरागतइतिवितर्केगोत्रस्खलितेषुनामविपर्ययेषुमे।
खलागुणेकृतिसूत्रदवरकेबंधनेस्मरामिचान्यत्स्युतकेसरदूषितेऽणानिपतितंकिंऽल्कदूषितमेत्राणिअवतंसोत्प
लताऽनानिकर्णावतंसीकृतकमलपदारदानिस्मरामि॥८ हृदयेवससीतिमत्प्रियेयदवोचस्तदवैमिकैतवं। उपचारपदं
नचेदिदंचमनऽकःकथमङ्गतारतिः॥९ व्या० हेस्मरहेनाथयत्मत्प्रियेममवक्षसिवचनंइत्यवोचःअस्यश्रयाइतीतिकिंहृद
येचिचेवसमितत्कैतवंकपटं। अवैमिजानामिचेच्चदिदंउपचारपदंनअनुवर्तनपदंनस्ववचनमनोऽनुसारीकथंरतिर
कृता॥९ परलोकनवधूमिनाधतिपत्स्येपदवीमहंतवाविधिनाऽजनपवंचितास्वदधीनेखलुदेहिनांसुखं॥१० व्या० हेना

त्येक्षणमात्रंजीवितामि॥ क्रियतांकथमस्यसंस्कृतिरिनस्यतेमयासममेवगतोस्यतर्किता॥ गतिमेनवजीवितेनय
॥ रथव्याख्या॥ हेस्मरहेकंदर्पमयापरलोकांतरितस्यतस्याःन्यासवांतरंदासस्येतवांत्यमसंस्कारंकथमनेकधाक्रियतांविरच्यतां॥ उ
नः॥ अंगेनशरीरेणाधात्यक्तजीवितेजीवेनसममेवसममेवकालमेव॥ अतर्कितांअविचारितांगतिंगतोमिथालोमि॥ २ रक्षतांनय
तःस्मरामितेशरंसुसंगनिषंगधन्विनः॥ मधुनासहसस्मितांकथांनयनोपांतविलोकितानिवा॥ रथव्याख्या॥ हेस्मरउसंगनिष
गधन्विनःकोधन्यस्तवापस्यातेतवशरंबाणंस्मरामिकिंश्रुस्यतेरक्षतांसरलतांनयतःवान्यतमधुनावसंतेनसहसस्मितां
सद्दास्यांकथांवाचांअन्यच्चनयनोपांतविलोकितानिलोचनपर्यंतंदर्शितानिस्मरामि॥ २३ क्षतेहृदयंगमःसखा॥ ऊसु
मायोजितकार्मुकोमधुः॥ नखलूयरुषापिनागमितःसोपिसुहृक्षतांगतिं॥ रथव्याख्या॥ हेस्मरउइतिवितर्कितेतवहृदयंगमो
मनोवल्लभःसखामहायोमधुर्वसंतः॥ ऊकिंश्रेमधुः॥ ऊसुमेराज्ञोजितंनियुक्तंकार्मुकंधनु
र्येनसअपिमधुःउग्ररुषाउत्कटक्रोधेनविनाकिना मदेश्वरेणखलुनिश्चितंसुहृक्षतांमित्रशासंगमनेनगमि
तोनयापितः॥ रथव्याख्या॥ अथतैःपरिदेवताक्षरैः॥ हृदयेदिग्ध फलैरिवादितैः॥ रतिमुत्सुपपत्तुमातुरं॥ मधुराक्रमानमद
श्रयिष्यतुरः॥ रथव्याख्या॥ अथानंतरंमधुर्वसंतोधुरोग्रेआत्मानं स्वंअदर्शयत्यथकटीवकारंकिंकर्तुं॥ आउरोढःखविधा॥
रांरतिंअस्युपपत्तुमात्मीकर्तुंसयउ॥ किंश्रेमधुःतैःपूर्वोक्तैःपरिदेवताक्षरैःरतिविलापाक्षरैर्हृदयेअर्दितःपीडितः॥ उत्येक्षते
कैरिवदिग्धफलैरिव॥ विषलिप्तशरायैरिवयथाकश्चिद्दिग्धफलैर्हृदयेपीड्यते॥ २४ तमवेक्ष्यरुरोदसात्मजोस्तनसंबाधसुरो
जघानवास्वजनस्यदिङ्खमयतो॥ विहतद्वारमिवोपजायतेऽत्यद्यतोविहतद्वारमिवउद्घाटकपाटमिवमधाविहतद्वारवस्तुघटतेतवति॥ २६ इतिवैनमुवाचदु
खितासुहृदःपरुषंवसंतकिंस्विते॥ यदिदंकरणाःप्रकीर्यतेपवनैरस्मकपोतकर्बुरं॥ २७ व्याख्या॥ वान्यसःउत्किताससः

स्मारतिरेनंमधुंयतिस्मवावइतीतिकिंहेवसंतत्वंपश्यावलोकयातवसुहृदोमित्रस्यकिंस्वितंकिंजातंयदिदंकरुणंपोतकर्बुरं
पारापतधूसरंनस्मपवनैर्वीयुनिःकरुणाःकरुणरुक्षाधकार्यतेउत्क्षाप्यतेविक्षिप्यते॥ २७ अयिसंघतिदेहिदर्शनंस्मरपर्यु
सुकंपश्यमाधवःदयितास्वनवस्थितेनृणांनखलुचेमयिसंसुहृक्षतां॥ २८ व्याख्या॥ अयिइतिकोमलामंत्रणेहेस्मरसंघतिंऽक्ष
नादर्शनंदेहिएषमाधवोवसंतःपर्युसुकोविलोकनोत्सालोवर्तते॥ इणंचेमस्तेहःयदितासुनार्यास्वनवस्थितंअस्थिरंसु
हृक्षनेमित्रलोकेखलुनिश्चितंनचलंचंचले॥ २९ अमुनाननुपार्श्ववर्तिनाऽनंगदाहंससुरासुरेनवाविजितंगुणस्यकारितो
धनुषःकोमलपुष्पपत्रिणः॥ ३० व्याख्या॥ हेस्मरननुनिश्चितंअमुनाअनेनपार्श्ववर्तिनासमीपस्थेनतवधनुषःकार्मुकस्यस
सुरासुरांसदेवदैत्यंऽनंगदिश्चंआज्ञाकारितंकिंश्रेस्यधनुषः विजितंगुणस्यपुनःकिंश्रेस्यधनुषःपल्लवपुष्पपत्रिणःकोम
लकुसुमबाणस्य॥ ३१ गतएवनतेनिवर्तितंससखाद्वीपइव- दीपइवानिलाहतःअहमस्यदशेवपश्यमांविषहेव्यस
मश्रुधूमितां॥ ३२ व्याख्या॥ हेवसंतसतेतवसखासुहृक्षतएव नानिवर्तितेवलितःकक्षइवदीपइवायथादीपःअनिलाह
तोवातनिहितोगतोविध्मातःसन्ननिवर्तितोअदेरतिरस्य तःकामस्यदशेवावर्तिरिवमांपश्यविलोकय॥ किंश्रेमांविषहेव्य
सनश्रधूमितां॥ असोढव्यसनसंतापितां॥ ३३ विधिनाकृतमहं वैशसंनचुमांकामबंधेविमुंचता॥ अनघायिहिंसमयदुमोग
ऽनलमेपतनायवल्लरी॥ ३४ व्याख्या॥ नन्वनिश्चितेविधिनादेवेनाईविशंसंश्रईदृशंसंश्रईव्यापादनेविहितेविधिनाकिंकृतेनाम्मर
बंधेकामसंहारंमांविमुंचतावकृतहिनिश्चितंमत्तामपिवैदारवर्द्धितापिवल्लरीवल्लीसमाश्रयदुमेआश्रितेऽनेगजसमेसतिया
तनायसंवर्तते॥ ३५ तदिदंक्रियतामनुत्तरंसंवर्तबंधुजनयोजनंविधुरेऽनलनानिसर्जनानन्वमांधाक्षयपत्युरतिंकुरुव्याख्या॥
हेवसंतसंवर्तात्रयाअनंतरंतदिदंबंधुजनयोजनंबांधवजनकार्यंक्रियतांविधीयतांनन्वनिश्चितंमांपत्युःनन्वरतिंकंसमीपे
क्षयाकस्मात्॥ अनलनानिसर्जनात्॥ ३६ नदानींकिंश्रेमांविधुरेशोकविह्वलांसऽखांव॥ ३७ त्रासिनांसऽयातिकोमुदीसहमघो
नंतमिहिलीयतेऽसदापतिवर्त्मगाऽतिघृतिपत्रेहिविवेतनैरपि॥ ३८ व्याख्या॥ असदांस्त्रियांयतिवर्त्मगांवल्लभसमार्गगामिन्यांइति

विवेतनेरपिहिमिश्चितोमौक्तिपत्रेआहितइतियथाकोसुदीवंद्रोत्सवेचंद्रेणसहयातिगच्छतितमिंद्युमेघे
नसहविलीयतेविलयंगच्छति॥३२॥अमुनैवकषायितस्तनीसुस्तगेनप्रियगात्रसस्मनानवपल्लवसंस्तरंयथारचयिष्यामिवत्सं
विसावसो॥३४॥व्याणहेवसंतअमुनामेनसुस्तगेनसोमप्रयुक्तेनप्रियगात्रसस्मनापतिशरीररक्षयासह।एवनिश्चितकषायि
तस्तनीधूसरऊधासतीतंशरीरंविसावसोवक्ष्येतथारचयिष्यामियथानवपल्लवसंस्तरेतनुविधीयते॥३५॥ऊरुमास्तरणं।
सहायतांबभूवः॥सौम्यगतस्यमावयोःऊरुसंक्षतिंतावदाशुमे।घृणियातांडलियाचिंतयिष्यति॥३६॥व्याणहेवसंतदेसौम्यंचंद्रमावे
योर्दयोःकामरत्योःबभूवतुरूरुमास्तरणंपुष्पमंस्तरेसहायतां।सानिध्यदेवंगतःप्राप्तःतावत्कंदर्पश्चकनामाशुशुक्षणिममम
चिंतासहायतांऊरुमाधिंतोरचयेत्यर्थः॥यतनःघृणियातांडलि याचिनःनमस्कारंजलिमाधिते॥३५॥तदनुऊरुस्तंभनंमदयिते।त्वय्य
दक्षिणवातनीडजैः॥विदितंखलुतेमयास्मरःऊरुणमप्युचरू नेनमांविना॥३६॥व्याणहेवसंततदनुपश्चान्मदयितेममदयेऊरु
लंभमिदक्षिणवातबर्हमेलयानिलसूदनैः॥३७॥रत्योरोः॥ स्तंभोजायतेःतितवखलुनिश्चितंविदितंप्रियेहायथास्मरः
कंदर्पोमांविनाऊरुणमपिस्पृशमात्रमपिनोचलेतोनोमहे॥ करोति॥३६॥इतिचापिविधायदीयतांसलिलस्यांजलिरेक
पदंनौ॥अविलंब्यपरत्रयन्मयासहितःप्राप्स्यतितेसबांधवः॥ ३७॥व्याणहेवसंतत्वान्यत्रेतियूयंकंदर्पंकृतनदानादिविधिविधा
यऊरुचनौआवयोरासुशुक्षणिंघृमेवासलिलस्यपानीयस्यांजलिंदीयतांयतयस्माकारणात्तेतवबांधवाःस्मरोःविलुप्तविलापीऊ
त्यपरत्रपरलोकेमयासहितोयुक्तःप्राप्स्यतिपानंकरिष्यति॥३८॥परलोकविधौचमाधवाःस्मरमुद्दिश्यविलोलपल्लवा॥निवपेसह
कारमंजरी॥प्रियचूतप्रसवोहितसखा॥३९॥व्याणान्यत्रेमाधवहेवसंतासहकारमंजरीःआसतनूनपात्रीनिवपेदेयाःकिंहाःसह
कारमंजरीःविलोलपल्लवाःचंचलकिंशालयाःकिंहुवाजिद्दश्यंकंस्मरंकंदर्पंपरलोकविधौअन्यत्रैहिककार्येहियस्माकारणा
त्प्रियचूतप्रसवोःप्रीतसहकारमंजरीनवोऊरुःतिंवसखामित्रं॥३९॥इतिदेहविमुक्तयेस्थिताःरतिमाकाशतवासरस्वतीःशफरी
ऊदकौषधिक्लांतःघर्घमाहृष्टिरिवाःऊरुमत॥३९॥व्याणआकाशतवोव्योम्नोत्पन्नाःसरस्वतीवाणीरतिमतिःअन्यैरुक्तयाःस्यासया॥

मासाःकिंशरीरंदेहविमुक्तयेशरीरत्यागायस्थितानिश्चलाःकाइवःघर्घमाहृष्टिरिवाःऊरुमतयथाघर्घमाहृष्टिःशफरीमत्स्यिका
अतऊरुंपश्यतेःकिंशाशफरीःऊरुदशोषविक्लांतःदहशोषविधुरा॥३९॥ऊरुमाशुधपत्निऊर्ध्वंनाःस्तवनज्ञानिचिराद्भविष्यति।स्मृणु।
येनसकर्मणागतःप्राप्तस्तवेदृशलोचनाद्विधिं॥४०॥व्याणहेऊरुमाशुधपत्निहेस्मरप्रियेतवस्तवज्ञानपतिनऊरुःनऊरुःप्राप्यःचिरा
त्चिरकालात्सुलभंस्तविष्यति।स्मृणुयेनसकर्मणागतःप्राप्तस्तवेदृशलोचनाद्विधिं॥४०॥व्याणाकर्षयासकामोयेनकर्मणादृशलोच
नाद्विधिंरुद्रवह्निकालानांप्राप्तस्त्वंपतंगवंगतःप्राप्तः॥४१॥अस्तिलाषमुदारितेंद्रियःस्वसुतायामकरोत्वधंयति॥अथतेननि।
रूपविक्रियामस्तिप्राप्तःफलमेतदत्वरूत॥४१॥व्याणप्रजापतिर्ब्रह्मास्वसुतायांनिजयुग्मास्तिलाषंतोगवांवाअकरोत्वकारकिं
ष्टःप्रजापतिःउदारितेंद्रियःऊर्ध्वदृविषयविरामः॥अथानंतरं तेनप्रजापतिनाअस्तिप्राप्तःप्राप्तेलंलितःमन्पतत्फलंअचद
त्वाघघवान्प्रलेतेःकिंरूपाविक्रियांविकारंनिरूपस्यनिराकृ त्या॥४२॥परिलोप्यविपार्वतीयदातपस्यातत्प्रवणीकृतोहरः॥
उपलब्धसुखंतदास्मरंवपुषास्वेनसयोजयिष्यति॥४२ व्याणहेस्मराहरोरुद्रःयदायस्मिन्प्रस्तावेपार्वतीपरि
रोप्यतिःकिंशोहरःतत्प्रवणीकृतःतस्यांविषयेप्रगुणीकृतःवै मूलंकृतंतत्प्रवणीकृतःकेनतपसाःतदातस्मिन्प्रस्तावेउ
पलब्धसुखं॥आत्मसुखास्मरंकंदर्पंस्वेनात्मीयेनवपुषादेहेनस दतःनियोजयिष्यति॥संयोगंप्रापयिष्यति॥४३॥इतिवादसधर्मया
धिनः॥स्मरशापांतस्तवोसरस्वती।अत्रोनेरमृतस्यचोत्तयोः॥वह्निनश्चंद्रधराश्चयोनयः॥४३॥व्याणसवेधासरस्वतीवाणीघृतिःचतुर्मि
त्याहोवाचाःकिंशःसधर्मयाचितःधर्मराजेनयाचितःसन्किंशःसरस्वतीःस्मरशापांतस्तवोःस्मरस्यकंदर्पस्ययोसौशापांतस्तत्रतत्रवार्तांश्र
ावनेवर्द्धस्यचान्यदमृतस्यत्रत्तयोर्द्वयोःअंबुराशेमेघावह्निनश्चवडवाग्निनोयोनयश्चउत्पत्तिस्थानानिच॥४३॥तदिदंपरिरक्षतोस्तने।स्त
वितव्यसंगमेवपुःरविपीतजलातपात्ययेःपुनरोघेनहिमुक्तयेनदी॥४४॥व्याणहेशस्तनेहेस्मरप्रियेतदिदंवपुःशरीरंपरिरक्षतास्त
मेतात्पर्यंयाःकिंशंवपुःस्तवितव्यप्रियसंगमःज्ञात्वदत्वस्तसंयोगंःहिनिश्चितंनदीतरंगिणीःरविपीतजलासूर्यशोषितपानीयसतीतपा
त्ययेवर्षाकालेःउघेनघनाहेनपुनःपुनरपियुज्यतेःसंयोगंप्राप्नोति॥४४॥इतिरतेःक्रियमिस्तूतमदृश्यरूपं।मंदीचकारमरणव्यवसायबु

धिं तत्त्वत्यया ऋऊसुमायुधं बंधकरेतामाश्वासयत्सुचरितार्थपदैर्वचोभिः॥ ध्यान्या अहरूपरूपंकिमपिगोचरसृतंमदहृतंइवंअ
सुनाप्रकारेणरतेःकामनार्थायाःमरणव्यवसायबुद्धिं मृत्व्यापारमतिंमंदीचकारात्रिधिलामकरोतावान्यत्ऊसुमायुधबंधुः
स्मरमित्रंवसंतातत्त्वत्यातुःदरूपरूपसरस्वतीवचनात्यवोचत्तिःऋत्वा।एनांरतिमास्वासयताकिंष्टैर्वचोभिःसुचरितार्थपदैःओ
सनत्वरित्रप्रऋष्टैः॥ध्यान्याग्रमदनवधूरुपछंदांतांव्यसनऋशांप्रतिपालयंश्चचूव।त्रिनरूवदिवातनस्यलेखा।किरणपरिरु
यधूसरादोषं॥ध्यान्याअथानंतरंव्यसनऋशांपतिंऽःखदुर्बलांमदनवधूंरतिंउपसांत्वयंतांत्रापयंतांप्रतिपालयंश्चचूव
अत्यवादयतांकाश्चादिनांतनस्यदिवशिनंःशिनंऽस्यलेखेवायथात्रिनोरेणादोषंसंध्याकालंप्रतिपालयतिःकीदृशी
लेखा।किरणपरिरुयधूसरा।किरणोपरिरुयधूसरा।किरणोपरिरुयद्युतिस्तेनधू। सरायासाकिरणपरिरुयधूसरा॥ध६ इतिश्रीकुमारसंभ
वेमहाकाव्येरतिविलापवर्णनोनामचतुर्थसर्गस्यटीकासम रसा॥ध॥ तथासमक्षंदहतास्मरंनोत्वंविनाकिंनुसा-
ग्मनोरथासतीनिनिंदरूपंहृदयेनपार्वतीप्रियेषुसौभा रग्यफलाहिचारुता॥रव्याणासापार्वतीहृदयेनवेतसा-
ग्यफलाहिचारुता॥रव्याणासापार्वतीहृदयेनवेतसा सतीकिंष्टैर्नविनाकिंनुमनोभवंकंदर्पंदहतांकथंनघास
नोदहतांप्रियेषुवर्त्मेतुसौभाग्यफलाहिचारुता॥१ इत्येषसाकर्तुमा
वेध्यरूपतांसमाधिमास्थायतपोविरात्मनः॥अथावाप्यतेनाकघमन्यथाह्ययंतथाविधेवयतिऋतादृशं॥रव्याणासापार्वतीतां
पोभिःऋत्वाआत्मनःस्वस्यअवेध्यरूपतांसफलशरीररूपतांकर्तुइच्छेयंवावांबकिंऋत्वासमाधिंआस्थायस्थित्वानियमेनाप्य
वाअथवाह्ययंअथाकघंअनाप्यतेलप्यतेतत्किमित्याहः॥तथाविधंशरीरादृष्टरहस्यमस्त्रेदःनान्यतातदृशोजगदीशाःपति
र्नेत्रीं॥१निशम्यचैनांतपसेकृतोद्यमांसुतांगिरेर्यतिसंक्रमानसां।उवाचमेनापरिरभ्यवक्षसानिवारयंतीमहतोमुनिव्रता
त्॥रव्याणमेनामातापनोपुत्रीसुतांपार्वतीप्रतिबबाधआहस्माकिंऋत्वावत्स्याहृदयेनपरिरभ्यआलिंग्यपुनःकिंऋत्वाचा
न्यत्तपसेतपःकरणायकृतोद्यमांविदिताध्यवसायोनिशम्यशुचाकिंचासुतांआसक्रमानसांआस्मक्षिन्नोकंवतिंत्रिनेत्रे ७

ईश्वरंशतिःकिंऊर्वतीमहतोगरिष्टात्सुनिव्रतानिवारयंतीगिराऊर्वती॥ ३ध्येयः॥मनीषिताःसंतिगृहेषुदेवतातपःक्वमेक्ष
वतावकंवपुःपदंसहेतत्त्वमरस्पेलवंशिरीषपुष्पंनपुनःपतत्रिणः॥ध्यान्याःदेवस्यगृहेषुसदनेषुदेवतामनोभिलाषदातारःसं
तिविद्यंतेतेदेवस्यतपःक्वावान्यतातावकंवपुःशरीरंक्वपेलवंसुऊमालं।शिरीषपुष्पंशिरीषतरुऊसुमंरमणीकंत्वमरस्पंचे
चरीक्ष्यपदंचरंसहेति।सोढुंसमर्थस्यात्पुनःपतत्रिणःपक्षिणःपदंनसहेता॥ध इतिब्रुवेत्यामनुज्ञासतीसुताःशशाक
मेनानिषेद्धुमुद्यमात्कईप्सितार्थस्थिरनिश्चयंमनःपयश्चनिम्नाभिवयंतीपयेतापव्यान्यमेनामातासुतांपुत्रीमुद्यमात्त
पश्चरणकरणात्कृणात्नियंतुंनिवारयितुंनशशाकानसमर्थाबभूवमेनाकिंऊर्वती।ब्रतेज्ञाइतिपूर्वाक्षिप्रकारेणाऽब्रुवा
सतीशिरंदधतीईप्सितार्थस्थिरनिश्चयंवीक्षितासिलोपं। स्त्रिलाघनिश्चलनियमांमनश्चिरंयान्यस्त्रिनाभिसुखानावैः
ब्रह्मकदाचिदासन्नसखीसुखेनसामनोरथज्ञंपितरंम पःसमाधेयेव्यान्यसापार्वतीकदाचिदस्मिंश्चित्प्रस्त
स्त्रंश्रयाचतत्रार्थयामासाकिंहृपार्वतीमनस्विनीमानि। *रथज्ञंस्तांमनोरथंकोनदरण्यनिवासेकांतारस्थितिःकस्यात्मनः
स्वस्यकस्मेतपःसमाधयेफलोदयोतायाफलंमहेश्वरआसिलक्ष्यंतस्योदयोन्नतिरतेवसानेयस्यसतस्मै फलयाद्यथोऽरूपासि
निवेशतोषिणाऋतास्यऊज्ञायुरुणागरीयसाषऊज्ञासुपश्चात्त्यधितंतदाख्यया।ऊगामगौरीशिखरंशिवंहिमत्॥ध्यान्या।अथानंतरंगौ
रीपार्वतीशिखरंऊगामा।अगमत्किंहृशिखरंशिखरंहिमत्शिखंहिनोमयूराविद्यंतेयस्मिन्नतत्पुनःकिंहृशिखरंतदाख्ययागौरी
नाम्नापश्चात्त्यऊज्ञासुलोकेषुनिषयेप्रथितंविख्यातंगौरीशिखरमितिकिंहृतोगौरीगुरुणापित्राहिमाचलेनाऋतास्यउज्ञादत्तादेशाकिं
हृनगुरुणागरीयसाषुरुतरेणापुनःकिंहृनगुरुणाअनुरूपान्निवेद्यतोषिणायोग्यनिर्बंधतपःकर्मनिश्चयसमाधिमता॥ध विमु
च्यसाहारमहार्यनिश्चयाविलोलयष्टिःप्रविसृत्यवंदनेबबंधबालारुणबस्तुवल्कलंपयोधरोत्सेधविशीर्णसंहति॥ध्या॥"

सा पार्वती। वल्कलं बबंध। किंकृत्वा आहारे नोऽक्ष नेविमुच्यत्वक्षा। किंभूता। अहार्यनिश्चया। अहार्यो दुर्ग्रहाको निश्चयो यस्याः।
सा। पुनः किंभूता सा विलोलयष्टिः विलोलाचंचलायष्टिः शरीरसंयोगविलासो यस्याः सा। किंवल्कलं। पविलुप्तबंदनेयेन ततः। पुनः किं
वल्कलं। बालारुणवस्तु। नवसूर्यकपिशं। पुनरपि किंवल्कलं। पयोधरोत्सेधविशीर्णसंहतिः। पयोधरावुत्सेधौ उन्नतिः। तयोर्विशीर्णा
ते नविशीर्णाविशरीरतोऽशक्तासंहतिः समयोयस्य ततः। अयघात्रसिद्धैः मधुरं स्निग्धैः। ऊरुतलैः ऊरुदेशैः। कटान्तरिप्येवमच्छदानने नाषद्यदा
श्रोणिस्तिरेवपकडंकः सशैवलासंगमपिपद्मकांक्षते। एवंभूतस्याः पार्वत्याः आननं वदनं तदाननं स्निग्धैः मधुरैः ऊरुतलैः ऊरुदेशैः
आत्मानमनुकारेण मनोरमस्तनं। किंभूतैः स्निग्धैः मधुरैः ऊरुतलैः। अभिहैरलिकडंकलस्यामलोपमिनीस्त्रीलक्षणलक्षितैः। पुनः किं
भूतैः स्निग्धैः मधुरैः ऊरुतलैः। तथाजटान्तरिपितदानन
त्वमशैवलासंगंशैवालसंयुक्तोपकांक्षतेशोभतेपव।
देत्रेत्यादिसंक्षिप्तसाकृतरूपविक्रियं। तनायमौंजी
गमस्यारसनागुणस्यदे॥१७ व्याप सापार्वतीमौंजीबं
धंमौंजी कृतरोमविक्रियं। कृताविहितारोम्णांतनौरुहे
यतिःयतिरुणं। रुणंलेपतिः। यतिरुणंकिंभूतंयात तूर्वीनिबद्धयातयामौंज्याग्र्यस्याः पार्वत्यास्त
नागुणस्यदे। मेखलासूत्रस्थानेसरागंसलोहितंअकारि कृतं॥१८ विस्रस्तरागादधरान्निवर्तितः। स्तनोपरागाकुलिताच्चकं
चुकात्। कंकंकुरादानपरिक्षतांगुलिः। रुतोक्षसूत्रव्रणयीतयाकरः॥१९ व्यापतयापार्वत्याकरोहस्तः अक्षसूत्रव्रण
योजपमालीस्मेदवान्। कुतोविहितः कस्मादधरात अधःस्थितत्रेष्ठात किंभूतात अधरात विस्रस्तरागात विस्रस्तोनिरक्तोरागोलक्ष
कस्तंमूलंचयस्मात ततस्मात तयाग्र्यंचुकात कपर्मिकात किंभूतंकुचुकात स्तनोपरागारागाकुलिताच्चस्तनयोरुपरिजयोर्योऽपरागोविले
पनंतेनाकुलिताव्याप्तोबालसंध्यास्योषितोयः तस्मात॥१९ महार्हशय्यापरिवर्तनच्युतैः स्वकैरनुष्ठेरपियास्मदृश्यते। अत्रोत्तरा

२८

बाजलनोपधायिनी। निषेदुषीस्वंमिलपवकेशरे॥२० व्याप अप्यन्यत्। सापार्वती। स्वकैरनुष्ठैः आत्मीयकवकुसुमैः दृश्यतेस्म
अपीरुयत। किंभूतैः स्वकैरनुष्ठैः महार्हशय्यापरिवर्तनच्युतैः महतीमहत्योग्यायाशय्यातस्यांयत्परिवर्तनंवेष्टनंतस्माच्युतैः।
श्रवनंयेषांतैः सत्रमाबाजलनोपधायिनी। बाजलंतालुनवस्त्रंसैवोपधानंमुखीयंकुरीणायासा। बाजलनोपधायिनी सती अत्रो
तरायनंयत्कारः किंकुर्वती केवलेस्वंमिलेचचरेपवनिषेदुषी। आसीनोपविष्टा॥२१ पुनर्हरिंउनियमस्थयातया। दृश्यतेनिक्षेप
मिवार्पितंदृश्यंलतासुतन्वीषुविलासचेष्टितं। विलोलदृष्टंहरिणांगनासुच॥२२ व्याप। नियमस्थयासंयमस्थितयातयागिरिजया
दृश्येषुविषयेदृश्यंहितमेअविनेदृशं। तत्रेदृश्यतेनिक्षेपमिव। किंकर्तृपुनः युवतीषुलतासुहरिणांगनासुमृगीषुविलोलदृष्टंचचलनिरीक्षणं॥२३ अनेहितासा
स्वयमेवदुहुकान्। घटस्तनप्रस्रवनैर्ववर्धयत्। गुहोपिषेषा प्रथमाप्रजन्मनां। नपुत्रवात्सल्यमपाकरिष्यति॥२४ व्याप सापार्व
ती। अतेहितानालस्यासतीदुहुकान्। अल्पादुहादुहं। काःबालतरून्। ववर्धयन्। विशेषेणहिंधापयामासमाकर्ष
स्वयमेवात्मनैव। कैः घटस्तनप्रस्रवनैः घटाविवस्तनौतेषांयां निप्रस्रवस्तानिपयांसिघटस्तनप्रस्रवनानितैः। अन्येपिबालाः।
घटस्तनप्रस्रवनैः प्रापंतेगुहोपिकार्त्तिकेयापिप्रथमाप्रजन्मनां पूर्वंजन्मनांउत्तमानांवाक्यंश्रुतवाचाल्पतोव्याप।
करिष्यतिनान्यकृतिं॥२५ अरण्यबालांजलिदानलालिता। स्तनाच्चतस्मात हरिणाविसस्मरुः। यच्चतदाय नयनैः अरण्यबालाः पुरः सखी
नामेमिमीतलोचने॥२६ व्याप यान्यहरिणामृगाः तस्यांपार्वत्यांतद्धातेनप्रकारेणविसस्मरुः विस्मयंजग्मुः किंताः मृगाः अरण्यबालां।
अंजलिदानलालिताः अरण्यबालांनीवारश्यामकमुष्टिचर्वणानां। अंजलिदानेनलालिताः पोषिताः येते। अरण्यबालायद्धातदार्यैर्नयनैः
नेत्रैः॥२७ अरुंदृष्ट्वा कौतुकात। सखीमांपुरोयेलोचने अभिमीतामानंप्रापितेमांस्मकुर्वतिस्मेकांकृतज्ञातवेदसं। अनुत्तरासंगवतीमा
धीतेनां। दिदृक्षुवस्तुमृगयोसुपागमान्। श्रमंहरंतुवयसस्मीदृशंते॥२८ व्याप। दिदृक्षवोदृष्टुकामाः ऋषयोमुनयस्तोपार्वतीमनुपा
गमन्नागच्छंतिस्म। किंकृत्वा कृताग्नियेकां। विधिहस्तानां। पुनः किंभूतां। कृतजातवेदसं। होमिताग्निं। पुनरपि किंभूतां अनुत्तरासंगव
तीं। उत्तरंयद्यद्वस्त्रं उत्तरासंगोविद्यतेयस्याः सा। पुनरपि किंभूतां। अग्नितीर्थवनेशीलां। ऋषयः कथमनुपागमन्नित्याह। धर्मा

तेषामभी
दार्थं×

MEMORIAL
डा. बी. आर. आंबेडकर प्रतिष्ठान, दिल्ली

MEMORIAL
डा. बी. आर. आंबेडकर प्रतिष्ठान, दिल्ली

स्परा क्रंदि मिथुन क्रवाक्यो॥ पुरो वियुक्ते मिथुने रुपावती॥ २६ व्याप॥ सा पार्वती सदस्यरात्रौ: पो षमासस्जनी॥ उरो वासन्त्यरा जयन्निव
सपरायणा सती त्रयाने शी त्व॥ निशाया किंशु: सहस्यरात्री: अत्यर्थहिमो त्तरा निशा: अत्यर्घमर्त्यैरहिमशीतलोत्तरस्या॥ उदाया॥ अनिशो वा
युः स्यात्सता: किंशुसा चक्रवाक्यो: को क्रयोर्मिथुने इंद्रे रूपादतीदयासुक्रा: किंशे मिथुने परास्यरा क्रंदिनि॥ अन्योन्यशो॥
कसुक्रे॥ उन: किंशे मिथुने॥ निशुक्रे वियोगे॥ शे॥ क्रुरोऽये॥ २८ सुखेनसापन्नसुखंधिनानिशि॥ घवषमानाधरपत्रशोनिना॥ उषारह
श्चिक्रतपन्नसंपदांसरोक्र संक्षानमिवाकरोदयं॥ २७ व्याप॥ सापार्वती॥ निशिरात्रौसुखेनक्रचाऽपांपानीयानांमध्येसरोक्रसंधानमि
व॥ पन्नतर्जनीमिवाकरोत्वत्कारा: किंशेनसुखेनापन्नसुखंधिनापन्न॥ सुष्ठुशोनोधोयस्यतत्तेन॥ पुन: किंशेनसुखेनघवेषमा
नाधरपत्रशोनिना॥ एकवेणिरेकंपमानोऽधरोष्ठोयावेवपत्रेदले ता॥ स्यांशोभन्तीतेवंशीलंयत्तेन॥ किंशा नामपांउषारहश्चिक्रत
पन्नसंपदांउषारोहिमंतस्यायाहश्चि: वर्षंतयाक्रयाघपाहि॥ तापन्नानांसरोक्रा नांसंपत्श्रीर्यैस्ता: तासांउषारया॥ २७॥
स्वयंविशीर्णद्रुमपर्णवृत्तिता परा हिकाष्ठातपस: तमासुमः॥ तदप्यपाकीर्णमत: प्रियंवदा वदन्त्यपर्णामितितां
पुराविद:॥ २८ व्याप॥ तयापार्वत्या स्वयमात्मनैवा विशीर्णद्रु मपर्णवृत्तिता परासिकाष्ठातपसस्तमासुमः॥ तदप्यपाकीर्णमतः प्रियंवदा वदन्त्यपर्णामितितां
पुराविदः॥ तान्येवहिचिरंजीविकातस्यास्तावः स्वयंविशीर्णानिसेवा॥ उन:
हिनिश्चितंतपसपरा॥ रुक्षाकाष्ठापरमकोटितदविदोरुक्षंपर्णंवृत्तिर्नाचमपाकीर्णत्यक्तं॥ अतःकारणात्पुरोविदोविधांसः॥ तो
पार्वती॥ ३पर्णाद्यितिवदंतिरुक्षयंति॥ किंशंतोक्रियंवदा॥ प्रियंमकरंवदंतीत्येवंशीलाक्रियंवदा॥ २८ मृणालिकाकोमलमेव
मादिभिः व्रतैस्तदंगंरुपमेत्यरुक्षंनिशं॥ तपः शरीरे: कविनैरुपार्जितं॥ तपस्विनोहरमधुक्षकारसा॥ २९ व्याप॥ सापार्वती॥ तपस्वि
नांतपोहरंयद्यत्तवर्तितद्वात्र्यधुक्षकारः॥ जिगायाहीनमकरोत्॥ किंशंतपः कविनैः कवीरे: शरीरैः तनुभिरुपार्जितं॥ स्वाध्यायसं
तः॥ सापार्वती किंऊर्वती॥ आदिभिः पंचाग्निसाधनादिभिः व्रतैः तपोभिः पवनिश्चितंशरीरं॥ मृणालिकापेलवं॥ विशातेनुकोमलंस्वभा
वीयंअंगंशरीरं॥ अहरन्निशंनिरंतरंरुपयंती रुक्षयंतीपयंती॥ २९ सुरा॥ सतुहीदृग्नगेंद्रकन्यया॥ रुद्रंतपः शीलतयाक्रियारुक्

मोययाचिरंतंश्रमिपत्यडः खिताः॥ पतिंयमूनांसुतमाङ्गिरेऊं॥ ३० व्याप॥ सुराःदेवाःऽखिताःसंतःतपश्चरणोपनिशंचणिपत्यामम प
रुक्षंसुतंत्वंवयंयाचिरेघंयामासुः कस्मैआङ्गिरेऊं॥ प्रयामकर्ऽ॥ किंरुक्षयानगेंद्रकन्यया पार्वत्याक्रतविदुषे॥ तत्रयत्रहीरुविलोक
किंशंतयः शीलतयाक्रियारुक्षं॥ यत्तरुक्षतस्यायावत्रक्रियावशीकरणंतत्रक्षंसमर्थयत्न॥ ३० अथाजिनाषाढधरःजगद्गुरुरुक्षं
लक्षित्रिवल्लमयेनतेजसा॥ विवेशकश्चिज्जटिलस्तपोवनं॥ शरीरबद्धः श्रमआश्रमोयथा॥ ३१ अथानंतरं॥ कश्चिद्योपिजटिलोजलाध
रःतपस्वीतपोवनंविवेशाविशत्॥ किंशेजटिलाःअजिनाषाढधरःअजिनंमृगचर्माषाढःपंशादेहःअजिनंवाषाढश्चतौदधातीति
यःसअजिनाषाढधरः पुनःकिंशेजटिलःजगद्गुरुवाक्॥ प्रतिनाश्चितवचनयुक्तः उत्पेक्षतेकिंऊर्वंत्रिवाब्रह्ममयेनतपरब्रह्मस्वरूपेण॥
तेजसारोचिषाक्षत्रियादेदीप्यमानस्वायघायेनशरीरबंधादे रुमानघषमाश्रमोब्रह्मचरा॥तपोवनंप्रविशति॥ ३१तमातिथेयी
बद्धमानपूर्वयासंपर्ययाश्रुतिदियायपावती॥ सर्वंतिसाम्ये॥ पिनिविष्टचेतसां॥ यतुविशेषेधिगोरवाःस्त्रिया॥॥ ३२ व्याप॥
पार्वतीतंब्रह्मर्षिंआतिथेयीबद्धमानपूर्वया॥ तिसायआतिथेयीआतिथेयेबद्धमानपूर्वेयस्य
:सातया॥ आतिथेयीबयासपर्ययापूजयाश्रुतिदियायासन्मु॥ रवाबत्वानिविष्टचेतसांसाम्येसमतानावेवाविशेषेषु
शरीरविकृत्येषुक्रियाः॥ अधिगोरवाःगुरुतायास्तावोगौरवंअधि॥ कंगौरवंयासुताऽधिगौरवाःस्त्रियःतेवेयुः॥ ३२ विधिवत्पयुक्तांपरिगृ
ह्यसक्रियां॥ परिश्रमेनाप्रविनीयचक्षणा॥ उमांसपद्मप्रभुनैवचक्षुषा॥ पवक्रमेवक्षुमनुश्चितक्रमः॥ ३३ व्याप॥ साऽजटिलोवक्षुप
रिणामयिते पवक्रमेधारणेन॥ किंशंतः॥ अनुश्चितक्रमः॥ नश्चितोनत्यक्तः क्रमोवचनलक्षणोयेनसः॥ किंऊर्वन्नक्षुनासरलेनचक्षु
षालोचनेनापवनिश्चितंतमांगौरांपरपन्विलोकयन्किंरुक्षयाविधिवत्पयुक्तांविधिनावेदोक्तप्रकारेणपकर्षेणयुक्तांनियोजितां॥
विधिपयुक्तांनांसक्रियांसत्क्रियानाक्रियासक्रियांतां॥ पतिगृह्यसमंततोंगीरुत्यागुनाकिंरुक्षयाचात्यक्तरुक्षंरुक्षमात्रं॥ प्रेमनामेति
संज्ञायांपरिश्रमंखेदंविनीयविहायाय॥ ३३ अथक्रियार्घंसुलनंसमिद्धजां॥ ज्वलांत्यग्निंस्रुवांविधिरुक्षमाणं॥ अपिचरुक्षयां॥
तपोग्निपवर्तीसारीरमाद्यंखलुधर्मसाधनं॥ ३४ अथाग्निशालोमलामंत्रणा॥ हेगौरि॥ क्रियार्घंतपोविधिहेतोःसमिद्धजां॥ होमयो

ग्यकाष्ठंप्रस्थानादिसुलसंसुधा ख्यांश्रयन्ययतेतवस्नानविधौस्नानकर्मणिहेमालिसमर्थालिजलानितोयानिसुलस्नानि।इनरपिइतिवृ
पसिंहयोविषयेस्वशक्त्यात्मसामर्थ्यनाधवर्त्तसेधइहिंकरुषेवस्तुनिश्चिंतांआद्यंघटंधर्मसाधनंशरीरं॥३४अथयिद्यदावर्ज्जितवारि
संस्तंधबालमामामन्त्रबंधिवारुधं।विरोक्षितालक्षकपाटलेनतेउलोयदारोहतिदंतवाससा॥३५व्याण।आर्यातिकोमलोमंत्रणेह
णोरितेतवदंतवाससाःधरेणसहवीरुधंचस्त्रीनांयत्यबालंपल्लवंवेणुलोसाम्यमारोहतिआश्रयंतिःकिंहेनदंतवाससा।विरोक्षि
तालक्षकपाटलेनाविरंसुरक्षितस्यकोयाचकःतदत्यादलःस्वेतरक्तलोचनाःसतेनाकिंहेधबालेआसंलतानामनुबंधिआश्रा
यमतोधनाःकिंहेधबालेचदावर्ज्जितवारिसंस्तंधयाबर्द्धितेमकस्यानीक्षंतेयद्दारितेनसस्तंसुखीक्षंतेयत्नव॥३५अथयिद्यसत्रंहरिलोचनै
तेमनाःकरस्थदर्भक्षणयापहारिभायत्यत्यलाक्षेघचलैर्विलोचनैः तदाकिंसापत्न्यमिवद्यंक्षते॥३६व्याणआर्यातिकोमलामंत्रणे।
तेतवमनोहरिलोचनैश्चसत्रंश्चवर्त्तनेकिंहेसृगेक्षणाकरस्थदर्भ क्षणयापहारिणाकरस्थोहस्तस्थितोयोदर्भःतंक्षणंयेनस्नेहे
नाऽपहरंतीतियेतेषांहेत्यलाक्षेपक्ष्मनेत्रायेमृगाःश्च चलैःचकर्षणेचंचलैर्विलोचनैःदृष्टिःतेतवत्वदिसापत्न्यं
मेत्रवैरंचयुक्तंतेइवयोजयंतीव॥३६यद्यद्व्यतेपार्वतिपाप दृश्यंनरूपमित्यन्यसिंचारितद्भव॥तथाहितेशीलमुदार।
दृशांतपस्विनामप्युपदेशतांगतं॥३७व्याणहेपार्वतियद्रूपं पापदृश्ये।पापव्यापारायनिंस्तुव्यतेतद्भवाक्यं।त्वयिसंचा
रिसत्यमेवाहेजदारदृश्यंहिनिश्चितंतेत्वच्छीलंचरित्रं।तथातेनघकारेणतपस्विनामपिमहर्षीणांमहिमपदेशतांशिष्यत्वं
गतंप्राप्तं॥३७विकीर्णसप्तर्षिबलिपथादिति॥तथानगेंद्रेसलिलेदिवच्युते।यथाचदायेश्वरितेरमाविले॥महीधरःपावितप
मात्मचेयः॥३८व्याणयथाएषःमहीधरःचदायेचरितेःपावितःपवित्रीकृतः॥किंहेमहीधरःमात्मचेयःसगोत्रःकिंहेचरितेःअना
विलैरकलुषैःनिर्मलैःतथातेनघकारेणगंगेंद्रेसलिलैर्जलैःनपवित्रितः॥किंहेसलिलैःविकीर्णसप्तर्षिबलिपथादिति
विकीर्णाविच्छिन्नासप्तर्षीणांबलयःपथादेशायेषांतैःअतःकिंहेतोःसलिलैःस्रुतैःपतितैःकस्माद्दिवःआकाशात्स्वर्गाद्धा॥३८अने
नधर्मःसविशेषमद्यमेत्रिवर्गसारःप्रतिभातिमेमनोनिर्विषयाधर्मकामयाःयदेकएवशास्त्रेएसेव्यते॥३९व्याणहेतामि

निहेसकोपेत्रिवर्गसारःत्रिवर्गेषुसारस्त्रिवर्गसारस्त्रिवर्गसारोधर्मःअनेनत्वच्चरित्रेणाद्यमेममविशेषसाधिकंप्रतिभातिशोभ
तेयद्यस्मात्कारणात्त्वयाएकएवप्रतिगृह्यागीकृत्यसेव्यतेःकिंहेत्वयामुनेनिर्विषयाधर्मकामयामनसिनिर्विषयोनिर्विकल्पो
अर्थकामोयस्याःसातया॥३९उक्तसंकारविशेषमात्मनातमेपरंसंप्रतिपत्तुमर्हसिःयथासतींसंनतगात्रिसंगतोमनीषि
तःसाधयदीप्सितंव्यते॥धर्मव्याणहेपार्वतिमांपरंकेवलंसंप्रतिमत्रमंगीकर्तुंनार्हसिनयोग्यात्वंसिःकेनआत्मनाऊह्यःकिंहेत
मांउक्तसंकारविशेषंउक्तोनियोजितःसंकारविशेषःदृढागौरवंव्यापारोयस्यसतं।हेसंनतगात्रिहेप्रशस्तननम्रशरीरे
यतोयस्मात्कारणान्मनीषितंविदुषिःसतींसाधूनांसंगतेमैत्र्यांसाधयदीप्सितंसंपादयतीप्सितंसंपादयत्व
तेकथ्यते॥धर्मअतोद्यकिंविरुद्धवतीब्रूहिमां।द्विजातिस्त्रीवा उपपन्नंचापलंअयंजनःबहुमन्यतेपोषणे।नेच्छंतिसंश्रति
णोहुमर्हसि॥धर्मव्याणहेतपोधनेअतोऽस्मात्कारणात्करस्थ णादयंमहत्पुरुषोजनःअद्यकिंचिदल्पमात्रेनवतींचाप
हुमनाः॥इच्छाकर्तुकामोवर्त्ततेकिंहेसुनयनेतीब्रूहिमां। ल्लीकृतायस्याःसातांकिंहेजनःउपपन्नंचापलंउ
पपन्नेउत्पन्नेचापलेचापल्येयस्यसाकस्मात्द्विजातिस्त्रीवा रत्ब्राह्मणंचात्वंकृतिमुखराद्विर्ब्रह्मणस्त्वेतिवेद्यदि
रहसंतंचेत्पतिगोहेआत्मादयितेनार्हसिनोबसे॥धरुद्धे धस्रुतिःश्रुधस्यवेधसास्त्रिलोकसौंदर्यमिवोदितंवपुः॥अ
मृग्यमैश्वर्यसुखंनवंवयःतपःफलंस्यात्किमितःपरंतव॥धरहेपार्वतिअतोअस्मात्कारणात्तेतवतपःफलंपरमन्यत्किं
स्यात्तत्किमित्याह।श्रुधस्यआश्रुधस्यवेधसःब्रह्मणःरुद्धेवेदोवस्रुतिःश्रुसवःवपुःशरीरंहृदिवदयंआसोत्पद्यतेत्रि
लोकसौंदर्यमिवत्रिभुवनरूपसौंदर्यमिवसारमिवाश्रमंश्रमेःअलंसंपैश्वर्यसुखंश्रुचसौख्यंतथानवंयौवनंरूपंवय
॥धरत्वत्पतिंहृदयितामडःसहात्मनस्विनींयतिपत्निंदृशं।विचारमार्गंविहितंनवेत्तयात्मनहृषीतेतच्छृतंहरिचयि॥धर
व्याणहेतच्छृतंहरिःतच्छ्रुत्वाऊरुरोदरंयस्याःसाःतस्याःसंबोधनेक्रियतेहेतच्छृतंहरिनामकोमलांतनेनमहान्डःखेनसस्रुतेडस
हःतस्मात्अनिष्टादविवेधव्यंतस्यतामनस्विनींमानिनींनोईदृशींप्रतिपत्तिःईदृग्विधंआचरणंकुरुयाःकरणंदिलक्षणंयत्व

निर्तत्वयि विषये नदृश्यते न विलोक्यते केनचेतसा किंभूतेन चेतसा विचारमार्गवर्तिना विचरणवर्तिना ॥ अत्र
सर्वेषामाकृतिः विमाननासुखकृतः पिङ्गलदृशः परावमर्शनितम्बास्तिकाः करोद्वसारये त्यत्रगरत्नसूचये ॥ अथ व्याख्या हे पार्वति इयंत्रा
कृतिः आकारः अत्रस्थशोकात्रिनयनाः अथाप्यशोचतापरास्तवाकृतिः देखछु पिङ्गलदृशः कस्मात् विमानवा
अपमानस्तवः परामर्शः अन्यस्तवपरास्तवोतवनास्तियद्यपत्रगरत्नसूचये सर्वमलिंगरूपाय कः नरः करंवसारये तत्र अथकिं
मित्यपरासरणानियोक्तेधत्तेत्रयावर्हकशेखिवचक्रलेखदघदोषेस्फुटचंद्रतारकाविकावलीयद्वरूपायकल्प्यतेधव्याख्या
हे पार्वतिवयालक्ष्म्यायोवनेवयसिआसरणानिश्रयाश्रयत्वक्ष इतिअसुनाप्रकारेण किंवचक्रलेखधतेअथधारिकिंवचक्रलेखावर्हा
कशेखिवर्हकेदृश्यतेशोभतेत्रेशोभतेयत्नतोहेगौरिवदकृत्रय
णायसूर्यायकल्प्यतेयोग्यानवति अथपुनःकिंशविलावरीसु
खाअथपदिवेयदिवाघ्रियमेदघात्मनःपितुःवदेत्रास्रव।
मृग्यतेहितत्वाधव्याख्या हेपार्वतियदिवेत्त्वंदिवंस्वर्गंत्रार्घ
तःतवपितुर्जनिकल्प्यप्रदेशास्थानविशेषादेवस्तमयःअथवा
मायतःहेगौरित्रयाहकेनाविष्यतिनावेष्यतिहिमस्मात्कारणात्तदत्रेयाहकेनमृग्यतेप्रार्थ्यते ॥ धत्तवेदितंनिःश्वसिते
नेत्रोष्मणामनस्कमेशोत्रयमेवगास्तेनदृश्यतेप्रार्थयितव्यएवतेनविष्यतिप्रार्घितइतिसःकथं ॥ अथव्याख्या हेगौरिवयानिःश्वसि
तेनरुचाकार्यंतद्दीलक्षणंनिवेदितंकथितेकिंभूतेननिःश्वसितेनात्रोष्मणाउष्मसहजकर्मणावर्ततियत्रशोकात्तेनशोष्मणाउष्मुनःनेममम
मनाचित्तंसंशयंगाहतेधत्तेएवनिश्चितंतवप्रार्घयितव्यःप्रार्घनायोग्योनदृश्यतेप्रार्थितइतिसोवोवितडःप्रौढोवरःकथंत्वविष्य
तिअथअहोस्थिरःकोपितवेधितोयुवाविरायकर्तोत्पलशून्यतांगतेत्रसेस्थतेयःस्रग्धबंधनार्हदा कपोलदेशेकलमाद्यपिंगला
॥ अथव्याख्या हेगौरिअहोइतिआश्चर्येकोपिअनिर्वाच्योयुवातरुणःतत्रवेधितोतववोढोवर्तते किंभूतोयुवास्थिरोनिश्चलःकथंचिरकालायासकोयुवाइत्यादिः कपोलदेशेगत्रयदेशेजटाउत्क्षेपांबतिकिंभूताःजटाःस्नग्धबंधलंबिनीःस्निग्धलंबिनीः
पुनःकिंभूताःजटाःकलमाद्यपिंगलाःकलमस्यशालेयदग्धेशीर्षद्वेशाततद्वत्पिंगलाकपिलायास्ताःकिंभूतकपोलदेशेगतेप्राप्तेकर्णो
त्पलशून्यतांशून्यस्यभावःशून्यताउत्पलेनशून्यताउत्पलशून्यताकर्णेउत्पलशून्यरहितत्वंतां ॥ अथमुनिव्रतेस्वीमतिमात्रऋषिंतंदि
वाकरोद्युष्टविचूषणास्यदेवराजकलेवादिवापश्यतःकस्यमनोनदृश्यते ॥ अथव्याख्या हेगौरिकस्यप्राणिनःमनोनदृश्यते
नेत्रंवात्मेतिकिंभूतस्यकस्यसचेतसःचेतन्ययुक्तस्यकिंकुर्वतःदिवादिवसेत्रायस्यतःविलोक्यमानस्यकिंभूतस्यअतिमाप्रअत्यर्थंकृश
तांप्राप्तस्यकैर्मुनिव्रतैःऋषिवरैःकिंभूतैर्दिवाकरद्युष्टविचूषणास्यदेदिवाकरेणसूर्येणाद्युष्टईषद्दग्धविचूषणआस्वरणा
नांआस्यदेस्थानेयस्यसातांउत्क्षेपंकृतेचांकमिवत्रांकलेस्वांमियायद्यत्रांकलेरवादिवापश्यतःकस्यमनोनदृश्यते ॥ अथ
त्रवैमिसोत्राग्यमदनवेधितंतवविधेयंयद्यउरावलोकिनःक रोतिलक्ष्यंचिरमस्यचक्षुषोनवत्रमात्मीयमरालपक्ष्मणः ॥
पदव्याख्या हेपार्वतितवविधेयंवशवर्तिनंत्रवैमिजानामिकिं ष्टंविधेयंवेधितंवशंनयासंकेनसोत्राग्यमदेनासौत्राग्यस्यलावे
ण्यस्यमदःअहंकारःतेनयःअस्यचक्षुषोःनेत्रस्यआत्मीयं वक्रंमुखंचिरंचिरकालंयावत्तल क्ष्यंवेध्यंनकरोतिनविदर्भ
तिकिंभूतस्यअस्यचतुरावलोकितःचतुरंविदग्धंअवलोकनं निरीक्षणंयस्यसाराग्र्याउन्नःकिंभूतस्यअस्याःमरालपक्ष्मणःअ
रालेऊर्ध्वलिप्तेपक्ष्मणीयस्य ॥ अथकियच्चिरंआस्यसिगौरिविद्यवोममापिपूर्वाश्रमसंचितंतप ॥ तदर्घत्यागेनलप्स्यसेकांक्षितंवरंतमि त्या
मिवसाक्षवेदिउ ॥ अथव्याख्या हेगौरिकियच्चिरंकियत्कालंआस्यसिअसंकरोषिममापिपूर्वाश्रमसंचितंपूर्वद्यौआश्रमश्चपूर्वाश्र
मःतेनसंचितंसंचयनीयंनीतंयत्तपोविद्यतेअस्तितदर्घत्यागेनतस्यतपसःअर्धत्यागस्तेनकांक्षितंवांछितंवरंपतिलक्षणंस्वप्राप्तुहिय
तःवपुनःसार्धंनवतितघातंवरंवेदिउज्ञातुइच्छामिअत्रिलघामिः ॥ इतिविरूपाक्षितादिजन्मनामनोगतंसानरशाकरोविद्वान्अतोवय
स्यापरिपार्श्ववर्त्तिनीविवर्त्तितानंऊननेत्रमेकृता ॥ अथव्याख्या सापार्वतीतेनद्विजन्मनातापस्विनाइत्यनुनाप्रकारेणपूर्वंकिंनधविरूपाक्षितंधवेत्रा
कृत्वाअक्षितादक्षसतीमनोगतंचित्तमध्यवर्त्तिनंवेअक्षितायेत्रोक्षितेकथयितुनशक्यंकनसमर्थंनचवाच्यानंतरंपरिपार्श्ववर्त्तिनीप

त्यादितं पदेश्वरं एजुहुवंतीधारयंती। काइवासिधारइवायधासिधारनदीमार्गचिलयतिकराकुंचितासना। मार्ज्यंपछियोऽचलः शैलस्तस्यव्यतिकरे
ण अवस्थानरोधेन आकुलितानांकलचेष्टितायासापवेविधासिंधनदीयाति॥६६ अद्यप्रभृत्यवनतांगिनवास्मिदासः क्रीतस्तपोभिरितिवादि
निचेदमौलेः। अक्षायुसानियमजंकुसमुत्ससर्जा क्रेयाःफलेनहिसतांनवतोविधत्ते॥६७ व्याणासापवीतीअक्षायशीघ्रंनियमजंतपःधत्सवं
कुमंखेदंत्वमसजंतयाकाकस्मिन्नतिचेदमौलेः। दरैइतिवादिनिवक्तरिमतिःदातीतिकिंदेअवनतांगिदेहसदेहे। अद्यप्रभृतिअद्यां
नेतरांतपोनिधनेः क्रीतःमूल्यपरीतःतवतेदासोस्मिप्रेष्योवर्तते। दियंमाकारणात्क्रेयाःफलेनकार्यसिद्धिरुपेनाधुनर्नव
तोनिधनेःधुनर्नूतनतांधुनर्नूतनंवेविधत्तेकरोति॥६८ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्येगौरीतपःफलोदयवर्णनोनामपंचमसर्गः
समाप्तीकासमाप्तः॥ ५॥ अथविश्वात्मनेगौरीसंदिदेशमिथःसखी। दानामेसुस्तनांनाघः॥ प्रमाणक्रियतामिति॥१ व्याणाअथानंतरंगौ
रीपावतीनिमिथःएकांतेविश्वात्मनेईश्वरायसखीजायांइतिसं दिदेशाआदिष्टवान्। इतीतिकिंचुस्तनांपर्वतानांनाघःस्वामीमेमा
दृशदातादायकःएतत्प्रमाणीक्रियतांश्रुतीक्रियतां॥२तया। व्याहृतसंदेशाभावज्ञानिस्तब्धाद्विधेश्चूतयष्टिरिवास्यासेमधौ
पविस्तब्धोसुखी॥३व्याणासापवतीप्रियेहरेनिश्चलांप्रतीं। अथवाअधस्तादधोवर्तिनीद्वितीयसतीवरौसुस्तुतेःकिंहासात्तया।
सख्याव्याहृतसंदेशाव्याहृतंसंदेशंन्यहृतःकथितःसंदेशोययासएकेवचूतयष्टिरिवायधासदकारलतामधोवसंतेअस्यासेनिकट्य
न्निनीसतिशोभतेतेकिंहाचूतयष्टिःपरंचतोसुखी। परंतुताकोकिलाउत्सुखीतयतिउत्कंईसुखंवेयस्याःसा॥२ सतत्रविधतिक्रियाविस्त
ब्धकथमप्युमा। ऋषीनूर्ध्वोतिमर्यान्सहासस्मारस्मरारातनः॥३व्याणास्मरारातनःस्मरंकंदर्पंशासयतियःसस्मरारातनःईश्वर
सहऋषीनस्तयादाससस्मारस्मरतांकिंहानूर्ध्वऋषीनूर्ध्वोतिर्मयानतेजोयुक्तानूर्ध्वंकुचाःप्रतिक्रियप्रतिक्रोडचाकथंतवेतिपूर्वोक्तेना
पावतीप्रतितेनप्रकारेणपितामस्ताकष्टेनतमोगौरीविस्रब्धंसप्रष्य॥४ ऊर्ध्वकंजाघ॥तेषत्तासंकल्पैर्वोमाद्योतयंतस्तपोधनाः॥साकं
धतीकाःसप्तदिव्याऽरुंधतीसतीःअतोः॥ व्याणतेततपोधनाःऋषयःअतोःईश्वरस्यपुरःअग्रेसप्तविंशीघ्रंव्याऽरुंधत्यकदाचचक्षुः।
तपोधनाःकिंऊर्ध्वंतःअत्तासंकल्पैःकांतिसमूहैःवोमेव्याकाशंद्योतयंतःएकारात्मंतःकिंहातपोधनाःसाकंधतीकाःसहअरुंधत्याव

शिष्टयत्याचक्षतेतेयेतेसाकंधतीकाः॥ध व्याऽत्रतास्तीरमंदाराऽकुसुमोत्करवादिषु। आकाशगंगाश्रोतस्सु। दिग्नागमदगंधिषु॥ध्या०
पुनःकिंहास्तपोधनाःआकाशगंगाःआकाशेगंगातस्याःश्रोतांसिप्रवाहास्तेषुआकाशगंगाश्रोतस्सु। अप्सुताःविहितस्नानाः॥किंहासु
आकाशगंगातीरमंदातीराणितटानिमंदाराःकल्पवृक्षाःतीरमंदाराःकुसुमानांउत्करःपुष्पसमूहःतीरमंदारकुसुमोत्करंवदतीत्येवंशीलानितानितेषुपुनःकिंहासुर्यकाशेदिग्नागमदगंधिषु। दिग्नागानांदिग्गजानांमदोदानंतस्यगंधःपरिमा
लोविद्यतेयेषुतेषु॥५मुक्तायज्ञोपवीतानिबिस्तंतोहैमवल्कला॥रत्नाकसूत्राःषड्ज्याःकल्पवृक्षाऽवाश्रिताः॥६व्याणातपोधनाःकिं
कुर्वंतःबिस्तंतःधारयंतःकानिमुक्तायज्ञोपवीतानियज्ञसूत्रेविद्यतेयेषुतानिमुक्तोपवीतानि। पुनःकिंहास्तपो
धनाःहैमवल्कलाःचर्मविल्कलधारिणःपुनर्किंहास्तपोरत्नाकसूत्राःरत्नानिवैदूर्यादीन्यएकसूत्रेयेषांतेउत्प्रेक्ष्यतेतपोधन
केऽवाषड्ज्याःगुणंश्रिताःअंगीकृताकल्पवृक्षाऽवाश्रिताः॥६ अधःस्थापितास्तेनासमावर्जितेनेंदुनासुरस्त्ररश्मिनारा
स्तांसप्रणामंमुदाक्षिताः॥७व्याणापुनःकिंहास्तपोऽवदीक्षिताःअवलोकिताःतेनसदस्त्ररश्मिनासूर्येणाकंघंशश्वत्
निरंतरंयाःस्नात्रघासुप्रणामंनमस्कारंकुर्वंत्यःसंवर्तिताः।किंहेनसाअधःस्थापितास्तेषितायाःअधोविलोमेस्थापितास्तेषितायाःअश्व
येनसतेनापुनःकिंहेतुनासमावर्जितानम्रीकृताकेनोक्तंपतापतांकायेनसतेन॥७आसक्तबाऽऽलतयासार्द्रमुद्भूतयासुवा।
मदावरादंष्ट्रायोविश्रांताःप्रलयापदिदव्याःपुनःकिंहास्तपोधनाःविश्रांताःविश्रामंलब्धाःकस्मिंमदावरादंष्ट्रायोआदिवराह
दाढायांइत्यलयापदिप्रलयकालविषयसमयेकथंसार्द्रमदाकयासुवाकथंभूतयासुवाआसक्तबाऽऽलतयासक्तकालमावाऽऽलतया
यस्यासातयापुनःकिंहयासुवाउद्भूतयाउद्भूतंधारितायाः॥८ मरीचिषट्पणयनात्। विश्वयोनेरनंतरे। पुरातनाःपुराविद्भिः। ख्यातारः
इवकीर्तिताः॥९व्याणापुनःकिंहास्तपःकीर्तिताःकथिताःकैःपुराविद्भिःमहर्षिभिःपुनःकिंहास्तपःपुरातनाःपुराणाःजीर्णाःइत्यर्थः
कस्मात्सप्तर्षिभ्योषट्पणयनात्सृष्टिरोधकरणात्। ऊर्ध्वमनंतरेकस्यविश्वयोनेःब्रह्मणाउत्प्रेक्ष्यतेधातारइवस्रष्टाइव॥९ आकल्प
मोविश्वधानांवरिवाकुमुदेयुषांतपसामुपचेष्टानाः।फलान्यवितपस्विनः॥१० व्याणापुनर्किंहास्तपस्विनःतपोविद्यतेयेषां

नैतयोश्चिन्नः किंऊर्जं वीणाः ऋष्यन्यतत्तंतपसांफलांगिउपचुंडांनांऋाःस्वा
ब्रिष्टुब्नांनिर्मलांनांउनांकिंश्नांतपसांपरियाकंपरिणामशुंदरंविप्रांकंउपेत्युधांघासवतां॥१०॥
ध्रीःपत्युःपादाधितिरुणाःकाक्रुदिवतयःक्रिंवलोबदृदंतीं॥११॥ब्राह्मण ऋंधतीवधिरूप
रंतरंवलोमेस्तुश्रुत्रेनांकिंश्नाऋंधतीवाःउनांकिंश्नाऋंदंतीं मध्यगतांमतीवक्रूं
दंतुःउत्पेनेस्नाक्रुतांदोन्ऋषिंस्त्रांविंतंईरुणंलोचनेयथांक्षांकरुप
सनां॥१२॥ब्राह्मणाःस्त्रीउमाःनित्यंनास्त्रेधाःउनांहिंनादिवंनविद्यतेगोरवस्यमरुत्वस्यदेवःनेतरंदमस्मिन्वसेनाईश्वरः
विद्यारणाःदिव्यस्यांकारणात्सतांमाध्वनांहतेस्त्रात्मारक्तक्रुणांमादरः॥क्रियांणांरवस्तुधर्माणांसपत्नांहृत्तेधनं॥१३॥ब्राह्मणः
श्रहतवहृथाःकःस्मादतद्वहतीनांत्रातस्याःश्रंधत्याःदत्तंतांधर्म्यांस्तेषांधर्म्याणांधर्मदृहतांनांक्रियाणांकर्तव्यानांसपत्नीकोधर्मोहिपदेपदेवैकाशिरेतांवर्तांग्रतिःहतीदराधस्तांतस्यांकामस्यांस्त्रीःस्त्रियांसंहत्यदृष्टंस्त्रांनेकाशिरेनेमतिः॥धश्रंघतेहुनेयःपत्नीःनांयिश्रांसंहत्यदृष्टंजंतुःश्रंतुवर्तांऽयंतिपद

स्थितो ऽस्माकं वत्सस्य साधनः करवामः किं ॥ २५ व्याघ्रः हे ऋषयः वोयुष्माकं पक्षात्सुमहत्तरा ऽघृणा तिरस्कृतिरवस्थितेः करोतु ।
तावत्चिंतितोयस्थिवान् चिंतामात्रेणोपगतानोऽस्मान् वाधिष्यिकयाकिं करवामः किंऊर्म्मः ॥ २६ अथ अथसोजिगतस्येदो विश्वेदेवा
नोमुक्षि ॥ उपविश्वेऽजोतयो ऽत्याहपरमेश्वराः ॥ २७ व्याघ्रः अथानंतरंपरमेश्वरोमहेश्वरः तान् ऋषीन् उवाच किंकुर्व
न्परमेश्वरः मोजिगतस्यमस्तकस्थितस्यइंदोः चंद्रमसः तच्चीक्ष्णोषधीकांतिं उपविश्वेऽनुष्टिंयायत्के दवानोमुक्षि देतकिंरोः
किंष्टेदश्वानोमुक्षि विश्वेदेवाऽजुष्टे ॥ २८ विदितेवोयथास्वाघानमेकाश्चित्स्वहृदयः ॥ नन्वमूस्त्रिशिरसोऽस्मि रिक्षेऽहंतो ऽस्मिन्सूचित ॥ २९
व्याघ्रः हे ऋषयः वोयुष्माकं विदितेऽस्मिंदंमेममकाश्चित्स्वहृदयः यापराःस्वाघाः स्वकार्यकारिणः नन्वनिश्चितंयेनअहासि क्षिप्तिज
गवनादिसिः मूर्त्तिसिः इक्षेऽहंतोऽतऽवः सूचितोऽस्मिवक्षतेवर्त्तो ॥ २९ सोहंदेवहेलाऽऽदरेवृष्टिंविद्युच्चानिवचातके ॥ अरिविषक्तदे
वैः ॥ वस्मूर्तिंप्रतियाचित ॥ २७ व्याघ्रः हे ऋषयः योहंदेवैः सुरैः प्रस्मूर्तिंसंतानेऽप्रतियाचितः आर्घिनाःक्षिप्तेदेविः अरिविषक्त
तैः ॥ कऽइवविद्युच्चानिवामेघऽइवायथाविद्युच्चान्मेघः हेल्लार
सिः पार्वतीमात्मजन्मनेऽत्यन्तयेहविर्मोक्षुयंऊमानऽवारसि
हर्तुमानेतेऽवामिअसिलषामिऽतेऽहंकृतेअहंकऽवआनेतु
मिच्छामिः यंजमानऽवायथायंजमानःपुरुषः कविर्मोक्षुवक्षेः वत्सत्वयेसंनवाम्यरणिंअरणिकाष्ठंआनेतुवोवक्तिहेऋषयः ॥
२८ तामस्मदर्थंयुष्मासिःयाचितवोहिमाचलः ॥ विक्रियायैनकल्प्यंते संबंधाःसदनुष्टिताः ॥ २९ व्याघ्रः युष्मासिःसवह्निः अस्मदर्थंअ
स्मदीयकार्यंहिमालयोहिमाचलः तोपार्वतीयाचितव्यः ॥ यतः सदनुष्टिताःसत्संज्ञानेनसाधनाअनुष्टिताः कृताये संबंधाःसंयोगाः
गाः विक्रियायैविकारायनकल्प्यंतेनयोग्यानभवंति ॥ २९ तत्रतेनस्थितिमतामधुरमुदहतासुवः ॥ तेनयोजितसंबंधाविच्छमानप्यवंचि
ते ॥ ३० व्याघ्रः हे ऋषयः यूयंमामपिअवैचितंसन्ऋतार्घंविद्वांजानीतकिंष्टंमोयोजितसंबंधोयोजितःकारितःसंबंधःसंयोगोयस्य
सतांकेनतेनहिमाचलेनसहाकिंष्टंनतेनाऽत्रतेनाऽत्रनियुक्तेनाथुनाकिंष्टंनतेनास्थितिमतानिश्चलचित्तेनाथुनाकिंष्टंनतेनाऽनु

× मयाऽस्मिनोपदिश्यतेनोच्यतेऽतीतिकिंसहिमाचलःकन्यार्घंऽ

यःश्वसारेऽवदत्तादृधता ॥ ३० पवंवाच्यःसकन्यार्घमितिवोनोपदिश्यतेसर्वत्यणीतमाचारमामनंतिहिसाधवः ॥ ३१ व्याघ्रः हे ऋषयः वोयुष्माकं
सहिमाचलःकन्यार्घंप्रवंवाक्यंनणनीयः ॥ हिनिश्चितंसाधवःसज्जनाःसर्वत्यणीतंयुष्मासिःकृतंआचारंआमनंतिज्ञानंति ॥ ३१ तत्यथानोपदिश
स्थोसिद्धयेहिमवत्सुरंमहोक्षीधतायेस्मिन्संगमःयुनरेवन ॥ ३२ व्याघ्रः आर्घ्यंऋंधतीतत्रव्यापारंकर्तुमर्हसिप्राप्तेतौवंविधेकार्येयु
रंधीणंगच्छता ॥ ३३ व्याघ्रः हे ऋषयः अन्यत्आर्यसाध्वीअरुंधतीतत्रतस्मिन्कार्येव्यापारंअधिकारंकर्तुअर्हसियोग्यानवसिःयतः पा
र्वतीसज्ञानेनएवंविधेकार्येपतद्रूपेकार्येअधिकारंकर्तुअर्हतिःसुरंधीणंगच्छन्तास्यात् ॥ ३३ हेऋषयः तत्सुरंहिमवत्सुरंहिमाचलनगरं
अवधिरस्यनामख्यातगच्छतःकिमर्थंसिद्धयेकार्यसिद्धयेअस्मिन्महाकोशीप्रपातेनंदाप्रवाहेनोनोऽस्माकंपुनरेवसंगमःसंयोगोभविष्य
ति ॥ ३४ तस्मिन्संयमिनामाद्योज्ञानेपरिणयोस्तुकोऽजः परियद्वज्ञा ज्ञाप्यास्तपस्विनः ॥ ३५ व्याघ्रः याज्ञाप्यास्ताःज्ञाप्यतेः अवत्यानि
यंतेयाज्ञाप्यास्तपस्विनःतपस्विनोपरमर्षयः ॥ परियद्वज्ञा ।परियद्वः कलत्रंतस्यायाज्ञामालज्ञातोपरित्यद्यायज्ञोऽजः तत्य
ज्ञः कस्मिन्सतिसंयमिनांतपस्विनांआद्योऽग्रगोमतस्मिन्ई श्वरेःपरिणयोस्तुकोःपाणिग्रहणंतस्मेवेज्ञानेसति ॥ ३५ अतनतः ३
माणमित्यऋक्षाःवतस्येमुनिमरुतोनगवानविसंवासः ॥ ३६ यमो १ दिष्टमास्यदे ॥ ३५ व्याघ्रः ततस्तदनंतरंसुनिमरुतऋषिगणःवत
स्येश्वरोगवानविर्ईश्वरोदिष्टंपूर्वदिक्काशितंकोशीप्रपातसिंधंआस्य
देस्थानेसंज्ञाः ॥ ३६ अथयाकाशमसिरूपामाऽत्यत्यपरमर्षयः ॥ आसेऽवधिरस्यो ।मनसासमरंहसः ॥ ३६ व्याघ्रः तेपरमर्षयःअवधिर
स्योहिमाचलपुरंआसेऽवाप्तुः किंऽयाआसिरूपामेऽप्राप्तवतरूपामलंआकाशगानेऽत्यत्यऽम्लीयाकिंष्टाःपरमर्षयःसमरंहस
ऽत्ययोगाःकेनमनसासदा ॥ ३६ अलकामतिवाहेविवसतिवसुसंपदोःस्वर्गासिस्यंदवमनेऽऊधेवविनिवेशितं ॥ ३७ व्याघ्रः किंष्टंअ
वधिरस्योवसुसंपदोःस्वर्गस्त्रिस्त्रीणांरत्नवस्तुतिनिकेतनेःकिंऽयाअलकाधनदपुरीअतिवाह्यअतिक्रम्यपुनःकिंष्टंअवधिरण्वि
निवेशितेःन्यस्तेऽत्रेऽक्ष्यतेकिंऽयास्वर्गासिस्यंदवमनेःस्वर्गस्यअसिस्यंदःसातस्यवमनेःस्वर्गासिस्यंदवमनेऽयाऽवविधस्या
ऽवा ॥ ३७ गंगाओतःपरिक्षिप्तेवशंतर्हसितौषधिःवऽन्मणिशिलामालेःस्वर्गादिपिमनोहरं ॥ ३८ व्याघ्रः पुनःकिंष्टंअवधिरण्गंगाओ

MEMORIAL

तः यगंगायाः अतिनिः घबाहेः परिक्षिप्तपरिवेष्टितायत्तत्पुनः किंभूतमप्यस्त्यावशोत क्षीलितौषधिवर्णिबनामितेषांअंतर्मध्येह्लालितादेदीप्य
मानः अषधयोयत्रतत्पुनः किंभूतमप्यस्त्यादेहेमशिलाया दृदतोगरिष्टाः मणीनांयाश्चिलातन्मयः सालः प्रकारोयत्रतत्पुनः किंभूतमप्य
स्त्यामनोहरेअतिरामांकस्माच्चगदविद्विद्वादपि॥३ दलितसिंहस्तयानागाअत्रास्त्याविलयोनयः यद्वा किंभूताः वोराः योषितोवनदेवता
॥॥ व्याप्यत्रयस्मिन्अषधिषस्त्यानागाः हस्तिनोविद्यंतेकिंभूताः नागाः दलितसिंहस्तयाः जितेअवगणितेसिंहस्तायैस्ते जितसिंहस्तया
यत्रअषधिषस्त्याअश्वासुरंगामाः विद्यंतेकिंभूताअश्वाः बिलयोनयः बिलः उद्वेः अथवा इडउरगोयोनिः उत्पत्तिस्थानंयेषांते बिलयोनयः यत्र
षधिषस्त्यायद्वाः किंभूताअश्वर्वंति तत्रवोराः नागरिकाः यत्रयोषितः स्त्रियः वर्त्तंते काः वनदेवताएव॥३ सिषरासक्तमेघानां व्यक्तंयत्र
मरुज्जघनाः मृदंगशब्दाः व्यक्तंतेश्रूयंते क्रियंते किंभूतानांकेशम यत्रनगरेवेश्मनांगृहाणांकरुणैःचयटद्वाचयटाद्विभिः हस्तनां
तदाः येषांतानितेषांकिंभूताः मरुज्जघनाः मंडगर्जितसंगासंदे नां स्त्रियरासक्तयश्चिखरेगृहअग्रदिशागे आसन्कालग्रामेघाज
टपांशुकैः॥ एवंयत्रपताकाश्चारयैरादरनिर्मिताः॥ ध॥ व्याप्यत्र हंआधिनायेतेमंडगर्जितम०॥ ध॥ यत्रकल्पद्रुमैरेवाविलोलविविधविलोलांश्चेलानिविदधा
नवःतासांश्रोनायासाएवंयत्रगकल्पद्रुमैरेवासुरतरुभिरे नगरेएवंयत्रपताकाश्चारयैरादरनिर्मिताः नवैरेनागरिकैः वर्त्तंते किंभूतैः कल्पद्रुमैः विलोलविविधविलोलांश्चेलानिविदधा
दिताःयासा॥ ध॥ यत्रस्फटिकहर्म्येषुनक्तमापानभूमिषुज्योतिर्मंडलतिबिंबानिआपानभूमिषुमद्यपानवसुधासुस्फटिकहर्म्येषुस्फटिकानांहर्म्यतलेषु उपहारतांप्राप्यचकरतांप्रा
प्तैवंविलसंतेतेषु॥ ध॥ यत्रौषधिप्रकाशानानक्तंदशितिसंचराः अनिद्रास्तमिश्राणांकदिनेप्यसिसारिकाः॥ ध॥ व्याप्यत्रगेनेरेअसिसारि
काः विलासिन्यः स्त्रियः असिसरंतिरौत्रौप्रियपार्श्वेषडंतीतिस्वेच्चया यास्ताः क्रूलास्त्रियः कदिनविभेद्यंधकारेतिसतितमिश्राणां॥
अंधकाराणांअनवेदिन्योवर्त्तंते किंभूताः असिसारिकाः दर्शितसंचाराः दर्शितः दृष्टिगोचरंआपितः संचारमार्गोयिस्याः साःअषधिप्रकाशो

नाअषध्याः प्रकाशाः अषधिप्रकाशास्तेनानक्तंरात्रौ॥ ध॥ यौवनांतंवयोयस्मिन्नौतिकः ऊसुमायुधात्कंदर्पादांतकोनयंवर्त्तते यत्रनगरेरतिखेदसमुद्भवानां निद्रासंज्ञाविपर्य
यः॥ ध॥ यत्रनगरेवयःयौवनांतंतारुण्यपर्यंतंवर्त्तते यस्मिन्नगरेऊसुमायुधात्कंदर्पादांतकोनयंवर्त्तते यत्रनगरेरतिखेदसमुद्भवान २
संभोगश्रमोत्पन्नासंज्ञाविपर्ययः अचेतन्यंनिद्रैव॥ ध॥ चूनेदिनिःसंकेतैः॥ जालितांगुलितर्जनिः॥ यत्रकोपैःकृताःस्त्रीणामश्रुसादा
र्द्रिनःदियाः॥ ध॥ व्याप्ययत्रयस्मिन्नगरेदियावर्त्तंतेताःस्त्रीणांनायकानांकोपैःक्रोधैः अश्रुसार्द्रिमानश्रुसार्द्रंअर्घ्यंतीत्येवंशीलाःयेतेअश्र
सार्द्रिनःकृताः विहिताः किंभूतैः कोपैः जलितांगुलितर्जनिः॥ जलितानिमनोहराणिमनोज्ञानिअंगुलीनांतर्जनानियत्रयोनिते॥ ध॥ संतानक
तरुच्छायासुप्तविद्याधराध्वगाः यस्यांचोपवनेबाह्यांगंधवतंगंधमादनं॥ ध॥ व्याप्यचान्यत्तयस्यनगरस्योपवनेगंधमादनंनामवर्त्तते किंभू
तमुपवनंबाह्यंबहिर्विनागवर्त्तिभुः पुनःकिंभूतमुपवनंगंधवतंगंधः पा रिमलोविद्यतेयत्रतत्तंगंधवत्पुनः किंभूतमुपवनं संतानकतरुसंता
नकाः कल्पवृक्षाएवतरवोवृक्षाः तेषांच्छायातासुसुप्ताश्चते विद्याधराश्चसुप्तविद्याधराः तएवाध्वगापथिकाः यत्रततसं
तानकतरु॥ ध॥ अश्लिष्टकेसरंकं॥ ततस्तेसुनयोदिव्याघे ह्यदेवतेउरंस्वर्गसिंधोःसुकृतंवंचनामिवमेनिरे॥
ध॥ व्याप्ततस्तदनंतरंसुनयःहिमवतंउरंअषधिप्रस्थपुरं नगरंप्रेक्ष्यविलोक्यासुकृतंपुण्यमेनिरेअमन्यतअक्षासिषुःजा
नंतिस्मकिंभूताःसुनयःदिव्याःदिविभवादिव्याःकिंभूतंसुकृतंस्वर्ग रेक्षिसंधोःत्रिदिवतुल्यंउत्प्रेक्ष्यतेसुनयःसुकृतंतंमेनिरेकिमिव॥
वंचनामिवदेवतेउरंप्रेक्ष्यचिंतयामासुःवयंवंचिताःदेवैःमायवःस्वर्गादधिकंहृद्यंपुरं॥ ध॥ यतेसद्मनिगिरेर्वेगाः ऊर्ध्वमुखवाःस्ववाक्षिताः॥ अव
नेरुर्जटासारैःलिखितानलनिष्कलैः॥ ध॥ व्याप्ततेसुनयोवेगात्अमुष्मात्मेरेर्हिमाचलस्यसद्मनिगृहेअवनेरुः अधोउत्तरंतस्मात्किंभूताः सु
नयःऊर्ध्वमुखवाःस्ववाक्षिताः ऊर्ध्वमुखवारपालविलोकिताः उतऊर्ध्वमुखंवयंस्वसउन्मुखाउन्मुखाश्चासौद्वास्वच्छउन्मुखवाःतेनवाक्षिताः
उन्मुखवाःकिंभूतेउपलक्षिताःसंमुखाः कैः जटासारैः किंभूतैःजटासारैःलिखितानलप्रलिखितःचित्रितश्चासौअनलश्चयःकिंवत्निष्कलाःनि
ष्कंपायेतेतैःलिखितावा॥ ध॥ मेरोगंगानादवतीर्णास्यायद्वद्दढउरस्सरा॥ तोयांतर्नीस्कंदशालावारेजेसुनिपरंपरा॥ ध॥ व्याप्तासासुनिपरंपरासुनि
श्रेणीरेजे॥ सुसुप्तोकिंभूतासुनिपरंपरासुयद्वद्दढउरस्यद्वद्दस्यअतिक्रमेयद्वद्दढोदृढउरस्करोअग्रेययासाःयद्वद्दढउरस्यतिक्रम्ययद्वद्दढो

उरस्मरंया॥ किंष्टासा॥ अवतीस्त्रिवरिताकस्मारागमनात्॥ काशात्सुनिपरंयरारेजेकेदासास्करालीवा॥ सूर्यपंक्तिरिवाभ्यघ्ना
स्करालीतोयंतर्मध्येशोसते॥ धर्त्तानघ्न्यनिर्घ्यमादायाद्रेरंपसुहयोगिरि॥ नमयत्सारयुरुसि॥ पादन्यासैर्वसुंधरां॥ ४० ॥ गिरि॥
हिमावलः॥ अर्घ्यमादायगृहीत्वा॥ तानृषीनद्रेरंअत्यर्घंवसुहयौ॥ प्रत्युद्गमा॥ किंतान्॥ अर्घान्॥ अर्घ्यमर्हंतीत्यर्घ्यास्तान्पूजनान्
गिरिः॥ किंकुर्वन्॥ वसुधांदृष्ट्वापादन्यासैः॥ चरणनिक्षेपैः॥ नमयन्॥ नम्रीकुर्वन्॥ किंष्टः॥ पादन्यासैः॥ सारयुरुसि॥ सारेणबलेनगुरवोयेतेतैः
॥ ४० ॥ धरोत्तमाधरः॥ शंतुर्देवदारुद्रुद्रुजः॥ शक्रस्यैववज्रिणोरस्कः॥ सुष्ठुस्कोहिमवानिति॥ ४१ ॥ विधिवत्सुरुसत्कारः॥ स्वयंमार्गस्यदेवा
कः॥ सतैराकस्मयामासासुघंतंसुहृत्कर्म्मणि॥ ४२ ॥ मं॥ व्याण॥ हिमावलः॥ तैः॥ ऋषिभिः॥ सहासुघंतंप्रतिपुरा॥ आकस्मयामासाः॥ किं॥
ष्टैस्वैः॥ सुहृत्कर्म्मणि॥ निर्मलचरित्रैः॥ किंष्टासः॥ देवाकः॥ कस्यमार्गस्य॥ कस्वयमात्मना॥ कैः॥ विधिवत्सुरुसत्कारैः॥ विधिना॥ सत्सुरु॥ सत्सुरु
त्सत्कारायेतेतैः॥ पुनः॥ किंष्टासः॥ धरोत्तमाधरः॥ शंतवः॥ गौरि॥ कापवनाभौ॥ अधरोयस्यसा॥ पुनः॥ किंष्टासः॥ शंतुंउच्चैस्वरः॥ पुनः॥ किं
ष्टासः॥ देवदारुद्रुद्रुजः॥ देवदारुरुपवाहृहत्॥ गरिष्ठाः॥ सुजौ॥ बाहवोयस्यसा॥ पुनः॥ किंष्टासा॥ शक्रस्यैववज्रिणोरस्कः॥ शिलापवत्॥ ४१ ॥
स्कोहृदयंयस्यसशक्रस्यैववज्रिणोरस्कः॥ कयाधरुत्यासज्ञावेनैवा॥ इत्यु॥ सुनाधरुत्यारेणसुष्ठुरुः॥ सुष्ठुरुकोहिमवान्हिमावलः॥ ४२ ॥ सं
॥ तंवेत्रासनासीना॥ त्रीवासनपरिग्रहः॥ इत्युवाचेश्वरान्वाचेजं॥ जलिः॥ धृत्वीधरः॥ ४३ ॥ व्याण॥ तत्र॥ धृवीधरः॥ हिमावलः॥ ईश्वरौ
नूश्वरपरिवृतान्ऋषीन्॥ ४४ ॥ तिइतिउवाच॥ आहम्मा॥ किंष्टः॥ धृवीधरः॥ जलिः॥ योजिनकरसुगलः॥ किंष्टानंवेत्रासनाप॥ वेत्रस्यवेत्र॥
लतायाः॥ आसनानितेषु॥ आसीनाः॥ उपविष्टाः॥ येतेतान्॥ ऋतत्रसुघंतनवने॥ किंष्टः॥ धृवीधरः॥ नीचासनप॥ नीचासनेतस्मिन्विषये
परिग्रहः॥ आश्रयस्यस्थितिर्यस्मा॥ ४५ ॥ अपमेघोदयंवर्षा॥ मरुष्टऋसुमंफलं॥ अतर्किंतोपपत्तेवा॥ दर्शनंश्रुतिनातिमे॥ ४६ ॥ व्याण॥ हेऋष
यः॥ मेममवोयुष्माकंदर्शनंश्रुतिनातिघ्रितायुतेकिंष्टंदर्शनं॥ अपमेघोदयं॥ अपगतोमेघोदयोजलधरोत्यन्नंयस्मिन्॥ पुनः॥ किं॥
ष्टं॥ अतर्कितंण॥ अचिंतितयासंकिंतत्॥ वर्षंवर्षणं॥ किंष्टंदर्शनं॥ अदृष्टऋसुमं॥ अदृष्टं॥ अविलोकितंऋसुमंपुष्पंयस्मिन्॥ तत्किंतत्फलं
॥ ४७ ॥ मृदंभुद्रमिवात्मानंदैमीचूतमिवायसं॥ चमेदिवमिवासृङ्गं॥ मन्येसवदनुग्रहात्॥ ४८ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ सवदनुग्रहात्युष्मत्सम्भा

दौत्यआत्मानंस्वस्थमेःधृवीया॥ सकाशात्दिवंस्वर्गंआरूढसृद्धमिवमन्येऽर्जनामि॥ आत्मानंमृदंमृण्मयंसंतंबुद्रमिवाज्ञातपरमार्घंवऋ
मिवज्ञानामि॥ पुनरहंआत्मानंअयसंसाडंहैमीचूतमिवास्वर्णीचूतमिवज्ञानामि॥ ४६ ॥ अद्यश्वस्तिसूतानामसिगम्योस्मिसुहृयेयद
ध्यासितमहिज्ञास्तद्विताधंवऋचक्ष्यते॥ ४८ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ अद्यश्वस्तिसूतानांअद्यानंतरंसूतानांघणिनांसुहृयेविसुघ्नंगा॥ यानिहत्नयेःसि
गम्योस्मिसवनायोस्मि॥ यत्॥ अहिंसिः॥ मृत्यैः॥ यत्॥ अध्यासितंआश्रितंहिंसिंतंतत्तीर्घंवऋचक्ष्यतेवादिरूपंते॥ ४९ ॥ अवैमिसूतमात्मा
नंहयेनेवद्विजोत्तमाः॥ मृद्भिर्गंगाजपातेना॥ शौतपादनसाववा॥ ५० ॥ व्याण॥ हेद्विजोत्तमाः॥ अहंआत्मानंहयेनेवद्विप्रकारेणैववूतपवित्र
मवैमिज्ञानामि॥ चान्यदप्येकंनमृद्भिर्मस्तकेगंगाजपातेना॥ द्वितीयप्रकारेणवोयुष्माकंधौतपादन्यासा॥ प्रक्षालितनीरेण॥ ५१ ॥ अंगमंवे
श्यसावेना॥ स्थावरंचरणं॥ किंतं॥ विसक्रान्तुग्रहंमन्ये॥ विरूपमपि
उग्रहंविसक्रेनविसर्गेनवसादेनपात्रीऋतंमन्येज्ञानामि॥
वेलोकनावेचरणं॥ किंतंपदक्षिऋंस्थावरंदृषन्मयंमन्ये
गंगानि॥ नंगानिप्रत्यवयंतिमे॥ ५२ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ अप्यन्यत्तेमे
समघस्मिः॥ अपिचनस्तवेत्येवा॥ किंष्टानिअंगानि॥ व्याप्तदिगंतानि

मेचक्षुः॥ ५३ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ मेममवक्षुः॥ शरीरं॥ विरूपमपिसक्रा
वेक्ष्यसावेनदासक्तावेनअवलोकनावेमाऽङ्गमंचरणंमन्ये॥ अ
॥ ५४ ॥ सवत्मंसावनोक्षायापरितोषायमूर्च्छति॥ अस्तिव्याप्तिः॥
ममअंगानि॥ शरीरंवयवा॥ परितोषायसंतोषपोषायनसवंति॥ न
॥ अस्तिव्यापिताव्याप्तिःप्राप्तिरंगंप्राप्तविज्ञागायेस्तेतानि॥ किंष्टायप
रितोषाय॥ मूर्च्छानिश्चमरणंज्ञानाय॥ पुनः॥ किंष्टायपरितोषनवत्मंपयुष्मदागमनायश्रमादेऋषय॥ ५५ ॥ नकेवलंदरीसंस्थानास्वतोद
र्शनेनवा॥ अंतर्गतंमयास्तंभेरऋसोपिपरंतपः॥ ५६ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ योयुष्माकंनास्वतोसूर्यवद्देदीप्यमानानांदर्शनेनअवलोकने
नममममदरीकंदरास्थितंपरंब्रह्मेतिअंधकारेकेवलेनअपास्तंनिराकृतं॥ अंतर्गतंदेहमध्यवर्त्तिनिरंऋसोपिपूर्वजन्मऋतपातकः
मपिनिराकृतं॥ ५७ ॥ कर्त्तव्यंवोनपश्यामिः स्याद्वेकिंनोपपद्यते॥ शंकेमत्वानायैवा॥ श्रस्थानेनवनामिदं॥ ५८ ॥ व्याण॥ हेऋषयः॥ वो
युष्माकंकर्त्तव्यंकार्यंनपश्यामिनविलोकयामिः चेद्यदिकार्यंस्यात्नवेत्तदाकिंनउपपद्यतेकिंनउपदिश्यते॥ अहंएवंशं
कांविचारयामिः नवेतिइदंश्रस्थानंआगमनेमर्त्यवनायः ममयविश्रीकरणायएवंज्ञातं॥ ५९ ॥ यथाधिताबऋस्मिंश्चिदाज्ञामेदा॥

उमर्दघ। विनियोगप्रसादोदि। किंकराः प्रत्तविभुत्व। इत्यादेरुक्तपयः सावत्तघ। विकल्पित्वज्ञनेमेमहं आङ्गा आदेशादाउ ओं
ईघ। योग्यासत्वघ। दिनिश्चितेकिंकराः सेवकाः प्रत्तविभुत्वस्वामित्व। विनियोगप्रसादा। आदेशएवप्रसादः प्रसन्नेयेते। विनियो
गप्रसादाः सवेति॥ इदमेतेवयममीदाराः॥ कन्येयंऊलजीविंतं। तृतयेनात्रवः कार्यं॥ मनास्थाबाह्यवस्तुषु॥ इत्यादेरुक्तपयः एते
वयंअमीदाराकलत्राणि। इयंऊलजीविंतकन्यापार्वती। अत्रअस्मिन्वस्तुनि वोयुष्माकंयेनयदाद्येनकार्यंसवतितत्तृतकृत्यं
ता। बाह्यवस्तुषुस्थरत्नगजाश्वादिषु। अनास्थाअनासक्तिर्भाव॥ इत्युक्तोस्तमेवाघीदरीसुषविस्मर्पिणादिहिमवतिराद्देना
ख्याजहारहिमवत्॥ इत्यादेर्हिमवत्। हिरिवहिवारमिवतिराद्देनव्याजहाराबभाषेहिमवत्। किंकुर्वन्नितिअसुनाशब्दकारेण
तमेवपूर्वोक्तंअर्थंविवृणोति। किंद्देनशतिराद्देनादरीसुखविं। सर्प्पिणादर्या। कंदरायाः मुखंदरीसुखं। दरीसुखेविसर्प्पतीत्येवंशी
लादरीषातेना॥ इत्यादेः। अथाद्रेरसमर्पणेसुदादरणवस्तुषुऋषय। ःद्रेरयामासुः प्रसुप्तावसत्तधरः॥ इत्यादेः। अथातेतरंऋषयः। अगिर
सोअंगिराऋषिसंतत्रेऋषिद्रेरयामासुः किंकृत्वाअंगिरसाअ। मपिचयोमनसाचित्तेनरागांश्चासद्दशीतेयुरुन्नतिः॥ इत्यादेः। अथ
मावलंशतिउवाचआदस्म॥ इत्यादेरुपपन्नमिदंसर्वंमनःपर। उपपन्नोहिनिश्चितंतेतवमनसाचित्तस्यास्त्रीषुरागांस्त्रंगाणांचसा
त्यतृहेहिमावलाअतःकारणात्परंउक्तंइदंसर्वंचयिविषये मुन्नतिःउन्नतिःसद्दशीउक्ता॥ इत्यादेः। अथातेतरंऋषयः। अगिरा धारंतागतः॥ इत्यादेरुक्त
टीकाचादीजइ॥ गामधास्यतकंवनागोमृणालसद्दशैःफलैः॥ आरभातलमूलान्त्वंमालेबिभ्यद्धनंचेत्॥ इत्यादेः हेहिमावलानागश्रेष्ठः।
मृणालसद्दशैःविसतुल्यैःफलैःगोदृग्धंदद्यंअधास्यत्अधारयिष्यत्तर्हिचियात्तंचेद्यदिचेतांधरः आरभातलमूलात्मालेयावत्तत्र
लेबिभ्यद्धः नआलंबेनददेद्धः॥ इत्यं अचिन्नामत्यंतानां। प्रसुप्तोमीनिवारितः। उन्नतिलोकंउपेक्षाकर्त्तव्यःसनिश्चते॥ इत्यश्लोकनी
टीकाचादीजइ॥ यश्चेत्स्नाद्यतेगंगापादेनपरमेष्टिनः। उन्नतेनहितायेनातद्वैवोद्विरसाचया॥ इति हेहिमावलपरमेष्टिनोविष्णोः
पादेनचरणेनास्वैवत्येनसत्कारेणगंगास्नाद्यतेयश्चैसोक्षान्निःतद्वैवतेनसत्कारेणएवत्र्याहितायेनसत्तत्वेनगंगातत्या

स्निस्नानेनगंगास्नाद्यतेः हिमवतोगंगाधस्तवतिरतिरागपरंपरात्प्रसूयते। किंद्देनत्र्याउन्नतेन॥ इति तिर्यगूर्द्धमधस्वाङ्ग।
व्यापकोमहिमाहरेः॥ त्रिविक्रमोद्यतस्यासौ॥ अउस्थानाविकस्तथा॥ इत्यादेः हेहिमावलहरेर्नारायणस्यमहिमामहत्त्वं। व्यापकोवि
श्वत्रयप्रसरणशील॥ आसीत्तत्रचवअस्तृतः कथंतिर्यगूर्द्धिरस्थानेऊर्द्ध्वंउपरिष्टान्यत्तअधस्तात्अर्वाक्किंद्देनस्यहरेः त्रिविक्रमो
द्यतस्यबलिबंधनवत्तत्कालवत्तत्रयमितः वपुनः सतिर्यगूर्द्धाधोव्यापकोमहिमातवस्थानाविकसदङ्गरूपः॥ इत्यङ्गनागसु
ङ्गोमध्येपदंमातस्तुषाचया। उद्वैहिरण्मयंशृंगं। सुमेरोर्वितथीकृतं॥ इत्यादेः हेहिमावलचयासवतांउद्वैः उद्वैसरः। सुमेरो
ःमेरुगिरेः हिरण्मयंस्वर्णमयंशृंगंवितथीकृतंनिःफलीकृतं। यैःकिंकुर्वतायङ्गनागसुङ्गोदेवानांमध्येपदंस्थानंआतस्तुष
ाप्तवता॥ इत्यादेः हेहिमावलसवतां तेनक्लिन्नमर्दाराधनंवपुः॥ इत्यादेः हेहिमावलसवतां
त्यशरीरंयैर्वितेदत्तं। उन्नतेनतेनवइदंवपुः शरीरं। अर्दाराध
नक्लिन्नंइति॥ इत्यंयोगमनकार्यंनः॥ अणुकार्यंतथैवतत्
यायस्मात्कारणात्नः अस्माकं आगमनंकार्यंतत्अणुआ
उत्पन्नोनवदेवात्। अंशात्साक्षिनोवर्त्तमहे॥ अथअणिमादिगु
णोद्यानामस्तृतपुरुषांतरः। दाक्षमीश्वरमिलुद्रोसार्द्धंदंबिनत्रियः॥ इति हेहिमाउत्तगवान्ईश्वरः ईशइतिराद्देनउद्वैः अतिशयेन
बिनत्रिंधारयतिकीदृशमीश्वरंशाद्रं। अणिमादियुणोद्यानं। अणिमाएघिमारमहिमाउगरिमाधईशित्वंवशित्वंदाकाम्यंयत्र
कामावशायित्वंदद्दशगुणोत्पत्तिकारणं अणिमादिनेषांगुणानांतस्मात्तद्यानंउत्पत्तिस्थानंयस्मसतेपुनः किंपद्दंईश्वरंशाद्रं।
सार्द्धंदंअर्द्धंदद्दकलोपेतं॥ इति कल्पितान्योन्यसामर्थ्यैः। दद्दिव्यादिस्तिरात्मनि॥ यस्येदंधार्यतविश्वं। ध्रुवैर्यानमिवाध्वनि॥
इत्यादेः हेहिमायस्यईश्वरस्यपृथिव्यादिनिःस्तिजलपवनादिनिः इदंविश्वंध्रियतेधार्यते। उन्नतेतिकिंद्दः आत्मनिः क
ल्पितान्योन्यसामर्थ्यैः। कल्पितंरचितंअन्योन्यंपरस्परंसामर्थ्यंयेस्तैः॥ किमिवयानमिवः रथइवायथायानंअध्वनिमार्गेध्रुवैः

×मवति×६

×२×५

×विधि:पत्र×३

४३

×विश्व×१

नेसुनयः अविकंपार्वती।उरःपाकुलिःअयत्नसफलानिःआशीर्वोक्तिःपथ्यामासुःवदयांचक्रिरेकिंकुचागिरेर्हिमाचलस्यवचो
वाकंअक्तिनंचयत्नंसयित्वाकिंष्टवचःईप्सितानाचोदितायअर्चाहेतवःतेषांक्रियासुकामेषुउदारंउक्टंयत्नतईप्सितायाःएणांतांपा
णामादरस्तस्तांजांबूनदावतंसकांअेकुमारोयथामामत्वंकुमारानामरुंधतीं॥९२व्याणतोनंतरंअरुंधतीवशिष्टस्तायतांपार्वतीं।
अंकंउत्संगंआरोपयामासमादधारकिंष्टांपार्वतींलक्ष्मानांत्रयावतींपुनःकिंष्टंएणांमएणमम्यनमस्कारस्यायःआदरःतेनस्या
स्तोगलितोजांबूनदस्यचस्यस्यअवतंसोसुकुटोयस्याःमातांएणादरअस्तजांबूया॥९३सुरंभा॥तन्मातरंवाप्सुमुखींउद्दिश्यःस्नेह
विकलांवरस्यानन्यदृश्यविशोकांशोकवर्जितांमकरोद्गुरौ॥९४व्याणवदनःप्राअरुंधती।अश्रुमुखींअश्रुमुखीपातसंयुक्ता
वदनांतन्मातरंतस्याःपार्वत्याःमातरंमेनांअनन्यदृश्यस्यअस्य मानस्यवरस्यईश्वरस्यगुरोःविशोकांशोकवर्जितांअकरोत्।
वेकारकिंष्टंतन्मातरंस्नेहविकलांवेमविकलांकस्माःउद्दि उःछ्याः॥९२वैवाहिकीतिधिंष्टष्टा।ततस्तंएणंदरबेकनानेन
।अस्माद्दुर्मारव्यायवेल्लुचीरैपरियहा॥९३व्याणतेसुनय अहात्रिदिनात्कंदलीमंआरव्यामकंघयित्वाचेलुः।
आगच्चन्किंष्टास्तेचीरपरियहाःचीरमेववस्त्रमेवपरियहः। वेषांतेचीरपरियहाः।पुनःकिंष्टाःसंतःहरबेकनाईश्वरस्यच
स्वजनेनहिमाचलेनतत्कणेवैवाहकीविधिंष्टष्टासंतः॥९३ते हिमालयमामेत्यापुनःवेस्वयंपृच्छतिनाःस्मिंचास्मैनिवेद्यांतं
हिंसृष्टास्वमुद्ययुः॥९४व्याणतेकषयःहिमाचलेनामंत्र्यआदृच्छ्यचान्यत्पुनःपश्चात्पृच्छतिनेईश्वरेविलोक्यवेक्षाःवपुनःअस्मैरु
द्रायपार्वतींनिष्पत्रेअर्घकन्यादानलक्षणंनिवेद्यकंघयित्वाःपश्चात्तंहिंसृष्टाःतेनईश्वरेणविसृष्टाःविसर्जिताःसंतःस्वंआकाशेउद्य
ययुःऊर्द्धंजग्मुः॥९४पशुपतिरविनाम्नाहानिरुच्छ्वासदुर्गमयंदृष्टिसुतासमागमोक्षः।कमपरमवशेनेविधऊर्द्धंविघ्नंप्रतिपद्यदमीसृ
ष्टेतिनावः॥९५व्याणपशुपतिरविईश्वरोविताननिअहानिदिनानिरुच्छ्वासंतत्कष्टंअगमयत्अतिवाहयत्किंष्टःपशुपतिःअद्रिसुता
मेनामागमोक्षःपार्वतीसंयोगोवांछितःअद्रेर्हिमाचलस्यसुतातस्यासमागमःतस्मिन्उत्कःउत्कंठितःअप्यन्यत्अमीनांचाविषयविका
राःयत्तयस्मात्कारणात्तंविनुस्वामिनंरुद्रंस्पृशंतिपरंअन्यंकुतुकषेअवज्ञेपरायत्तेनविधकुर्युःनखेदयंयुः॥९५इतिश्रीकुमारसं

नवेमहाकाव्येश्रीकालिदासकृतौउमाफलोदयनामषष्टःसर्गः ६ ९९६॥ अथोषधीनांअधिपस्यदृढौतिधोवयामित्रगुणान्वितायां।समेतबंधुर्हिमवान्सुतायाविवाहदीक्षाविधिमन्वतिष्टत्॥१व्याण अथानंतरंहिमवान्हिमाचलःसुतायाःपार्वत्याविवाहदीक्षा
विधिंपाणिग्रहणकर्मविधिरंअन्वतिष्टत्वयामासु॥कस्मोविधौकर्मविधांचअन्यत्कस्मात्सत्यांअषधीनांअधिपस्यचंद्रस्यदृढौसत्यां
किंष्टयांतिधौयामित्रगुणान्वितायांयामित्रस्यलग्नसमसमस्थानस्थगुणैःबलाबलत्वकणैःअन्वितायुक्तायांसातस्यांकिंष्टोहिमवा
न्समेतबंधुःसमेताःसंमिलिताबंधवःस्वजनायस्यसःसमेतबंधुः॥९वैवाहिकैःकौतुकसंविधानैःगृहेऽभ्यगुरंध्रिवर्गैःआप्ता
सुरंसातुमनोंतुरागांदंतःउरंचक्रुलोयमेयं॥२व्याणसातुमनोहिमाचलस्यपुरंनगरंचान्यत्अंतःपुरमवरोधंअवरागास्नेहा
त्पक्वकुलोपमेयंपक्वेनकुलेनजपमीयतेयनतत्आमीतबत्सुव किंष्टव्यग्रपुरंध्रिव्यग्राःसव्यापाराःस्त्रीसमूहाःयत्रतत्कष्टदेर
कैःकौतुकसंविधानैःकौतुकानांसंविधानैःनिःपादनैःमंऊह हलमांगल्यैपकरणैःकिंष्टैःवैवाहिकैःविवाहोचितैः॥१०संता
नकाकीर्णवनःपंथतांद्यौनांशुकैःकल्पितकेतुमालांनामो कुलकांचनतोरणानांस्वर्गीयतोरणानांनामांतरंस्वर्गइवावसासे॥३व्याणतत्
स्थानांतरंअतःपुरंबभासेसुसुखंकइवस्वर्गइवायथास्वर्गश्री संतःकिंष्टतत्संतानकाकीर्णसंतानकैःकल्पवृक्षैःआकीर्णं
व्याप्तेवतःपवित्रयत्ततत्कैःचीनांशुकैःपट्टकूलवस्त्रैःपुनःकिंष्टतत् उद्यत्कुलकांचनतोरणानांस्वर्गीयतोरणानांनामांतरेऊर्ध्वाउद्यत्कुलदे
दाप्यमानं॥४पक्वेवत्सत्वामपिपुत्रपंक्तौविरस्यदृष्टेवस्तुतोद्विवेवाउपोढपाणिग्रहणेतिपित्रोःकुमाविशेषोद्युसितेवत्सुव॥५व्याणपक्वापवज्रम
पार्वतीपित्रोःहिमाचलमेनयोःविशेषोद्युसितेविशेषणउद्युसितेउत्स्मसितेहर्षितेवत्सेसंजाहे।हीतातिकिंकिंष्टाउपोढपत्रोढकृतपाणिग्रा
यहणंविवाहोद्वयायासाःकस्मात्सत्यांपुत्रपंक्तौसुतश्रेणौसत्यामपिवर्द्धमानायामपिउत्क्षेस्तेविरकालात्दृष्टंइवाअनुत्सवेस्तेस्तो
त्रितोइव॥६अंकार्तेअंकांकमुदारिताक्षीःसामेरुनात्मेरुनमत्वसंज्ञकःसंबंधसिद्धोगिरेःऊरुस्यास्त्रेरुवेकायतनंङगामः॥७पद्मा
पासापार्वतीउदारिताक्षीःउदारिताकांक्षिताःआक्षीःआक्षीवदीयस्याःसाउदारिताक्षीःमनीअंकाद्यउत्संगादंकउत्संगंययौअगमत्
तथामेरुनात्वेदनादिनिःपत्रवल्लयादिकरणंमेरुनंतस्मात्मेरुनादन्यंमेरुनंअत्रसंज्ञकाअलसत्यागिरेःहिमाचलस्यऊरुस्यवंश्यस्य

स्नेहदेमः तदेकायत स्नापार्वतीधमस्यपक्मेवआयतनेगृहेऊरुगामाकिंष्टस्नेहः संबंधस्निग्धोपिसंबंधेनमाष्टश्चस्निग्धोपिसेदेणा
पितोपि॥४मैत्रेमुरुत्रेत्रिशिलांबनेनायोगंगतासुद्धारकाल्युनीषुनस्याः शरीरेयतिकर्मनक्तं॥ बंधकस्त्रियोयाःपतिपुत्रवत्यः॥ इत्याप॥तस्याःपा
र्वत्याः शरीरेयाबंधकस्त्रियः बांधवस्तुवस्यः पतिकर्मचसाधनेचक्तः ऊर्वतिस्मा॥ क्तसतिमैत्रेमैत्रनामनिदक्षनेमोऊर्वसति॥ अन्यच्च॥
काशुसतीषुउत्तराफाल्गुनीषुनक्षत्रेषु॥ शशिलांबनेनसंबंधेणसद्योगंगतासुद्धासासुसतीषु किंशाःबंधकस्त्रियःपतिपुत्रवत्यः॥पतिश्चपु
त्रश्चपतिपुत्रौ॥पतिपुत्रौविद्येतेयासांताःपतिपुण॥इत्यगौरसिद्धार्घनिवेशावद्धिः॥इर्वशिवाले॥पतिस्निग्धरागांनिर्नासिकौशेयमुपान्न
वाणी॥मस्यंगनेपद्यमलंचकार॥१०व्याप॥सापार्वती॥अस्यंगनेपद्यं॥अस्यंगपश्चात्पृष्टगारं॥मर्दनंवेषंअलंचकार॥अलंकृतां किंशंअ
स्यंगपतिस्निग्धरागं॥पतिस्निग्धेनतेलेनोद्वर्तनंरागोबलीयत्रतत्रघृति पाकैः॥इर्वशिवाले॥इर्वशीनवपल्लवैः॥किंष्टैः॥इर्वशिवाले॥गौरसि
द्धार्घाश्वेतसिद्धार्थखेतपर्षपयोगयुक्तैः॥पुनः किंशंअस्यंग नेपद्यं॥निर्गतंनासेतःसकाशात्कौशेयंवस्त्रंपट्टकूलं
गौरंश्वेतवर्णंपुनः किंशंअस्यंगं॥उपाश्चबालं॥गृहीतशरीरं॥ बलोद्वर्तनंपर्कमुपेत्यबालां॥नवेनदीक्षाविधिस्त्रीयकेनाकरे
णस्नानोर्वशीलावण्यानेःसेकस्नपनेवशांकुरुतेस्वा॥६व्याप॥ सापार्वतीबालानवेननवीनेनदीक्षाविधिस्त्रीयकेनविवाहदी
क्षाकर्मयोगबालेनपरस्यंपर्कंप्रयोगंसंबंधंपेत्यलक्षाबनो॥शु श्रुतेःमाबालाकेवाउत्तरेस्थनेत्रशांकुरुतेस्वेवाःयाशांकुरुते
स्वांचदक्षोक्षाबकुलावप्राप्तेः॥क्षपक्षांतेतोनोःसूर्यस्यकरेणकिरणेनसेकस्नपमाणांवर्धमानांतीरोध्रकल्केनहसं
गतैलांमाश्रपानकालेयकृतोगरागं॥वासोवसानांमसिषेकयोग्यं॥नार्यश्चउक्तानिसुखीमनेन॥९व्याप॥नार्यःस्त्रियःतांपार्वतींवउक्तानि
सुखंपूरितवउक्तसुखं॥ अनेनुः आनिन्यरे॥नयंतिस्मा॥किंष्टांतोरोध्रकल्केनविलंबितकृतस्नेलांचूर्णनिकृतांगतैलं॥हृतेअपहारनांतेअं
गतैलंअभ्यंजनेयस्याःसाताः॥पुनःकिंशंआश्रपानकाले॥ईषत्स्यानेसुष्ठुएतावतेआंदोलितवत्कालेयंच॥आश्रपानकालेये॥आश्रपान
कालेयेनऊंऊमेनकृतोविहितोअंगरागोयस्याःसाताः॥पुनःकिंशंतां॥अभिषेकयोग्यं॥स्नानार्हीवासोवस्त्रंवस्त्रांतरंपरिदधतीं॥९॥विमुक्त
विमूर्धन्यिलेचतस्मिं॥नाविद्धमुक्ताफलसंकिविंत्रे॥आबद्धितांशपदऊंसतेयेः॥सहर्म्यमेनांस्नपयांबभूवुः॥१०व्याप॥नार्यःस्त्रियःतस्मिं

मूर्धन्यस्तवैदूर्यशिलेविन्यस्ताविशेषेणनिवेशितांःयस्तावैदूर्यशिलायत्रतत्रतस्मिन्वैदूर्यशिलेसमूर्यसद्वादित्रनिनादंयथास्यवनि
तघोषनांपार्वतींस्नपयांबभूवुः॥स्नानंकारयामासुः॥कैःआवर्जितांपअंशपदानांस्वर्णानांऊंनाःअंशपदऊंनाःआवर्जितांहस्तेनगृहीं
त्वाःअंशपदऊंनाःआवर्जितांऊंसेयुक्तोयंतेःकिंष्टेतस्मिन्आविद्धमुक्ताफलआविद्धानियथास्वांनंस्थापितानिसुक्ताफलानिवंते
षांतद्भिःरचनातेनविचित्रेविचित्रं॥१०स्नानमंगलास्नानविशुद्धगात्रां॥गृहीतसुद्धेऊमनीयवस्त्रां॥निर्दग्धपर्यन्यऊलाभिषेकाःपक्वबिल्वा
काशावस्तुभेवरेऊं॥११व्याप॥सापार्वतीवस्तुभेवरेऊं॥स्तुतेःकिंशसा॥मंगलस्नानविणमंगलनिमित्तेस्नेयस्नानेतेनविशुद्धंनिर्मलेगो
त्रेत्रारीरंयस्याःसा॥मंगलंपुनःकिंशंपा॥गृहीतशुद्धोपागृहीतेअंगीकृतेशुद्धेधवलेउऊमनीयंशिरोवेष्टनयुगलंवस्त्रंयया सा॥उत्ते
जयतेःसारेजेकाइवांवसुधेवाःइद्धीवयधाःइद्धीवसुधा॥विकुब्जं काशाविकसितकाशादिक्कुसुमास्तिशोभनेः॥किंशंवसुधा॥निर्दग्ध
न्नपर्यन्यऊलाभिषेकापर्यन्यस्यमेघस्यऊलंपर्यन्यऊलंनिर्दग्धंस्निग्धं तेपर्यन्यऊलंनिर्दग्धंस्निग्धंतेपर्यन्यऊलस्याःसिंचकाःसेकःयस्याःसा
॥११तस्मान्यदेशाद्वितानवंतेःयुक्तंमणिस्तंभशतेनयुक्तं॥ बताःसंतिःप्रतिगृहंनित्यं॥कुशसमेकौतुकवेदिमध्ये॥१२व्याप॥
नान्यत्पार्वतीपतिव्रताःसतीःसंपरिष्वज्यगृहीत्वाकौतुक वेदिमध्येकौतूहलंवेदिउत्तरकामध्येविस्तारंनिर्न्यासीनाःकस्मात्त
स्मात्यदेशात्पूर्वोक्तात्स्थानात्यं॥किंष्टंकौतुकंवितानवंतेःउच्चै रचकल्पितंःपुनःकिंष्टंकौतुकंमणिस्तंभशतेनयुक्तं॥पुनंकिंष्ट
कृत्वासमंःकृत्वानिरंधितानिआत्मनियत्रतत्र॥१२तांपादुसुखंनत्रनिवेशयतवीःकृणंविलंबेनतंतुरोनिषिक्षाःस्नूतार्घोक्तांकि
यमात्रेत्रेत्रा॥यस्माधनेसन्निहितेपिनार्यः॥१३व्याप॥उरोअंसेनिषिक्षाउपविष्टानार्यः स्त्रियःतांपार्वतींवसुकुमारंकृत्वास्नानउपार्वतीं॥चउ
त्रिकावेदिमध्येपादुखंवीदूर्वांसिसुखंनिवेशयःकृणंकृणमात्रेविलंबेनविलंबेनचक्रुः॥कस्मिन्यस्तिष्ठतिधनेप्रतिकूलेसन्नि
हितेनिकटवर्तिनिसति॥किंष्टानार्यःसूतार्घम्यविद्यमानम्यसमयम्ययाद्योतयाद्भीयमाणम्ययानिनेत्राणियांसाताः॥१३धू
पेनसम्मार्जितमाईतांवांकेशांतमंतःऊसुमंतदीयांपर्यक्षिपत्काचिदुदारबंधंइर्वशिसापोहुमधूकनाम्ना॥१४व्याप॥काचित्नारीतं।
दीयंपार्वतीयंबंधिकेशांतंवेणीदंडंऊंतेजयांतंइर्वशिवांऊसुमेनः पांडुमधूकंगौरवर्णंमधूकमऊमतरुऊसुममांख

यापर्यङ्कपतत्रवेष्टयामास किंशुकस्तबकाकारावेकलौ किंतु ताजितौ तेन धूपनेधूपो अणाद्यनः किंशुकेशोणौ। अतः ऊरुसंमध्यन
स्निग्धश्यामौ नः किंशुकौ ताम्रदारे बंधने चटचधनेचामदुर्घिनेत्रा१ध आस्यंकरुक्काकुन्दचक्रस्याः गौरोचनापत्रविनंगमंगामा
त्रकवाकांकितसैकतायाः स्त्रियोतस्याः कांतिमतीत्यतस्त्री॥२५व्याप्तानार्यः स्त्रियः अस्याः पार्वत्याः अंगात्रादरेगौरोचनापत्रविनंग
गौरोचनायत्रवच्छरीविचित्रांगावयवकांगौरोचनामंमनेचक्रुः स्वयंतिस्मकिंशुकेअंगेआस्यकरुक्काव्याआसक्तंलग्नंनिर्वितेसक्काशु
रुक्षितांगरागविशेषोयत्रतत्तदातदासाऽमात्रिस्रोतसःगंगायाःयाकांतिर्दीप्तिरतीत्यव्यतिक्रम्यतस्त्री अस्मात्किंशुकायाःनिस्त्रोतस
सःवक्रवाकांकितसैकतायाःचक्रवाकपङ्क्तिभिःश्वेतकिंतविचित्रितैर्यैकतंतटंतस्यस्याः सातस्याः॥२५फलानद्विरेफंपरित्यज्यपक्षा
सनेधवलेखंराजिनश्चबिंबंतदाननश्रीरलकेजम्भिदेः विद्धेद दसाहस्रपक्षाव्रजेगे॥२६व्याप्तातदाननश्रीःतस्याःपार्वत्याःअ
ननंसुखंतदाननंतस्याःश्रीर्लक्ष्मीःतदाननश्रीःअलकेःललाटं टकेशेःचूर्णकुंतलेःपादद्वयकुचाग्रभागसमानत्वाद्वाद्वीयो
गंविद्धेदाश्चिनत्किंशुकेःअलकेःजम्भिदेःव्यामसुकुमालगु। लोपतैःकिंकृत्वालीनद्विरेफावलीनांत्यक्त्वापक्षद्विरेफाःभ्रमरा
यत्रतत्रलीनद्विरेफपंक्तिमलंपरित्यज्यनिराकृत्यापरानविद्धा न्यतःसमंधवलेखंजलधरेरेखासुतोराजिनःवेश्म्यांबिंबेपरि
रूपं॥२६कर्णावितंसोरोधकषायरुक्षेगोरोचनालेदनिभांतगौरे। तस्याःकपोलेपरभागलग्नाःकेबंधवक्रंभियवप्ररोहः॥२७व्याप्य
वप्ररोहःयवांकुरःतस्याःपार्वत्याःकपोलंगच्छस्वलेवंकुर्विनेत्रालिबंधबंधनेचकारःकस्मात्परभागलग्नाःतयोर्गुणोत्कर्षाधिक्यत
किंशुककपोलेरोधकर्णेरोधस्थरुक्षेरोधस्थलीदृक्चूर्णवत्रुक्षे।पुनःकिंशुककपोलेगोरोचनागोरोचनालेदनक्षेदवदचूर्णवत्अन्यतर
गौरेःकिंशुकःयवप्ररोहःकर्णावितंसःश्रवणावतंसस्थित॥२७लेखाविलक्कश्चविलक्कगात्र्याः॥किंविलग्नधूलिश्लिष्टविलक्षरागः॥कामप्यलिख्यासुरि
तेरसुष्ठादात्रलावण्यफलोधरोष्ठः॥२८व्याप्तावान्यत्विलक्कगात्र्याःविलक्कंविलागीस्तंतेगात्रंशरीरंयस्याःसातस्याःविलग्नःपार्वत्याआस्यत्र
लावण्यफलःनिकृत्तश्चिल्लीलाग्यफलबान्अधरोष्ठःसुरितैःक्षत्वाकामपिअनिर्वचनीयांश्रियंस्त्रीणांअनुभवतूपोषाकिंशुकःअ
धरोष्ठःलेखाविलक्कःलेखयाविलागीस्तंतःकिंशुकःकिंविलग्नधूलिश्लिष्टेनमदनेनविशेषोरंगविशेषोयत्रसाकिं

स्निग्धण॥२८पत्कःशिरश्छेदकलामनेनास्यशेतिसख्यापरिहासपूर्वंसारंगसिंत्रावरोधकृतारी।मौग्ध्येनतांनिर्वचनेजघान॥२
९व्याप्तासापार्वतीआत्मायंसखींनिर्वचनावचनातिरस्कृयघास्यान्नघामाल्येनाऽसुमंमालयाजघानअनादृयतत्किंशुकस्त
संस्थापरिहासपूर्वंहासस्मरःसरंयघास्यान्नघाःचरणेरंऽघ्रियित्वाअलक्तकेनसुरंगाकृत्यइतिकृत्वोक्तीःविदितआत्मार्चनाइतो।
तिकिंदेहलेअनेमचरणेनयत्फलःसन्नीईश्वरस्यशिरश्छेदकलांईश्वरस्यशिरसिचंद्रस्यकलांतोस्पृशा॥३०तस्याःसुजातौ
त्यक्तपत्रकांतेःपक्ष्माधिकान्तिर्नयनेसमीक्ष्यानवकृष्णोःकांतिविशेषबुद्ध्याकालांजनेमंगलसिक्तपात्रे॥२९व्याप्तापक्ष्माधिकान्तिः।
मंदनकट्टीसिःसखीसिःतस्याःपार्वत्याःवकृष्णोःनेत्रयोःकालांजनेऽलक्तकऽलंकांतिविशेषबुद्धादीसिःसाधिकमस्याःमंगलइ
तिकृत्वानवपात्रेनआदायि।किंकृत्वानयनेनेत्रेसमीक्ष्यविलो कृत्वाकिंष्टनयनेःसुजातौत्यलणःसुजातानिसुनिष्पन्नानिवनावि
उत्पलानिवसुजातौसुजातौत्पलानांपत्राणिवत्कांतेमनोहरे ॥२९सांगैस्तवद्भिःऊरुसुभैःलतेवाऽन्योतिस्निग्धद्भिरिवस्त्रियामा
।सरिद्विहंगैरिवलीयमानैःरवुद्यमानास्तरणावकाशे॥३१ व्याप्तासापार्वतीआबद्यमानास्तरणापरिधास्यमानालंकार२
सतीवकाशेसुखसुप्तसांकाइनलताइववल्लीवायथालेता संवद्भिःत्रिऊरुद्भिःऊरुसुभैःसुखैःस्त्रीणांसुनःसाकाइवत्रि
यामाइवायथात्रियामारात्रिःतद्वद्भिःतदंगद्भिःज्योतिस्त्रि नैरुद्भैःस्त्रीणांसुनःसाकाइवसरिद्विवायथासरिन्नदी
यमानैःनिमज्जोन्मज्जद्भिःविहंगैःपक्षिभिःस्त्रीणांसुनैः॥३१आत्मानमालोक्यचस्त्रीणांमानमादरंबिभर्त्तिनायंतावत्
तावत्वास्त्रीणांप्रियालोकंघरेदिवेषः॥३२व्याप्तावान्यत्सास्मितायतास्त्रीनिर्मलविशाललोचनापार्वतीआत्मानंआदर्शबिंबेसु
मुखमंकलेशोभमानंदृश्यमानंअलोकांदर्शंपयानेईश्वरसमीपगमनेत्वरिताऽभूत्काबत्वत्वाअत्यंतंदीर्घस्मात्कारणात्
स्त्रीणांयुवतीनांवेषःशृंगारकरणंप्रियालोकफलंःसदृदर्शनफलवान्सवति॥३२अथांगुलीस्तोहरिवेलमाईःमंगल्यमादायमनःशि
लोत्थंकृष्णविमलकामलदेतपत्रेमातातदीयंसुरवसुन्नमद्यात्॥३३यमास्तनोज्ञेदमनुव्रतघ्नोममोरघोयःपदमंबत्वात्तमेवमेनाऽहिंसुः
कृतंविद्विषादृदीक्षातिलकंवकारागंधर्वमाअथानंतरंमातामेनाऽहित्युक्त्वाकृतंविघ्नमनाकृष्टेनातमेवविनादृदीक्षातिलकंवकार

रे। अकरोत्। यः। मनोरथः। योग्यवरविषयः। उमा। जनकेन। पार्वती। अर्पिता। मे। अतुलद्दीकृत्य। अंगीकृत्य। वरं। मम। वपुः। दृष्ट्वा। उक्तवती। किं। कृत्वा।
तेदीयं। तस्याः। पार्वत्याः। इदं। तदीयं। मुखं। वदनं। उन्नमय्य। ऊर्ध्वीकृत्य। किंदृशं। मुखं। कमपि। सकरुणं। अमलं। निर्मलं। तदहं। तपत्रं। च। अमलदलं। तपत्रं। कमलं। यः।
अवयवः। कमलं। विनिवेशितं। अमलदलं। पत्रं। यत्र। तत्। पुनः। किंभूता। आर्द्रं। अत्र। मंगल्यं। मंगलकारि। हरिद्रालेपनं। दत्तं। मनः। येन। तं। आदाय। गृहीत्वा।
चान्यत्। मनः। शिलां। गृहीत्वा। सुमं। पद्मं। बबंध। यात्राऽऽकुलदृष्टिरस्याः। स्नानांतरं। कल्पितसंनिवेशः। धात्र्यंगुलीभिः। विरचिर्यमाणः। मूर्ध्नि। मयंको।
दुकदलसूत्रं। रचयाणः। सामातामेनाघात्यत्। कर्णमियं। कौदुकदलसूत्रं। विधादमंगलं। कर्णं। अस्याः। पार्वत्याः। स्नानांतरे। एकस्मात्। स्नाना
त्। अन्यत्। स्नानं। स्नानांतरं। तस्मिन्। स्नानांतरे। दलपादाद्यवयवलक्षणो। बंधः। अबंधयत्। बंधनं। चकार। किंभूता। माता। अस्याः। आकुलदृष्टिः। अस्मिन्।
आकुला। व्याकुलिता। दृष्टिर्यस्याः। सा। किंभूतं। कौदुकदलसूत्रं। कल्पितं। सन्निवेशैः। रचितस्थानैः। यद्वा। स्यात्। पुनः। किंभूतं। धात्र्यंगुलीभिः। विसार्यमाणं। सेना
र्यमाणं। कालिं। अंगुलीभिः। उमायंगुलीभिः। रूपलीलादेवेलौवस। फेनपुंजा। पर्याप्तचेष्टेव। शरत्स्त्रिया। माः। नवेनवशोभनिवासिनीम
ूचोबलौदर्प्यणमादधाना। रूढयाः। मायापार्वतीनवेनवीनेद। र्पणं। आदर्शं। आदधाना। धारयंती। सती। च्यः। पुनरिव। नौसुस्थ
सेः। किंभूतायाः। नवशोभनिपाः। चूलनऽकूलधारिणी। प्राकेवाक्षीरो। दवेलेवा। बधाक्षीरसागरवेलासफेनपुंजा। केनसमूहसंयुक्ताः।
सनेः। पुनः। केवा। शरत्स्त्रियमाइव। शरत्कालरात्रिरिनाथा। शरत्स्त्रियमा। परिपूर्णचंद्रा। कमनीयासते। रूढावर्धितास्याः। कूलदेवतास्याः। कुल
तिष्ठंत्या। मद्यमाता। अकारयत्। कारयितव्यदक्षा। ऋमेणयादयदर्णसतीनां। स्नाप्यमाना। मातामेनातोपार्वतीं। कूलदेवतास्थः। प्रणम्यनमस्कार
कारय। ऋमेणसतीनांसाध्वीनांपादयदर्णचरणमग्रेअकारयत्। कारयामास। किंभूतां। कूलदेवतिष्ठां। कूलेप्रतिष्ठाम। दत्तेयस्याः। सातां। किंभूतायः
कूलदेवतास्याः। अर्चितास्याः। पूजितास्याः। किंभूतां। माता। कारयितव्यदक्षा। करणीयकर्मकुशला। स्नाप्यखेलितेत्रैमलस्वपत्का। इत्युक्त्वा। ततः।
ऋमात्। समनमत्। तयाउमयास्याईशरीरलावण्यं। पश्यन्। ऋतः। ब्रह्मऽऋषिः। विश्वा। रूपव्याप। नस्यानमस्कुरुः। उमापार्वतीनां। निःसखीनिः। इतिउच्यते।
स्मेइतिकिं। देपार्वतिपत्कः। अखेलिं। तंनिरंतरं। धेमस्त्रेहलसत्। पश्यन्। ऋषिः। उनः। तयाउमयापार्वत्यातस्यादरम्यं। अर्धशरीरलावण्यं। अ
र्धेदृष्टांशितः। ब्रह्मऽऋषिः। विश्वोपि। स्नेहस्वजनाज्ञीवादोषिपश्यन्। ऊतः। अधोऽनः। रूपतस्याः। ऋतीऋत्यमरोषयित्वा। इच्छाविरूत्यारक्तः।

रूपमक्षिः। सस्यः। सत्तायां। सुकृदास्थितायां। तस्यो। दृष्टांकागमनेप्रतीक्ष्य। रूपव्याप। अक्षिर्दिमाचलः। दृष्टांकागमनेप्रतीक्ष्य। ईश्वरात्। सममं। तं
तं। विलोकनशीलः। सन्। तस्थे। अस्मात्। किंदृष्टः। अक्षिः। ऋतीसुधीः। किंकृत्वा। तस्याः। पार्वत्याः। इत्थं। चित्रूलोः। इत्थं। निलायोयोः। विचरितिर्मस्मी। वि
लासः। तयोरित्थं। विचेष्टा। अतरूपंयोगंपकर्षयं। अरोपयित्वा। यं। दूरीकृत्य। पुनः। किंदृष्टः। अक्षिः। अस्यः। सत्तायां। पर्षदि। किंदृश्यां
सत्तायां। सुकृदास्थितायां। साक्षः। त्रिभिर्वा। आस्थिताया। घासुकृदास्थितायां। स्तावद्धरस्याः। पिऊबेरशैलो। तत्पूर्व
पालिग्रहणात्। रूपं। यस्याधनेमाहत्तिराहत्तासि। न्यस्तंपुरस्तात्। स्मरशासनस्य। रूपव्याप। अपिमाहत्तिः। चतुर्दशी। मरस्यासिः। पुरस्तात्। दृश्यतः।
स्मरशासनस्यशेखरस्यतावत्। यधनेमहनेन्यस्तं। कस्यानेऊबेरशैलेकैलासपर्वतो। किंदृशासिः। माहत्तिः। आहतासिः। आदरपरासि
। किंदृशसाधनेतत्पूर्वपालिग्रहणात्। रूपं। तस्यईश्वरस्यवधमे। यत्पालिग्रहणं। विवाहः। तस्य। अतरूपंयोगंयत्। रूपव्याप। तत्। रवा
मंगलमेहनश्रीः। सायस्यूनेकेवलमीश्वरेणासएववेषः। पा। रिलेउरिद्रा। सावांतरं। तस्य। विलोः। रूपेदे॥ रूपव्याप। ईश्वरेणासा
मंगलमंहनश्रीः। निवाहत्। तिलस्त्री। तत्। रवा। न्माहत्। वा। मल्यात्। केवलं। परंपस्यूनः। स्पर्शनं। चकारः। तस्यपूरेणेऽपः। प
लिग्रहणकारकस्यविलोः। ईश्वरस्य। सपवेषंपूर्वविषपवा। इ। ष्टमनोहरंवेषः। सावांतरं। विलोः। सरूपंरूपदे। शपः॥ रूपवत्। त
स्मेवऋतोरागः॥ कपालमेवामलनेपुरश्रीः॥ त्रपोतस्मानेपुवरो। चनोः। कोरागः। क्रांजिनस्येवऽकूलस्यवः॥ रूपव्याप। तस्मेश्वरस्यतां।
स्मपवा। तस्मिंमिनमेवस्मितोरागः। चंदनकर्पूरादयरागो। बरूपवः। संज्ञायतेस्म। पुनः। तस्यकपालमेवमतमस्तकंपवा। आमलनेपु
रश्रीः॥ त्रपोतस्मानेपु। निर्मलसुऊटलक्ष्मीः। बरूपवा। चपुनः। त्रपोतस्मागेपु। पर्यंतदेशेषु। रोचनोकः। गोरोचनादिविऋवा। ऊऽकूलस्यः
वोबरूपवः। ऋस्यगजाजिनस्यगऊवमेणपवः॥ रूपनेत्रांतरं। द्योतिविलोचनंयः। देनभिविशानस्यविगतारः। सानिध्यपस्कृदिलालमद्यः
स्तदेवऊंतेतिलकक्रियायाः॥ रूपव्याप। ईश्वरस्ययत्। तृतीयंविलोचनंनेत्रं। अस्ति। तदवतीयंविलोचनंतिलकक्रियायाः। तिल
कऋर्मणः। जातंसंपन्नं। किंदृविलोचनं। नेत्रांतरं। द्योतिनेत्रांतरं। दग्धमध्ये। द्योततेइत्येवंशीलंयत्। पुनः। किंदृविलोचनं। अंतः
निविशमा। अंतर्मध्येनिविष्टः। योसोअनिलोवह्निः। तेनपिंगः। पीतवर्णतारकानिकायस्ततः। किंदृशायः। तिलकक्रियायाः। सानिध्य

वाचामहिमानमस्यासंवर्द्धयेतोरुविषेवयद्धिं॥धरव्याप्रथयआद्योविधातावेदात्मानंईश्वरंअस्यगच्छत्वाऽगामावतुनःश्रीवत्स
लेक्ष्मा।श्रीवत्सोलक्ष्मविक्रंयस्यसाश्रीवत्सलक्ष्मोविष्णुःसाक्षात्वत्यरुतःतंअस्यगच्छत्वंकिंऊवंद्वौवेदात्मानंविक्रंअस्यतोःम
हिमानंमहत्त्वंवाचावचनेनइतिसमेधयेतोसंवर्द्धयेतो।इतीतिकिंदेसगवन्यंकेऽयंऽयवान्।कंइत्वंकश्चित्वुमानिवायक्ष
कश्चित्वुमान्वंकिंअग्रेहिमाहोतव्यऽवेणवर्द्धयेतो॥धरएकैवमूर्त्तिर्बिभ्रदेत्रिधात्मो।सामान्यमेषांवदुमवरत्वेविष्णो
रुरस्यहरिःकदाचिदेधास्तयोस्तावपिधातुरीशौ॥धधव्याण।अमोईश्वरःएकैवमूर्त्तिःसन्बिभ्रदेविदीर्लोहिलागीऋतायां
घाहिलागीऋतःतथात्रिप्रकारेणऋतः।एषांब्रह्मादीनांग्रहमाचरत्वेआद्यद्वितीयद्वयेष्टाकंनिष्टंसामान्येसाधारणंकदाचि
द्विष्णोःऋक्षस्यहरःईश्वरःकदाचित्ऽस्यहरिःऋक्षःकदाचि ततयोःहरनारायणयोःवेधाब्रह्मा।कदाचित्तोहरहरौ।आचि
त्रुस्याःब्रह्मणःईड्योस्कतौ॥धधतेलोकपालाःपुरऋ तस्याः।श्रीत्सकृणोत्सगंविनातवेषा।दृष्टिप्रदानेऋतने
दिसंज्ञाःस्वदृष्टिनाश्रोऽऊत्ययःश्लेषुः॥धपव्याप्यपुरऋ तस्याः।ईड्यमवरुणऊबेराद्यालोकपालाःपूर्वादि
दिक्षुमीशाःदृष्टिप्रदानेनेत्रावलोकनेऽतनेदिसंज्ञा॥ विदिक्षनेदिगणवेशाःअधवायहीतनेदिनामानःतदृष्टि
नानशक्तिताःयेतेनदृष्टिताःसंतःईश्वरंश्रेणमुःनमश्चक्रुः किंशाःलोकपालाःशंऊर्ध्वाःयोञ्जितकरयुगलाःपुनःकिंष्टाः
लोकपालाःश्रीत्सकृणानिराज्यविक्रान्तिःबत्रवामरादीनितेषांऽसर्वेणत्यागेनविलोषेणनीतयहीतवेषाः॥धपकंपेनमूर्द्धः
ऋतपत्रयोनिःनाचाहरिःहत्रऋणस्मितेनाऽलोकमात्रेणसुरानशोषान्।मेनावयामासयधाधनं॥धदव्याएसईश्वरःमू
र्द्धिमस्तऋस्यकंपेनवाचनेनचातपत्रयोनिःब्रह्माणंमेनावयामास।अचूऽषत्।वाचावचनेनहरिनारायणंमेनावयामास।स्मि
तेनदाम्नेनहत्रऋणंईर्ष्यंनावयामास।आलोकमात्रेणनेत्रनिरीक्षणेनाऽशेषान्नरसुरान्देवान्यधाप्रदानेयधाऽऽ
रंभेनावयामास॥धदतस्मैजयाशीर्मस्तऽऊपुरस्तात्प्रविन्यिःतान्स्मिनपूर्वमादाविवाहयऽऊविततेऽस्यूयामध्यैनःपूर्वदृ
तामयेति॥धणव्याएषप्रविन्यिःअंगिरसादिन्यिःतस्मैईश्वरायजयाशीर्जयाशीर्वादमस्तऽऊपरदे।कऽपुरस्तादयतःसईश्वरः

स्मिनपूर्वदास्यपूर्वकंतान्ऋषीन्आदृऽवाचाऋषयअत्रवितनेविस्तीर्णेविवाहयज्ञेनामयाइत्यमुनाप्रकारेणयूयंपूर्वदृतानिःपूर्वं
निर्युक्तःपूर्वधार्हिताःअध्वर्यवःऋत्विक्ऽोयायऽूकाः॥धऽविश्वावसुश्चाऽहरेःऽवाचे॥संगीयमानत्रिपुरावदातः॥अधानमधांतवि
कारंलंघ्यास्तारतारार्धियंवधारी॥धदव्याएतारार्धिपश्चऽःतस्यंवंऋक्षारूपंसकलंतंधारयतीतियःसंतारार्णईश्वराःअध्व
नेमार्ग्यंतारातार्क्ष्यवान्किंष्टःतारार्धिपःसंगीयमानत्रिएसंगीयमानोगीतव्यापारतांधापितःत्रिपुरदैत्यस्यसंहारऽऋक्षोवदातः
पराक्रमोयस्यसासंगीयणाकैःविश्वावसुविश्वावसुदेवगायनैःकिंष्टैःविश्वावणऽवाणैःदक्षे॥पुनःकिंष्टातारार्धिपअधांतविकारा
लंघ्यःनधांतविकारेणमनोविक्रत्यालंघ्यतेआक्रम्यतेयःसंअधांतंतमःअज्ञानंतस्यविकारोहर्षविषादादयःतैःअलंघ्योअनाक्रमणीयः
यःसः॥धऽरवेखेलगामीतमुवाहवाहःससाश्वधामीकरकिंकणीक !तटास्निघातादिवलग्नपंकोधात्रस्मुऽःस्नानघनेविषाणे॥धश्वव्याए
सईश्वरोदृष्टपुत्रःखेआकाशेतंईश्वरंऽवाहाधारयामासाकिंष्टोवाहः खेलगामीससलंगमनेयस्यसापुनःकिंष्टोवाहःससाश्वधामीयस्यसः
रऽऽस्वर्णघंटिकाकलितःकिंऊर्ध्वनावाहःसऽऊवीरश्वेतः घनेश्वेतोघनोमेघायत्रसतस्मिन्शृंगेऽऽनत्रस्थयनःउत्ते
ऽऽतेतत्रस्निघातात्वीरदृनानादालग्नपंकेऽवलग्नऽऽर्द्रमऽवा॥ धश्वसायदश्वपरास्नियोगानगेऽऽयुक्तनगंमुऽऽत्रविद्युतोवि
लग्नेर्दरदृष्टपातैःसुवर्णसूत्रैरिवऽऽप्यमाणा॥पश्चव्याणसंऽऽयुःनगेऽ द्युत्तहिमावलपालिवाऽऽस्यातमुऽऽत्रात्रैघटिकाद्वयमात्रतः॥किं
ष्टंनगरेअशाघयाअवश्चरत्तवियद्गऽत्वेऽऽतोविलग्नैःअपसंलग्नैःदरदृष्टिपातैःऽऽलोचनावलोकनैःसुवर्णसूत्रैःहेमतंतुभिः
आऽऽप्यमाणंइवाआनीयमानमिव॥धतस्योपकंठेघननीलकंठवःऽऽहृदलाऽऽस्यखपोरदृष्टः॥स्वाहवाहादवतीर्यवाहादासा
न्नत्रदृष्टमियायदेवः॥पव्याणदेवःईश्वरःस्ववाहात्आत्मीयदृषत्तवाहात्माग्रेतिअवतीर्यत्रत्रिव्याआकाशत्रऽणात्आसन्न
दृष्टंनिकटवर्त्तिनमिवित्तागंऽयायाआजगामाकिंष्टोदेवःघनस्तुपवोयऽऽर्द्धवस्तनागरिकलोकैर्निरीक्ष्यमाणःऽस्माऽऽत्रऽदलाँव्
पुनःकिंष्टोदेवःघननीणाघनवदमेघवद्वऽऽलोकंवोयस्यसाऽऽतस्यघरस्यवपऽकंवेसमीपे॥पऽऽत्रमहिमद्गंधुऽऽनाधिरूढोदृदृर्दुरंगजा
नागिरिवऽऽवर्त्तीधस्तुऽऽगामागमनवतीतःपऽऽदृन्नदृऽैःऽऽटकैरिवस्वैः॥मरव्याणगिरिवऽऽवर्त्तीहिमावलःवईश्वरंपतुऽऽगामासः

DR BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी औषधालयस्य स्मारकम्

वेष्टितानि बभूवुः तावत् दंडमौलिः ईश्वरः उन्मीलत् ऊर्ध्व (ऊर्द्ध्व) तनोरणं राकृष्य धनूपमार्जवदैवेन आयः किंश्वराकृष्य धनुः यतः काकुलब्धकृष्यसंः दंडमौलिः किंकुर्वन् दिनापि दिने पिशाः सदृशं गलिदेवसूयगृहाणि डयो स्नास्तिषेक द्विगुणं चवानि चंदकोसुदीस्नानेन द्विगुलितरुचीनि कुर्वन् निष्पादयन् दृष्टनमेकदृशंनयनैः पिबन्त्यो नार्यो निकामं विषयांतराणि तथादिशेषेंद्रियवृत्तिरासां सर्वात्मनावक्त्रिवविष्टा दृश्यं पश्यो नार्यः स्त्रियः एकदृशं एकएवदृशंयथास्यात्तथा यथा एकएवदृशंयत्रएवंविधंईश्वरंनयनैः नेत्रैः ऊर्ध्वापिबंत्यः सेवंत्यः विषयांतराणि नेत्रं ऊर्ध्वं ऊर्द्ध्वं मुः इत्यालोक्यनंनबुधिरे दिनिश्चितंतथातेनवकारेण आसांस्त्रीणां शेषेंद्रियवृत्तिः स्यश्रोत्ररसनघ्राणस्पर्शनरसनघ्राणश्रोत्रव्यापाराः सर्वात्मना सर्वेषकारेण वक्त्रलोचनंथविशइव दृश्यस्थानेतयोऽश्वरमेतद्घोमपर्णयाकोमलयापितंगंयादास्यमप्यस्यलनेतनारी सास्याऽतार्घकि

सुतांकृताय्यां दृश्यव्याघ्रकोमलयापिसुऊमारयापिसुऊलताशरीरया पिअपर्णयापार्वत्या एतदर्थं ईश्वरऊनेएतस्यईश्वरस्यअर्थेकार्ये

एतदर्थंऊश्वरोऽः खेनवर्द्धनिनिऽश्वरंतपः ऊर्द्धंस्थापनेनसंय रेणघदेशेऽऊनेसुकोऽन्यन्यत्यानारीस्त्रीअस्यदरस्यदास्येष्ये

कर्मणिसेतांशक्नुयात् सानारीऽतऊर्द्धंतपस्तप्तास्यात्सवेत् किंउतावदावाअंकऽशब्दाऽउसंगपार्वतीशायित्वेनसेतांतस्याः किं

वाच्यं दृश्यनहूनमारूढरुषाशरीरामनेनदग्धंऊसुमायुधस्याऽतो दर्शंदेवसुदीक्ष्यमान्यासंन्यस्तदेहःस्वयमेवकामः दृश्यव्याघ्रआसू

ढरुषाउत्पन्नरुषेणअनेनईश्वरेणाऽऊसुमायुधस्यकंदर्पस्यशरी रंदेहंहूनंनहूनंनिश्चितंनदग्धंनसस्मीऽतः अहंपवंमन्योकामःस्म

रःअमुंदेवंरुद्रंऽतोऽद्यादृष्ट्वाऽतोऽतलऽक्षायाःस्वयमेवआत्मनैवासंन्यस्तदेहःत्यक्तदेहोजातः दृश्यपरस्परेणस्पृहणीयश्रीसानवेदिदंदृश्य

मन्योऽऊयिष्यतआस्मिन्दृश्येरूपविधानयनः यस्युःऽजानोवितधोनविष्यतः दृश्यव्याघ्रजानोपतिःऽत्वाविद्यदिपरस्परेणअन्योन्यस्यावे

नःस्पृहणीयश्रीसंआसिलषणीयरूपश्रियंऽदंदृंद्वयुग्मंनअयोऽऊयिष्यतनप्रयोगंकरिष्यतावदाअस्मिन्दृश्येहरगौरीवक्त्रेणदृश्यरूपवि

धानयनः यस्युःऽजानोवितधोनविष्यतः दृश्यअनेनसंबंधमवाप्यदृष्ट्वामनोरथवार्धितमाम्बरेणमूर्धनमाद्विक्षितिपालनोच्चंसुद्यैस्तरांवद

तित्रैलराजः दृश्यव्याघ्रहेआलिदेसखिदृष्ट्वाकल्याणंअयंशैलराजःहिमाचलः अनेनईश्वरेणसदृसंयोगंसंबंधंअवाप्यचश्चाःमूर्धनंमस्त

कंउच्चैस्तरांः अत्यर्घंउच्चंवक्ष्यतिधारयिष्यतिकिंदृंसंबंधंमनोरथवार्धंमनोरथेःलब्धंकिंदृंमूर्धनंक्षितिरेणंदृश्यदृश्यौषधिप्रस्थविलासिनो

नां श्रवनंकर्णः श्रोत्रसुखास्त्रिनेत्रंकेयूरचूर्णीकृतलाऽदृष्टिः हिमालयस्यालयमासमंतादृश्यव्याघ्रत्रिनेत्रोमहेश्वरः इत्यनुभावकारेण

ऽषधिप्रस्थविलासिनांनां श्रवनंहिमवंतनगरस्त्रीणांकर्णावार्त्तांश्रवनंआकर्णनंसनं हिमालयस्यआलयंसौधं आसमंतादर्थाद्भिंशा

कर्णः श्रोत्रसुखवाकर्णसौख्यकारिण्यः किंभूताःत्रिनेत्रः केयूरचूर्णीमयंकेयूरास्यांबाऽऊचूर्णीकृताः क्रीडनावेषापितालाऽऊदृष्टि

ःअऊतेस्वष्टःधान्यदृष्टिर्वर्षणंयेनसः दृश्यनतोवतार्यायुतदत्तहस्तः शरद्घनादधिमानिवोऽऊः क्रांतानिपूर्वंक्रमलासनेनक्रांतराण्य

र्पतेर्विशः दृश्यव्याघ्रततस्तदनंतरंसदरः अच्युसदत्तहस्तःसनादामोदरदत्तकरावलंबःसन्नम्रःदृषत्तात्अवतीर्यउत्तरित्वा अद्रिप

तेःहिमवतस्यकांतराणिमध्यदेशान्विवेशः यदेशमकरोत् इवोत्प्रेक्ष्यते शरद्घनशरत्कालसंबंधिसूर्यमिवाकिंशनिकांतराणि

पूर्वंघर्मकमलासनेननक्रांतानिश्चरतानि ॥ तमश्चगंऽधमुखाश्चदेवाः ॥ सप्तर्षिपूर्वाधरमर्षयश्चागणाश्चनि

र्यलियमत्रगच्चत् धश्चस्मारंतमिवोत्तमार्घाः ॥ दृश्यव्याघ्रईदृश अमुखाःवासवधरुतयोदेवाः तंईश्वरंअनुयश्चादत्रगच्चत्

अऊऊकुः वशनःसप्तर्षिपूर्वाःसप्तब्रह्मऋषयश्चसप्तर्षयः गिरंयधमुखाःपूर्वाधघमायेषांतेसप्तर्षिपूर्वाःमहर्षयःपरमा

ःधब्रह्मऋषयश्चतेऋषयश्चपरमर्षयःतेअत्रचगच्चत्वाअन्यतगणाःनेदि वेदिधमुखाःगिर्यालयेहिमालयंहिमावलगदंअनुपश्चात्तत्र

गच्चन्त्यांतिस्मकेऽदवाउत्तमार्घाश्चियधाउत्तमार्घाःधरास्यंधधानंत्रा रंसंकार्यंधुर्यांसित्रायंअऊगच्चंति ॥ तत्रेश्वरोविश्वरूपाकृयधव

सरत्नमर्घंमकमच्चगत्यांनवेऽऊऊलेवनगोपनीतेःधत्यग्रहीसर्वममंत्रबंध्यं ॥ दृश्यव्याघ्रतत्रहिमाचलगदेःविश्वरूपाकृस्वर्णआसनासीनःईश्व

श्वरःहरःयधावक्त्रयधायुक्तामरत्नैरन्युकंमकंमतमध्युकंअर्घंदृंद्व्यंवान्यदृगवंःपंचगव्यंवनगोपनीतेःहिमाचलेनउपडौकितेःन

वेनूतनेऽऊकूलेःक्षौमवस्त्रेःएतन्मंत्रंसमस्तंअमंत्रबंध्यंःअमंत्रैःबंध्यंनिःफलंःएतावतामंत्रपूतंऊक्यादृ ॥ दृश्यऊकूलवामाःसबधूःसा

मापंःनिन्युर्विनातैरबरोधरक्षैः वेलायकाशंस्फुटफेनराजिंनवैरुदन्वानिवचंऽपादैः ॥ दृश्यव्याघ्रयईश्वरःविनीतैर्विनयाचितैःअ

वरोधरक्षैःअंतपुररक्षपालकिंःवधूसमीपंपार्वतीपार्श्वंनिन्युःआनीयतेःकिंभूतःसऽकूलवामाःपृदृऽकूलवयनंयुक्तंःरुदंःकंद

वदन्वानिवःसमुऽदवायधावदन्वानवैःनवानिःचंऽपादैःतन्वांकरिरुहैःवेलाग्रंकांशजलांनिधिसन्निकर्षंनीयतेःकिंभूतःस

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

ईप्सितसिद्धिमेति॥९३ व्याप्तगवान्हरः तस्यकामस्यसायकानोबाणान्॥ व्यापारेअधिकारेआत्मन्यपिस्वकीयेविषयेविमुखः गतरोषः सन्अनुमेनेअनुमन्यतस्वयुनिक्षिप्तेनाकालविद्धिःप्रस्तावज्ञैःसुरैःसद्भिस्वामिकार्येअवसरे॥ युक्तानियोजितान्विद्धिकामसिद्धिकार्यपरिसमाप्तिंप्रतिगच्छतियाति॥९४ अथविबुधगणान्त्वानिंडमौलिर्विसृज्याक्षितिधरपतिकन्यामाददानःकरेण कनककदलगौरंकान्तिवेगोन्मनोज्ञंक्षितिविरचितशय्यंकौतुकागारमागात्॥९५ व्याख्या अथानेतरंईडमौलिःईश्वरःतान्विबुधगणान्देवसमूहान्विसृज्यप्रेषयित्वाक्षितिविरचितशय्यंभूमिनागन्यस्तशयनीयंकौतुकागारंवासगृहंअगात्जगामकिंकुर्वाणः ईश्वरःक्षितिधरपतिमात्रलसद्भ्रांआददानःएकन्किंचंकौतुकागारंकनककदलगौरंकनककदलशाःकनककदलशानांगौरवर्णवृक्षाःतासांकनककदलगौरायाःतस्याःशैलेःतयाउमयानावंप्रेयुक्तांक्षेपमीशा॥ व्यधिशयनसखीन्यादत्तवाक्यंकंचिदाशयमुखविकारैः आद्यवदनविलासैहासयामासाअङ्गिहासयन्नाकिंशंगौरीनवपणनवंसूतनंतस्य ःसानांकिंऊचेतंगिरांतद्भतोक्षेपांतेनईश्वरेणकृतउक्षेपउन्नतं ॥९६ धनवपरिणयलक्ष्मीभूषणंतत्रगौरी।वदनमयदरेनांतन्मुखो। विकारैर्हासयामासगूढं॥९५ व्याख्या॥ अथोहरःतत्रतस्मिन्कौ। कंचिन्मरुताकंपेनागौरीपार्वतीगूढंयुक्तंयथास्यात्तथा। रिणयनेयाक्रियहणेवनवयपरिणयात्तल्लक्ष्म्यात्रापथमंडनेयस्या ऊर्द्धीकृतांतकालोत्पन्नांमुखेअपहरंतीं॥ वदनंनाचैःऊचेनीचुनः किंशंगौरीअप्यन्यत्रायनशय्याकालसंभ्रीचीनःकथंमयिदत्तवाचं॥ उक्तवचनं॥९५ इतिश्रीकुमारसंभवेमहाकाव्येकालिदासकृतौ उमायाणियहणसप्तमसर्गस्यबालबोधिनी॥ ७ ॥संवत्१७२६वर्षमगसिरमासे॥ हेहू

नमःश्रीसरस्वतीगच्छेवाचनाचार्यश्रीश्रीसुंदरगणिशिष्यवाचनाचार्यविर्य्यधुर्य्यश्रीश्रीमज्ञि
नमेरुसूरिगणिशिष्यलेशपंडितावनिरामेनलिखितं॥ शिष्यपंडितश्रीमाणक्यवाचनार्थं॥ श्रीरिणीग्रामे॥ श्रीरस्तु सर्वदा॥